శ్రీ

మత్స్యపురాణము.

ఇది

హరిభట్టారక ప్రణీతము.

మొదటికూర్పు 600.

కాకినాడ,

సుజనరంజనీముద్రాక్షరశాలయందుఁ

బోశాప్రగడ బ్రహ్మానందరావుచే ముద్రింపఁబడి

కవితాపత్త్రికాధిపతులచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

1912

వెల 0-14-0 లు.

ఉపోద్ఘాతము.

మత్స్యపురాణము నాంధ్రీకరించిన కవి హరిభట్టారకుఁడు. ఇతఁడింతకుమున్ను వరాహపురాణముఁ దెలిఁగించి కొలిపాక యెఱ్ఱన యను కరణమునకంకితము చేసెను. నరులకుఁ గృతియిచ్చుటఁ గలిగిన పాపముఁ బరిహరించుకొను తలంపుతో నీతఁడీమత్స్యపురాణమును రచించిన ట్లీక్రిందిపద్యముచే నూహింపఁబడుచున్నది.

సీ. ఆయురారోగ్య ని • త్యైశ్వర్యములుగల్గి
విభవంబుతో ధాత్రి • వెలయుకొఱకు
ధనమునకై నరా • ధముల సన్నుతిసేయఁ
బొడమిన పాపముల్ • చెడుటకొఱకు
హృదయంబు లక్ష్మీశ • పదపంకజములందు
నిశ్చలవృత్తితో • నిలుచుకొఱకు
రౌరవమ్ములఁ బాసి • రయమున వైకుంఠ
సదనంబునకు వేడ్కఁ • జనెడుకొఱకుఁ

గీ. బరమవైష్ణవజనులెల్లఁ • బరిస్తుతింప
మత్కృతంబయి హరికథా • మాన్యమగుచు
నుత్తమంబగు విష్ణుధ • ర్మోత్తరంబు
రంగనాథున కర్పింతు • రాణ మెఱసి.

ఇక్కవి తన 'కష్టఘంటావధానపరమేశ్వరబిరుద' మున్నట్లు గ్రంథాంతగద్యమునందుఁ జెప్పుకొనియెను. దీనిచే నాకాలమునందష్టావధానమే మిగుల నపురూపముగా నున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈతనికవిత్వము ధారాశుద్ధి గలిగి మృదుమధురముగా నున్నది. ఈతనికాలమింకను జరిత్రకారులచే సరిగా నిర్ణయింపఁబడలేదు. కాని యపూర్వమగు గ్రంథోపక్రమమును బట్టి చూడ నీతఁడు మిక్కిలి ప్రాచీనుఁడయినట్లు తోఁచుచున్నది.

ఈగ్రంథమును బ్రహ్మశ్రీ మ. రా. రా. మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారి వలన బ్రహ్మశ్రీ మ. రా. రా. చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిగారు గ్రహించి ప్రకటింపఁదలంచిరి. ఇంతలోఁ బ్రాచీనకృతుల ముద్రింపించి జగదుపకృతి యొనరించు శ్రీ శ్రీ శ్రీ పీఠికాపురపు రాజుగారి సాహాయ్యము తెలియవచ్చుటయు శ్రీవారికీగ్రంథము నొసంగిరి. శ్రీసూర్యారావుబహద్దరువారును దమ పండితులలో నొక్కరగు బ్రహ్మశ్రీ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిలవారిచే నాగ్రంథమును బరిష్కరింపించి శుద్ధగ్రంథలేఖకులగు భాస్కర రామమూర్తి గారిచే వ్రాయించిరి. అంత మాచే నభ్యర్థింపఁబడి మాకవితను దయాపూర్వకముగా నొసంగిరి. ధనసాహాయ్యముతోఁ బాటు గ్రంథసాహాయ్యముఁ గూడఁ జేసి మాకవితను బోషించు శ్రీవారి కభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా దీవించుచున్నారము.

పత్త్రికాధిపతులు.

శ్రీరస్తు.

మత్స్యపురాణము.

ప్రథమాశ్వాసము.

క. హరికి సమర్పిత మగు కృతి,
సరళం బగు శుక్తిమధ్య • జలబిందుక్రియన్
హరి కసమర్పిత మగు కృతి,
విరసం బగుఁ దప్తలోహ • వృతజలముగతిన్.

వ. అని మనంబున వితర్కించి.

సీ. జలజసంభవునకు • నిలువేలు పై మించెఁ
జర్చింప నే వేల్పు • జగములోన,
తారకబ్రహ్మమై • తనరు రామునిచేతఁ
బూజితుం డయ్యె నే • పుణ్యమూర్తి,
వీక్షింప నుభయకా • వేరీజలాంతరం
బున నిల్చె నే దేవుఁ • డునికిఁ గోరి,
విభవంబుతోడ నే • విభుఁ డొసంగును భక్త
జనులకు వైకుంఠ • సదనముఖము,

వట్టి నిర్మలనిరవద్య ♦ యజ్ఞతత్త్వ
సచ్చిదానందరూపప్ర ♦ శస్తుఁడైన
రంగపతిమీఁద బుద్ధిఁ జే ♦ రంగఁబూన్చి
యమ్మహాత్ముని బాదుగా ♦ నాత్మ నిల్పి.

చ. లలితమనోజ్ఞవర్ణసద ♦ లంకృత మై సరసాంతహృద్య మై
దళగణతుల్య మై శ్రవణ ♦ ధారణవాంఛిత మై నవీన మై
నలఁకువ నొంద కచ్యుత గు ♦ ణప్రకరంబులతోడ యుక్త మై
పొలు పగు కావ్యపుష్పతతిఁ ♦ బూజ యొనర్చెద రంగభర్తకున్.

శా. భారద్వాజసగోత్రసంభవుఁడ నా ♦ పస్తంబుఁడన్ దిమ్మమాం
బారాజద్వరగర్భసంభవుఁడ రా ♦ మక్ష్మాసురానేకజ
న్మారూఢాధికపుణ్యలబ్ధహరినా ♦ మాంకాప్తసత్పుత్త్రుఁడన్
శ్రీరామానుజపాదపద్మయుగళీ ♦ చింతాసమాయుక్తుఁడన్.

క. ఈరీతి గోత్రనామాం,
కారూఢుఁడ నైన యేను ♦ యత్నముతోడన్
శ్రీరంగపతిఁ గృతీశ్వరుఁ
గా రయమునఁ బాదుకొలిపి ♦ కౌతుక మొదవన్.

సీ. ఆయురారోగ్యస ♦ త్త్యైశ్వర్యములు గల్గి
విభవంబుతో ధాత్రి ♦ వెలయుకొఱకు
ధనమున కై నరా ♦ ధముల సన్నుతి సేయఁ
బొడమినపాపముల్ ♦ చెడుటకొఱకు
హృదయంబు లక్ష్మీశ ♦ పదపంకజములందు
నిశ్చలవృత్తితో ♦ నిలుచుకొఱకు
రౌరవంబులఁ బాసి ♦ రయమున వైకుంఠ
సదనంబునకు వేడ్కఁ ♦ జనెడుకొఱకుఁ
బరమవైష్ణవజను లెల్లఁ ♦ బరిస్తుతింప
మత్కృతం బయ్యె హరికథా ♦ మాన్య మగుచు
నుత్తమం బగు విష్ణుధ ♦ ర్మోత్తరంబు
రంగనాథున కర్పింతు ♦ రాణ మెఱసి.

గీ. తలఁచి చూడ విష్ణు • ధర్మోత్తరమునకు
నాయకుండు రంగ • నాథుఁడైన
సన్నుతింప హేమ • సౌధంబునకు రత్న
కలశ మెత్తినట్టి • క్రమము గాదె! 8

వ. ఇట్లు నిర్మితం బగు మదీయకావ్యంబునకు రంగభర్తను నాయకునిఁగా
నొనరించి. 9

క. సురతాత్ముఁ డౌ విభీషణ
వరదునకును సకలదివిజ • వర్ణితసుగుణా
కరునకుఁ బరమదయారస
పరిపూరితహృదయునకును • భావజ్ఞునకున్. 10

క. పంచశరాహితసఖునకు
సంచితకలుషౌఘతిమిర • జలజాప్తునకున్
జంచత్త్రిభువనభవనున
కంచితశ్రీరంగమంది • రావాసునకున్. 11

క. వరశంఖచక్రకీలిత
కరునకు మునియోగిహృదయ • కంజాంతరసు
స్థిరునకు శతకోటిదివా
కరతేజున కంబురాశి • గాంభీర్యునకున్. 12

క. ధారాధరసమవిశదా
కారసమేతునకు సకల • కర్మఠమతికిన్
శ్రీరంగవిభునకును సర
సీరుహదళనయనునకును • శ్రీనాథునకున్. 13

వ. అర్పితంబుగా నా రచియింపఁ బూనిన పురాణంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్టి
దనిన. 14

ఉ. కారణకార్యరూప! గుణ • కర్మసమూహవిహీన! సచ్చిదా
కార! పరాపరా! ప్రకృతి • కల్పితదోషలతాలవిత్ర! దు
ర్వారసురారిఖండన! భ • వత్రిదశాధిపముఖ్యదేవతా
ధార! జగన్నివాస! రిపు • దర్పవినాశక! రంగనాయకా. 15

వ. అవధరింపు మంత శౌనకుండు విష్ణురాతునివలన షడంగయుక్తంబు లై
విధ్యర్థవాదమంత్రాత్మకంబు లైన ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లనంబరఁగు
నాల్గువేదంబు లభ్యసించి తద్గీతార్థంబు లెఱింగి తదనుష్ఠానప్రకారంబులు
వివిధంబు లైనం జూచి మనంబున సంశయించి సద్గురుముఖంబున ముక్తి
ప్రాప్తికరం బగు గర్మానుష్ఠానంబు తెలియంబూని. 16

శా. వేదంబుల్ వివిధార్థజాలరచనా ♦ విఖ్యాతముల్ గానఁ ద
ద్వేదంబుల్ వివరింప నెయ్యదదయే ♦ దీపింపఁ గల్యాణం
గా దివ్యాకృతిఁ గానుపింప దగినా ♦ కజ్ఞానశైథిల్యమున్
గా దింకెవ్వఁడు దీనిఁ దెల్పఁ గలఁడో ♦ కం జైన మార్గంబునన్. 17

క. ఆవేదార్థము లొక్కొక
టే వివరింపంగ నొకట్టి ♦ కొక కోటి యై
రావాస మగుచుఁ బరఁగఁగఁ
దావళి మెట్లొ దవునందుఁ ♦ దలపోయఁగన్. 18

తరళ. అని మునీశ్వరుఁ డివ్విధంబున ♦ నాత్మలోపల నేనసం
జనితవాక్యగతార్థసారవి ♦ చారమూఢమనస్కుఁ డై
వనధితీరనువేలశైలని ♦ వాసవర్జితుఁ డయ్యెఁ దాఁ
జనియె శిష్యసమేతుఁ డై మణి ♦ సానుమద్వనవీథికిన్. 19

వ. ఇట్లమ్మునివరుండు శిష్యసమన్వితుం డై దేశంబులు గడచి పుణ్యవనులు
దాఁటి శైలంబు లతిక్రమించి మేరుమహీధరప్రాంతంబున నరిగి యచట
భోగవతీనదీతీరంబునఁ బల్లవితంబులు, కోరకితంబులు, పుష్పితంబులు
నైన నగంబులనడుమ విలసిల్లు సహకారపనసకదళీఖర్జూరనారికేళబిల్వ
కపిత్థజంబీర మాతులుంగపున్నాగకురువిందలవంగ శతపత్రమధూకమల్లికా
జాతికరవీరచంపకవకుళ ప్రియంగుకురవకపిచుమంద మందారాదితరులతా
సంజాతప్రసవగుచ్ఛగళితమకరందధారా సంపాతపంకిల తన్మహీరుహము
శీతలచ్ఛాయాసమాశ్రితకస్తూరిమృగనాభివాసనాసంసక్తవిహారమధుమాద
దమోదితంబును హంసకారండవాదిజలపక్షులకు నాందోళికలచందంబ
డోలాయమానంబు లైన కనకమయకమలషండంబులవలన నిష్యదఁ

లగు సుమనోరసంబులపరిమళంబులకు నిలయంబు లై శీతలపానీయపూరితంబు లైన సరోవరంబులచేత నలంకృతంబును మునికుమారులకు సహస్రోతలనం బరఁగు శుకశారికలచేతఁ బఠితంబు లైన వేదాంతవాక్యంబుల రచనావిశేషంబుల శ్రవణమనోహరంబును నిర్వైరంబునఁ బర్ణశాలాంగణంబున సంచరించు మృగస్తోమంబులచేత దర్శనీయంబును బాలతరుమూలకల్పితంబు లగు నాలవాలంబులసేచనంబునకు నై జలపూరితంబు లగు కలశంబులు కరంబులం గీలించి వనమధ్యంబునఁ దద్వనదేవతలో యనఁ బరిభ్రమించుచు నిండుజవ్వనంబున విఱ్ఱవీఁగు మునికన్యకలచేత నభినుతంబును వివిధయోగిజనసమాజసంకులంబును హరిభక్తసమేతంబును సకలమంగళాశ్రయంబును సర్వపుణ్యనిలయంబు నగు నారాయణాశ్రమంబు చేరం జని

సీ. వ్యాఖ్యానముఖరవే ♦ దాంతవాక్యంబుల
శ్రవణయుగ్మమునకు ♦ త్సాహ మొదవ
ఫలితపుష్పితనూత్న ♦ పాదపప్రకరంబు
నెడపక కన్నుల ♦ కింపుఁ జూపఁ
నుదిముట్టఁ జను హోమ ♦ ధూమగంధంబులఁ
దనువునకును శుచి ♦ త్వంబు నిగుడఁ
దత్పుష్పపరిమళో ♦ ద్యతమారుతంబున
మార్గసంజాతశ్ర ♦ మంబుఁ దొలఁగ
శౌనకుం డంత సంతోష ♦ సహితుఁ డగుచు
నట్టి సన్నుతనారాయ ♦ ణాశ్రమప్ర
వేశ మొనరించి యందు సం ♦ విష్టుఁ డైన
మునివరేణ్యుని దర్శించి ♦ ముదితుఁ డగుచు. 21

గీ. అంతఁ దత్కృతంబు ♦ లగు నాతిథేయంబు
లంది యంచితాస ♦ నాంతరమున
నతిముదంబుతోడ ♦ నాసీనుఁ డై యుండి
పలికె శౌనకుండు ♦ భక్తి మెఱసి. 22

క. నారాయణరూపంబున
నీ రీతిని సకలలోక ♦ హితమున కై ల
క్ష్మీరమణ ! సంభవించితి
వారూఢచరిత్ర ! దేవ ♦ తాధిపవంద్యా. 23

క. వేదంబులు భవదభినవ
పాదములకు భూషణములు ♦ భావింపఁగ బ్ర
హ్మాదుల కైన నశక్యము
మీదివ్యవిభూతిఁ దెలియ ♦ మిత్రశతాభా ! 24

మ. సనకాదుల్ భవదంఘ్రిభక్తియుతులై ♦ సంసారదావానలం
బున సంతప్తులు గాక విత్తగృహస ♦ త్పుత్రాదిదుర్మోహసం
జనితాత్మీయవికారముల్ గెలిచి మో ♦ క్షశ్రీసమాయుక్తులై
వనజాతాక్ష ! భవత్స్వరూపధరులై ♦ వర్తిల్లి రెల్లప్పుడున్. 25

వ. అదియునుం గాక భవన్మంగళగుణంబులు నిర్ణయించి వర్ణింపఁ బద్మసంభ
వాదు లైనను శక్తులు గారు. అట్టియెడ జగద్రక్షణంబుకొఱకును వేద
మార్గాచారంబుకొఱకును బృధివ్యాదిభూతంబులసంతుష్టికొఱకును నారాయ
ణరూపంబు గైకొనిన మిమ్ము సాధారణజనంబులు తెలియంగలరే ? యని
పలికి శౌనకుండు మఱియు నిట్లనియె.

క. మనమునఁ బెక్కువిధంబుల
ననుమానము లుద్భవింప ♦ నవియణఁగుట కై
షీనివింటిని మిము దర్శిం
పనులోకశరణ్యనిత్య ♦ పావనచరితా ! 27

చ. చదివితి వేదశాస్త్రములు ♦ సాంగపదస్వరవర్ణరూపి నం
దొదవినమార్గముల్ వివిధ ♦ యోజ్యము లై విలసిల్లు వానిలో
నెదిరినకర్మకాండము న ♦ హింసయుజ్ఞానమునం దకర్మముల్
వదలక పల్కుచుండును బ్ర ♦ వాదములన్ విపరీతవృత్తు లై. 28

గీ. పాపరూప మగుచు ♦ బలసి యుండెడు హింస
పాపరహిత మగుచుఁ ♦ బరఁగు టెట్లు
కర్మసరణిఁ గాని ♦ కలుగదు బ్రాహ్మణ్య
మట్టి కర్మసరణి ♦ యణఁపఁ దగునె. 29

సీ. వరుస మంత్రంబ దే • వతయని వర్ణించు
నుచితార్థ మీక్షించి • యొకట్రచోట
యొత్తుగా నిత్యనై • మిత్తిక కామ్యక
ర్మముల నొకొక్కచోటఁ • బ్రస్తుతించు
దురితనాశం బని • దూఁకొని యొకచోట
విధినిషేధంబులు • విస్తరించుఁ
బలుకు నొకొక్కచోటఁ • బరమార్థరూపిగా
నరవిఁ దత్కర్మవి • సర్జనంబు
నట్టి విధ్యర్థవాదమం • త్రాదికస్వ
రూపవేదంబు శ్రీవిష్ణు • రూప మనుటఁ
జేసి సన్మార్గములలోన • సిద్ధ మైన
యర్థ మెఱుఁగరు సుజ్ఞాను • లైన ననఘ! 30

క. ఈ వేదంబులలోపల
భావింపఁగ సకలధర్మ • పావన మై మో
క్షావాసహేతు వగు నద
ధీవర! వినిపింపవలయుఁ • బ్రదశేంద్రనుతా! 31

ఉ. ఎవ్వనిచేత నీ జగము • లెల్లను సృష్టము లయ్యె రక్షకుం
డెవ్వఁడు వీని కబ్జజను • హేంద్రదిశాధిపు లాత్మభీతితో
నెవ్వని యాజ్ఞసేయుదు ర • దీశ్వరులయ్యును ముక్తిదాయకుం
డెవ్వఁడు తన్మహాత్ముని ము • నీశ్వర! తెల్పుము మాకు వేడుకన్. 32

చ. అరయ మదీయ మైన హృద • యంబున మోహమదాంధకారముల్
గురువుగ నిల్చి యున్నయవి • ఘోరతదీయవికార మంతయున్
సరసభవద్వచోవిమల • చంద్రికచే విదళించి సంతత
స్థిరకరుణార్ద్రదృష్టి నభి • షిక్తునిఁ జేయుము నన్ను ధీవరా! 33

వ. అని యిట్లు శౌనకుం డంతఃప్రపత్తిపూర్వకంబుగాఁ బలికినవచనంబులకు
సంతసించి నారాయణముని యిట్లనియె. 34

క. పలికితివి మంచిమాటలు
వలనుగ నిట్లడుగనారుల ♦ వశ మగునె తుదం
దెలియఁగ వలసినవన్నియుఁ
దెలిపెద నే విస్తరించి ♦ తేటపడంగన్. 3

చ. జగదుదయావ్యయంబులును ♦ సంసృతిలక్షణ మాత్మయోగముల్
భగవదుపాసనావిధియు ♦ భక్తివినోదము గర్మమార్గముల్
సగుణవిశేషముం దెలిపె ♦ నారదమౌనికిఁ బద్మజాతుఁ డ
ప్పగిదిని నీకుఁ దత్కథలు ♦ భాతిగ నే వినుపింతు వేడుకన్. 3

సీ. ఒకనాఁడు పర్వత ♦ యుక్తుఁడై నారదుఁ
డమరలోకంబున ♦ కరిగి యచట
నమరేంద్రపూజితుం ♦ డగుచు వారుణలోక
మున కేగి కైలాస ♦ మునకు నడచి
తద్గిరీంద్రంబుపై ♦ ధరణీధరాత్మజా
సహితంబు నాగభూ ♦ షణునిఁ గొలిచి
యంతఁ బంకజసంభ ♦ వాగణ్యలోకసం
ప్రాప్తుఁడై యాశార ♦ దాధిపునకు
నభినుతంబుగ వందనం ♦ బాచరించి
మహతి యను వీణె సారించి ♦ మంద్రమధ్య
మాదిభేదకరాగముల్ ♦ పాడు కొలిపి
చతురగానమ్ములను ద్రుహి ♦ స్తుతు లొనర్చె.

మ. ధీసంపన్నుఁడు తన్మునీంద్రుఁ డట సు ♦ స్నిగ్ధస్వరావ్యక్తితో
నాసంగీతవినోదవాద్యముల బ్ర ♦ హ్మానందసంపన్నయో
గానక్తుండుగఁ దత్పయోజభవు న ♦ త్యంతంబు హర్షాధిక
శ్రీసంయుక్తునిఁ జేసి తత్కరపరి ♦ స్పృష్టాంగుఁడై యిట్లనున్.

సీ. ఏ రీతి నుదయించె ♦ నీచరాచరరూప
మై ప్రవర్తించు బ్ర ♦ హ్మాండకుహర
మిందున కాధార ♦ మెయ్యదికర్తృత్వ
శక్తి యెవ్వనియందు ♦ సంక్రమించుఁ

గైవల్య మన నెద్ది ♦ కాలంబుక్రియ లెవ్వి
తత్స్వరూపం బైన ♦ ధర్మమెట్లు
పశ్వాదివిశసన ♦ ప్రారంభసంయుతా
ధ్వరము లే క్రియ దేవ ♦ తలకుఁ దృప్తి
జ్ఞానమును జ్ఞేయమును నన ♦ జగతి నెవ్వి
సాక్షియై నిల్చు నెవ్వాఁడు ♦ సకలదిశల
బహువిధంబుల శాస్త్రముల్ ♦ ప్రబలు టెట్లు
తేటపడ నిట్టి సూక్ష్మముల్ ♦ దెలుపవలయు. 39

వ. అనిన నారదునకుఁ బద్మసంభవుండు వికసితస్వాంతుండై యిట్లనియె. 40

చ. వినుము మునీంద్ర పూర్వమున ♦ వేడుకతో సనకాదు లెల్ల ని
ర్జన మగు కాననంబునఁ బ్ర ♦ శస్తతపంబులు సల్ప మెచ్చి యే
ననయము హంసరూపమున ♦ నచ్చటి కేగిన వార లందఱున్
నను హృదయంబునం దెలిసి ♦ నమ్రత నొందిన వారి కయ్యెడన్. 41

క. నీ వడిగిన ప్రశ్నలు సం
భావితవాక్ప్రౌఢితోడఁ ♦ బలికితి నవి నీ
కావిర్భవించు నట్లుగ
ధీవర వినిపింతు నాత్మ ♦ తేటపడంగన్. 42

చ. కలఁ డొకఁ డాదివేలుపు జ ♦ గన్నుతుఁడై శతకోటిభాస్కరో
జ్జ్వలఘనమూర్తిచేఁ దనరి ♦ వర్ణితుఁ డయ్యును రూపహీనుఁడై
తలకొని విశ్వసంజనన ♦ తత్పరిపాలనశాసహేతు వై
కొలఁది యెఱుంగరాక జన ♦ గోచరనిశ్చిత వర్ణశూన్యుఁడై. 43

వ. అట్టి నిర్మలనిరవద్యనిరతిశయసచ్చిదానందస్వరూపసమేతుం డగు తత్తే
జోమయమూర్తి స్వేచ్ఛావిహారసమన్వితుం డగుటం జేసి యపరప్రేష్యబుద్ధి
సంయుక్తుం డై యాదిని జలతత్వంబు సృజియించి యంత బాహ్యావరణ
సమేతంబు గా నొక్క సువర్ణమయం బగు బ్రహ్మాండంబు నిర్మించి తత్ప
యోరాశిమధ్యంబునఁ గీలుకొలిపిన నది పాదుకొన నాధారంబు లేక ము
నింగెడు సమయంబున. 44

క. సేరుపు దలకొనఁగఁ దదా
ధారం బై యట్టి తోయ • తత్వములోనన్
దారుకొని నిలువ నతనికి
నారాయణనామ మపుడు • నాణెంబయ్యెన్. 45

వ. తత్ప్రకారంబున జలమధ్యసంస్థాపితం బగు నట్టి బ్రహ్మాండకరండం బప్పా యంబునఁ బడకుండుటకై తదాధారరూపంబు గైకొనిన యట్టి నారాయణ మూర్తి నిజతేజంబున బాహ్యాంతరంబు లాక్రమించి యంత విరాడ్రూపం బు గైకొని పుండరీకవిశాలనయనుండును, కంబుకంధరుండును, విశాలవ క్షస్సముజ్జ్వలుండును, కరచతుష్కోపశోభితుండును, సర్వలక్షణసమేతావ యవపరిపూర్ణుండును, రత్నకిరీటాంగదహారకుండలగ్రైవేయక కౌస్తుభాభర ణుండును శ్రీవత్సవనమాలాంగుళీయక పీతాంబరహేమరశనావిభూషితుం డును నై జలతత్వం బగు శంఖంబును, తేజస్తత్వం బగు సుదర్శనంబును, నభస్తత్వం బగు నందకంబును, వాయుతత్వం బగు శార్ఙ్గంబును, కర్మమ యంబు లగు బాణంబులును ధరియించి కాలపురుషరూపం బగు గదఁ గేలం బూని నిత్యానపాయిని యైన లక్ష్మీరూపం బగు యోగమాయకు నాశ్రయం బై సర్వవ్యాపకుం డగుటం జేసి విష్ణునామంబుఁ గైకొని ఛత్రంబును జామ రంబును శయనంబును నాసనంబును నుపధానంబును నుత్తరీయంబును బా దుకంబులును నై నిజశరీరభేదంబున శేషనామంబు గల పన్నగేంద్రభో గం బనుదివ్యమంగళతత్వంబున శయానుండై పరబ్రహ్మనామంబున నట్టి హిరణ్మయాండాభ్యంతరంబుననుండ తత్పయోరాశి మధ్యంబున యోగని ద్రావశుం డై యుండె నాసమయంబున. 46

క. ఆవిష్ణుని నిర్మలనా
భీవనరుహమందు భువన • బీజాంకురజ
న్మావానహేతు వన నే
నావిర్భూతుండ నైతి • నాత్మభవుఁడ నై. 47

వ. అయ్యవసరంబున. 48

క. ఆపరమమూర్తి నిజమా
యావరిషిక్తాత్ముఁ డగుచు • నతిముదమున ని
ద్రాపరవశుఁ డై యుండ స
మావృతతత్కర్ణయుగళ • మలసంభవు లై. 49

క. మధుకైటభు లను రాక్షసు
లధికబలోద్దాము లగుచు ♦ నంతట నస్మ
ద్వ్యథ సేయఁ బూని నప్పుడు
విధివశమున నిద్రఁ దెలిసి ♦ విష్ణుం డచటన్. 50

గీ. పవ్వళించియుండి ♦ బాహుద్వయంబున
వారితోడ యుద్ధ ♦ వైభవంబు
సలుపు నంత దివ్య ♦ సంవత్సరంబులు
నూఱుపదులు చనియె ♦ నూత్నచరిత ! 51

శా. ఆరాత్రించరవీర ఘోరకదన ♦ వ్యాపారసత్వోద్ధత
శ్రీరాజత్కరపంకజోజ్జ్వలుఁడు ల ♦ క్ష్మీనాథుఁ డాదైత్యులన్
వారింపంగ నుపాయముం దలఁచుచో ♦ వా రాత్మలన్ మెచ్చి కో
పారంభంబులు మాని సత్యవచన ♦ వ్యాహార్తలై రిట్టుగన్. 52

క. వెయ్యేఁడులు బహుబలమునఁ
గయ్యంబొనరించు నీదు ♦ ఘనవిభవముతో
నెయ్యముగ వరము నొసఁగెద
మెయ్యది వాంఛింపవలయు ♦ నిచ్చెదమిరన్. 53

మ. అనినన్ వారలతోడ నిట్లనియె న ♦ త్యంతంబు తత్పుండరీ
కనవాక్షుం డసురేంద్రులార మహిత ♦ ఖ్యాతిన్ మదీయాయుధం
బున మీరల్ మృతినొందఁగావలయు స ♦ న్మోదంబుతో వాంఛితం
బన నీ యొక్కటి యే వరం బడిగెదన్ ♦ వ్యక్తంబుగా నియ్యెడన్. 54

క. ఈరీతిని వర మడిగిన
నారాయణమూర్తితోడ ♦ నయమొప్పఁగ నా
ఘోరాసుర వరు లిట్లని
రారూఢిని మాట దిరుగ ♦ నాడక దృఢులై. 55

క. వర మిచ్చెద మని పలికిన
వర మడిగితి వనఘ నీకు ♦ వలసిన యట్లా
వర మొసఁగితి మిఁక నీ వొక
వర మియ్యఁగవలయు మాకు ♦ వనజదళాక్షా ! 56

మ. మెఱుఁగుల్ గ్రాలెడి వేఁడిశస్త్రములచే • మిన్నందుచున్ జ్వాలలన్
దఱచై మండెడు వహ్నిచే నారులచే • తంగాక సంప్రీతితో
నెఱి నస్మద్వధ సేయఁగావలయు ని • ర్నీరప్రదేశంబునన్
వర మిట్లియ్యఁగఁజాలితేని యశముల్ • వర్ధిల్లు నీకియ్యెడన్. 57

వ. ఇట్లు మధుకైటభులు ప్రార్థించిన నంత నారాయణుం డట్ల చేసెద నని తదీయశిరంబులు కరంబులం బట్టికొని యంతరిక్షంబున నొండొంటితోఁ బట్టువగులం దాఁకించిన నాక్షణంబ తద్దనుజవీరులు మృతిఁ బొంది సందియంబు లేక విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందిరి. అంతఁ దచ్ఛరీరంబులవలన నుదుగక వెడలు మేదోరక్తంబు జలమధ్యంబునం బడి తెట్టువ గట్టిన నది మేదిని యనం బరఁగె నయ్యెడ నప్పరమపురుషుండు కూర్మాకారంబు ధరియించి తదాధారం బై నిలిచి యండమధ్యభారభరణంబునకు నిజాంశం బైన శేషాకారంబును తత్కోణభారభరణంబునకు నణిమాదిగుణాంశనిర్మితంబులగు నెనిమిది దిగ్గజంబులను నియమించి యమ్మేదినీమండలంబు చలనంబు నందకుండెడు నట్లుగా హృదయాంశంబు లగు మేరుమందరహిమాచలమాల్యవత్పారియాత్రగంధమాదనవింధ్యాదిపర్వతంబులు కీలాభావంబునఁ గీలుకొలిపిన నంత నమ్మేదినికి నచల యను నామంబు గలిగె మఱియును. 58

గీ. అట్టి మధుకైటభాసుర • హననసమయ
విపులతామససంజాత • విష్ణురోష
మణఁగ నేరక తద్దేహ • మందు వెడలి
రుద్రుఁ డనఁ బరఁగెను ఘోర • రూప మంది. 59

క. ఆరుద్రుఁడు నిజరౌద్రా
కారంబుధరించి వివిధ • గర్జనముల ది
గ్దారుణి వణఁకఁగ నప్పుడు
నారాయణమూర్తిఁ గాంచె • నతకంధరుఁడై. 60

క. హృదయంబున సుజ్ఞానం
బొదవఁగ నారుద్రుఁ డంత • యుక్తవయస్సం
పదఁ బొదలుచుఁ దన్మూర్తిని
గదిసినుతింపం దొడంగె • ఘనవాక్ప్రౌఢిన్. 61

చ. పరమపరాపరార్థపర ♦ పారగ సర్వనివాస సంతతా
పరిమితసద్గుణాకర కృ ♦ పారసపూరితనేత్ర పద్మభూ
వర బహురూపభక్త జన ♦ వత్సల నిత్యవిహారవైభవా
కర దురితౌఘనాశక వి ♦ కారవిహీన జయాతినిర్మలా ! 62

సీ. అలఘుపాపౌఘతూ ♦ లాచలంబులకును
ననలంబు మీ నామ ♦ మఖిలజనక
గతజన్మసంచితా ♦ ద్భుతకర్మలతలకు
నవలవిత్రంబు మీ ♦ నామ మనఘ
చిరకాలజనితదు ♦ ష్కృతతమిస్రములకు
నరుణుండు మీ నామ ♦ మబ్ధిశయన
దారుణసంసార ♦ నీరదంబులకును
ననిలంబు మీ నామ ♦ మంబుజాక్ష
యనయమును యుష్మదీయనా ♦ మామృతంబుఁ
గ్రోలియును దృప్తి నొంది ని ♦ రూఢమతులు
సంతతాపాయరహితు లై ♦ సత్య మైన
పదము నొందుదు రధికప్ర ♦ పత్తిఁ బొదలి. 63

క. పరతత్వ మనిన నీవే
పరమేశుఁడ వనిన నీవె ♦ బ్రహ్మాండములన్
బరిపూర్ణుఁ డనిన నీవే
పరమజ్ఞానస్వరూప ♦ భాసురచరితా ! 64

క. ఏఁ జేయవలయు కార్యం
బీజగమున నెద్దియైన ♦ తీయఁగవలయున్
దేజోమయ సర్వాత్మక
రాజితపద్మదళనేత్ర ♦ రమ్యచరితా ! 65

వ. అని యిట్లు రుద్రుండు విన్నవించు సమయంబున నప్పరమపురుషుం డగు నారాయణుని దివ్యమంగళ దేహంబువలన నొక్క తేజంబు వెడలి తమో వికారం బగు నది కాంతావికారంబుఁ గైకొని భ్రుకుటిదంష్ట్రాకరాళవదనయు దివ్యాయుధసమేతయు రక్తచందనమాల్యాంబరభూషణధారిణియు శంఖచక్రశూలడమరుపాశాంకుశశరచాపసముజ్జ్వల కరాంబుజయు నై ఘోరాకారంబున నిలిచె నిలిచిన నట్టి మహాశక్తి నవలోకించి యప్పుండరీకాక్షుండు రుద్రున కిట్లనియె. 66

సీ. అతిరౌద్రరూపని ♦ ర్గతుఁడ వైతివి గాన
రుద్రనామము నీకు ♦ రూఢమయ్యెఁ
బరఁగ మన్నామజా ♦ పకుఁడ వై వర్తింప
నలరెదు మృత్యుంజ ♦ యత్వమనఘ!
సంభవించిన చరా ♦ చరరూపవిశ్వంబు
నియత మై నీచేత ♦ లయము నొందు
నీతమోమయదేహ ♦ యేకాంత యై భవ
ద్దేహార్ధమున నిల్చుఁ ♦ దెల్వి మెఱయఁ
ద్రిజగదుదయావనవ్యయ ♦ త్రితయరూఢ
గతి రజస్సత్త్వతమములం ♦ దతిశయిల్లు
నట్లుగావున సర్వల ♦ యంబులకును
గర్త వై మెలఁగవలయు ♦ గరిమ రుద్ర! 67

క. అనయంబును దామసగుణ
మునఁ బొదలక సాత్త్వికప్ర ♦ ముదితాత్ముఁడ వై
యనిమిషులు గొల్వఁగాఁ ద్రిభు
వననాథుఁడ వగుచుఁ దిరుగ ♦ వలయు మహేశా! 68

గీ. ఏను నీవు ననఁగ ♦ నీభేద మాత్రయం
దనువుపడదు గుణము ♦ లందుఁ గాని
బాహ్యభేద మేమి ♦ భావింప హృద్భేద
మెడలకుండు మైక్య ♦ మీక్ష సేయ. 69

వ. అది గావున నీవు మేరుశైలంబునకు రజతశృంగంబై విలసిల్లు కైలాసనగంబున నివాసంబు సేయవలయు నని విష్ణుం డాన తిచ్చి యారుద్రునకుఁ దేజస్తత్త్వం బగు మహాశూలంబును, ఆకాశతత్త్వం బగు డమరుకంబును, వాయుతత్త్వం బగు వృషభవాహనంబును నొసంగె నంతఁ దత్తమోమాయారూపంబై రుద్రాణి యనం బరఁగిన సంహారశక్తి యోగవశంబున సహస్రరూపంబులం బొంది తద్రుద్రశరీరభవంబు లగు రోమకూపంబులం దావిర్భవించిన యంతన మృత్యుంజయుండు శక్తిసమేతుండగుటం జేసి జగత్సంహారకారణబలపరాక్రమసమేతుండై తదాజ్ఞ నంగీకరించి నారాయణనామస్మరణంబు సేయుచుఁ గైలాసపర్వతంబునకుం జనియె నయ్యవసరంబున నేనును దన్నాభిసరోరుహకర్ణికామధ్యంబున నాసీనుండనై తేజోమయం బగు తద్విష్ణుదేహంబు నిరీక్షింప నశక్తుండనై పరితాపంబు నొందుచు భారంబునం దదీయనామస్మరణంబు సేసి.

క. జయ జయ కైటభమర్దన
జయలోకశరణ్య సర్వ ♦ జగదవనపరా
జయ సతతపరమపావన
జయ భాస్కరకోటితేజ ♦ జయ సర్వేశా. 71

గీ. సూక్ష్మమునకుమిగుల ♦ సూక్ష్మంబవగుచును
ఘనతరంబునకును ♦ ఘనమవగుచుఁ
గట్టువడని నిన్నుఁ ♦ గణఁకతోమాయాభి
బద్ధుఁ డందు రెల్లు ♦ పరమపురుష! 72

క. కారణ కార్యసమేతుఁడ
వైరూషిగఁ ద్రిభువనముల ♦ నతివేగమునన్
నీరధినడుమను నిలిపిన
నేరుపు లొరులకును గలవె ♦ నీకుం దక్కన్. 73

క. మృగనాభి గంధసహితం
బగు వస్తుచయంబు లెల్ల ♦ నతిశయనిజగం
ధగరిమఁ బొదివిన క్రియ నీ
జగములు నీవలన విక్రృతిఁ ♦ జనుఁబరమేశా! 74

మ. జలతత్త్వంబు సృజించి యందును నిజే ♦ చ్ఛావేశసంసృష్టిని
ర్మలహేమాండము నప్రయాసమున సా ♦ మర్థ్యంబుతో నిల్పి యు
జ్జ్వలరూపాకృతిఁ బొంది శేషశయనా ♦ వాసుండ వై యుంటి వీ
బల మెవ్వానికి నైనఁ గల్గునె దయా ♦ పారీణ లక్ష్మీశ్వరా! 7

సీ. సిరికి నాథుండ వై ♦ చెలఁగి యుండెడు చోట
నైశ్వర్య మేమని ♦ యభినుతింప
నఖిలలోకములు నీ ♦ యాత్మలోపల నుండఁ
బౌరుషం బేమని ♦ ప్రస్తుతింప
శతకోటిభానుతే ♦ జస్సమేతుఁడ వైన
నీ తేజ మేమని ♦ నిర్ణయింప
నమితభూతాధార ♦ మై ప్రవర్తించు మీ
ప్రాభవం బేమని ♦ పలుకరింప
మృద్వికారంబు లెల్లను ♦ మృద్భవంబు
లయ్యు నంతర్గతంబు లై ♦ యణఁగు మాడ్కి
నిట్టి యావిర్భావాపాయ ♦ హేతురూప
మైన నిను సన్నుతించెద ♦ నంబుజాక్ష! 7

శా. జాతివ్యక్తుల మాడ్కి ద్రవ్యగుణముల్ ♦ సంధిల్లు చందంబునన్
సాతత్యంబుగ నీవు విశ్వ మన నా ♦ శబ్దప్రభేదంబుతోఁ
జేతోవృత్తులఁ గానుపింతువు తుదిన్ ♦ జిహ్మంబు గావింతు వి
మ్మై తత్త్వస్థితి నొంది యుండుదువు నీ ♦ వన్యక్రియాశూన్యతన్. 7

ఆ. ఈ జగంబులోన ♦ నింతైనఁ బరికింప
నూది మొనకు మోపఁ ♦ జోటు లేక
నిలిచి వివిధమైన ♦ నీమహాతేజంబు
నొరుల కెఱుఁగ వశమె ♦ దురితహరణ! 7

చ. కఱకున ఘోరదానవులు ♦ గ్రక్కున వార్ధి జనించి వచ్చినన్
హరివరరమ్యభోగశయ ♦ నాంతరమందున నవ్వళించి యో
గరసనిషేకసంభవసు ♦ ఖశ్రితమానసనందయుతుండ వై
కరముల నప్రయాసమునఁ ♦ గయ్యము సేయుచు నంతలోపలన్. 7

క. అధికు లగునట్టి దనుజుల
వధియించితి వీశ యింక ♦ వసుధను జనులున్
మధుకైటభారియని మి
మ్మధికృతులు తలంచి చనుదు ♦ రర్హాస్థితికిన్. 80

వ. దేవా! భవదీయగుణంబు లనంతంబగుటం జేసి యస్మదాదులకు వర్ణింప మనోవాగ్గోచరంబులు గావు. ఇట్టి యెడం బాషాణంబులు తేజోవిశేషంబు లం బొందుగుడువడి మణులనం బరఁగి మహారాజమాన్యంబు లగు చందంబున జీవులు హేయంబు లైన పార్థివశరీరంబులు ధరియించి భవత్పాదాంబుజాద్వితీయనిశ్చలభక్తిచే వన్నియ కెక్కి భాగవతు లనం బరఁగి భవన్మాన్యు లై వర్తింతు రఖిలభూతనివాసా శతకోటిభాస్కరప్రభాసమేతుండ వయ్యును త్రిభువనోత్పాదనార్థంబు సాకారం బగు లీలామానుషవిగ్రహంబు ధరియించిన యుష్మదీయాకారంబు దర్శింప సమర్థం బగు దివ్యదర్శనంబు దయసేయు మని ప్రార్థింప నిజ రూప దర్శనప్రభావసమేతం బగు దివ్యదృష్టి కృప సేసిన నే నప్పుడు మదనశతకోటిరూపలావణ్యవిలాసవిభ్రమ సముద్భాసితంబును గటకకేయూరకంకణాంగుళీయకహారకౌస్తుభశ్రీవత్సమకరకుండలరత్నకిరీటదివ్యభూషణభూషితంబును, పీతాంబరరశనావిరాజితంబును దివ్యచందనచర్చాసమన్వితంబును, శంఖగదాపద్మశార్ఙ్గాదిదివ్యాయుధసమేతకరచతుష్కపశోభితంబును నగు తద్రమాకాంతు దివ్యమంగళాకారంబు విలోకించి తదీక్షణసంజనితసుఖపారవశ్యంబున దేహంబు మఱచి తదాయత్తమానసుండ నై యున్న యెడ నప్పరమమూర్తి పుత్త్రభావంబుగ నన్నుఁ బరమదయావాత్సల్యంబున నీక్షించి యిట్లనియె. 81

క. పంకజసంభవ నీ విఁక
శంకారహితుండ వగుచు ♦ సకలజగంబుల్
సంకోచింపక నిలుపుము
పొంకంబునఁ దత్ప్రబుద్ధ ♦ బుద్ధినుతుఁడ వై. 82

క. తారుకొని యేనె జగములు
నారూఢి సృజించువాఁడ ♦ నందు సహాయ
ప్రారంభములకుఁ దలఁపఁ గఁ
గారణమాత్రంబు నీవు ♦ కమలజజన్మా. 83

క. పరముఁడ నేఁ బూర్వుఁడ నై
పరగఁ గఁ దచ్ఛబ్దపూర్వ ♦ పరరహితుఁడ నై
పరిపూర్తిఁ బొంది త్రిజగ
త్పరితృప్తిగ నిల్వ వలయుఁ ♦ బ్రాభవ మొప్పన్. 84

గీ. బ్రహ్మమానమునను ♦ బరిపూర్తి నూఱేండ్లు
వృద్ధిఁ బొంది యంత ♦ సృష్టినాశ
సమయ మందు భూత ♦ సంఘంబు గెడగూడి
క్రమ్మఱంగ మమ్ముఁ ♦ గలయవలయు. 85

క. పొడవుల కెయ్యది మిక్కిలి
పొడ వగు బ్రహ్మాండమందుఁ ♦ బొలువుగ నచటన్
గడువేడ్క నిల్వ వలయును
నెడవక సదసద్వివేక ♦ హితవాగ్విభవా ! 86

క. సర్వజ్ఞుఁడ నై త్రిజగ
న్నిర్వహణసమర్థశక్తి ♦ నియతుఁడ వగుచున్
సర్వాంతరస్థితుండును
సర్వాతీతుం డనంగఁ ♦ జనియెదు పుత్రా. 87

క. ఏ కార్యం బెచ్చోటను
నీకును శక్యంబు గాక ♦ నిలుచును జగమం
దా కార్యం బచ్చోటను
జేకొని యేఁ దీర్చువాఁడ ♦ సిద్ధము తనయా ! 88

క. ఆయతగతితో నాదవెడి
మాయలకును లోనుగాక ♦ మహనీయము లై
నీ యందు మద్విభూతులు
పాయక వర్తించుఁ గాక ♦ పరమార్థము లై. 89

క. ఏ వంక నైన జగముల
భావింప నశక్యకార్య • భారము లొదవన్
రా వలసిన పని గలిగిన
రా వలయును బుధులఁ గూడి • ప్రాముఖ్యమునన్. 90

వ. అని పుండరీకాక్షుం డాన తిచ్చి యంతర్ధానంబు నొందిన నంత మహాంధకారంబు దోఁచె నప్పుడు జ్ఞానవిహీనుండ నై యీ వృత్తాంతంబు స్వప్నప్రాయంబుగాఁ దలంచుచు నజ్ఞునిమాడ్కిఁ బట్టు నూఁకువ యెఱుంగక తన్నామస్మరణంబునందుఁ దలఁపు వెట్టి తత్తిమిరకబళితం బగు పయోరాశిమధ్యంబునఁ బరిభ్రమించుచు నతిశ్రాంతుండనై కొంతకాలంబునకు. 91

సీ. కనుఁగొంటి నొక చోటఁ • గాంతిచే విలసిల్లు
మణిమయప్రాకార • మండలంబు
నట విలోకించితి • నభ్రంలిహంబులై
దీపించు నవరత్న • గోపురములు
చూచితి నంతను • జొక్కంబులై మించు
తోరణోపరిగృహ • ద్వారతతులు
నీక్షించితిని బుణ్య • దీక్షావశాక్షీణ
మానమౌక్తికకేతు • మాలికలును
వీక్ష చేసితి నవపుష్ప • వివిధగంధ
సన్నుతానేకకల్పభూ • జాతసహిత
విమలవనవాటికాసమ • న్వితమగుచు
నుదధినడుమను జెలు వొందు • నొక్క పురము. 92

వ. అయ్యెడం బ్రాకారసౌధతోరణధ్వజకేళీవనవిరాజితం బై యానందకందం బై సొంపులగు సంపదలకుఁ దానకం బై విభవంబులకాలయం బై మంగళంబులకు నివాసం బై సౌభాగ్యంబులకు మనికిపట్టై పుణ్యంబులకు నికేతనం బై తెలివొందు నట్టి పట్టణంబుఁ జేరం జను నంత సహస్రవర్షపర్యంతంబుగఁ గాలంబు దోఁచె నంతఁ దత్పురప్రవేశంబు చేసితిఁ దత్సౌభాగ్యం బెట్టి దనిన. 93

సీ. సౌధకీలితరత్న ♦ శకల మొక్కటి చాలు
భాస్కరతేజంబు ♦ పరిహసింపఁ
బొలుపొందు నవజాత ♦ భూజ మొక్కటి చాలు
నఖిలలోకముల కి ♦ ష్టార్థ మొసఁగ
నభినుతింపఁ గను వా ♦ మాక్షి యొక్కతె చాలుఁ
గ్రతుభోజనాంగనా ♦ గర్వ మడఁపఁ
బరికింప నచ్చోటి ♦ పురుషుఁ డొక్కఁడు చాలు
నస్మదాదుల కని ♦ త్యతను దెలుప
మహిమతో ని ట్లిలోకసా ♦ మాన్యధర్మ
ములకుఁ దానక మయ్యుఁ బ్రి ♦ మోద మొదవ
వివిధపరిపూర్ణ మై నిత్య ♦ విభవములకుఁ
దానకం బన విలసిల్లుఁ ♦ దత్పురంబు. 94

క. అతులితముగ నిజమణిబిం
బితజగములచేత నందుఁ ♦ బృథుతరపురముల్
వితతరమాధిపసారూ
పతతు లొలయ వెలయు సర్వ ♦ పరిపూర్ణము లై. 95

వ. మఱియును. 96

సీ. ఎచ్చోటఁ జూచిన ♦ నచ్చోట వేదాంత
పరమరహస్యముల్ ♦ పలుకువారు
నే వంకఁ బరికింప ♦ నా వంక లక్ష్మీశు
సద్గుణంబులగోష్ఠి ♦ సలుపువారు
నే వీథి వీక్షింప ♦ నా వీథి సంగీత
ములఁ బుండరీకాక్షుఁ ♦ గొలుచువారు
నే వేదిఁ బరికింప ♦ నా వేదికలయందు
శ్రీరమావిభునిఁ బూ ♦ జించువారు
నగుచుఁ దత్పురనిలయు లై ♦ నట్టి జనులు
శంఖచక్రాబ్జశార్ఙ్గహ ♦ స్తములతోడ
సర్వకాలము సంతోష ♦ సహితు లగుచుఁ
జెలఁగుచుందురు విభవప్రి ♦ సిద్ధితోడ. 97

క. నిరుపమ వైభవ శోభా
కర మై సన్మంగళప్ర ♦ కరరాజిత మై
హరిభక్త పూజితం బై
తిర మగు తత్పట్టణంబు ♦ దివ్యమునీంద్రా! 98

మ. తరుణుల్ తత్పురపుష్పవాటికలలోఁ ♦ దారస్వరం బొప్ప సు
స్థిరలీలన్ హరిఁ బుండరీకనయనున్ ♦ శ్రీమానినీనాయకున్
బరమప్రీతినిఁ బాడుచున్నయెడఁ ద ♦ త్పార్శ్వస్థితానోకహాం
తరభృంగావళి సేయు గానములు త ♦ త్తద్వాక్య సంపన్న మై. 99

క. కదియవు తత్పురవాసుల
మదమును లోభంబు క్రుధయు ♦ మాత్సర్యంబున్
మదనవికారముఁ గ్రోధము
నదలును నను ప్రకృతిజంబు ♦ లగు దుర్గుణముల్. 100

వ. మఱియును. 101

సీ. ప్రాకారగోపుర ♦ ప్రాసాదనవరత్న
దీప్తు లంబరముపైఁ ♦ దేజరిల్ల
వర్ణితమందార ♦ వనపుష్పవాసనల్
ఘుమఘుమాయితము లై ♦ గుబులుకొనఁగ
నాట్యక్రియాసము ♦ న్నతమృదంగధ్వనుల్
సౌధాగ్రగృహముల ♦ సందడిలఁగ
సాధిష్ఠితల ♦ చ్ఛాయాకరంబు లై
గరుడకేతనములు ♦ గ్రందుకొనఁగ
మాసపక్షర్తుదివసప్ర ♦ మాణసహిత
మగుచుఁ బరిపూర్ణవిభవాశ్రి ♦ యంబు శోభ
నాలయంబును నిత్యంబు ♦ ననఁగ జగతి
నిరుపమం బయి వెలయుఁ ద ♦ త్పురవరంబు. 102

క. కనుఁగొంటి నట్టి పట్టణ
మున వివిధమణిప్రభాస • మూహంబులచే
తను మిన్నుముట్టి తనరెడు
ఘనశైలము లొక్కట న్నట్లు • కమనీయము లై. 103

వ. ఇట్లఖిలమంగళాశ్రియం బై యతివిస్తృతం బగు తత్పురంబునం గలుగు విశేషంబులం గలయ నవలోకించి తత్పురవాసులచేత జాతివిహీనునిచం దంబున నసంభాషితుండ నై హృదయజనితసంతాపంబునం గుందుచు నంత నొక్క విజనప్రదేశంబున సమాసీనుండ నై క్రమ్మఱఁ దత్పుండరీకాక్షప్రసాదంబున సుజ్ఞానంబు నొంది నయనంబులు ముకుళితంబు సేసి బాహ్యంబు మఱచి హృదయపద్మంబునఁ బూర్వదృష్టం బగు నప్పురమపురుషుని దివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధ్యానంబు సేయుచుఁ దదాయత్తచిత్తుండనై.

సీ. ఓ పుండరీకాక్ష! • యోజగన్నాయక!
యోసుదర్శనహస్త! • యోముకుంద!
యో రమాధీశ్వర! • యోభక్తమందార!
యో నిత్యకల్యాణ! • యో కృపాత్మ!
యో సత్యసంకల్ప! • యో సర్వలోకేశ!
యో కౌస్తుభాంకిత! యో పరేశ!
యో కైటభాంతక! • యో మంగళాకార!
యో వైభవాశ్రయ! • యో పవిత్ర!
యో సదానందమయరూప! • యో గుణాఢ్య!
యో సహస్రార్కసమతేజ • యో నిధీశ!
యో ధరాధరధారణా! • యో విశాల!
భక్తుఁ డగు నన్ను దిగనాడఁ • బాడి యగునె?. 105

చ. తిరమున మీగుణంబులు ను • తింపక మోహవిమోహితుండ నై
తిరిగితిఁ బెక్కు వర్షములు • దీనుఁడ నై విపులాంధకారసా
గరమున ఘోరసాధ్వసవి • కారసమన్విత మానసుండ నై
సిరులు దలిర్ప నింక దయ • సేయుము నన్ను రమామనోహరా!. 106

క. శరణాగతరక్షకుఁ డను
బిరుదుం గలవాఁడ వండ్రు ♦ పృథులచరిత్రా
శరణాగతుండ నగు నను
స్థిరముగఁ గరుణింప వలయు ♦ శేషశయానా!. 107

వ. అని యిట్లార్తుండ నై తద్గుణంబులు గొనియాడి నయనయుగంబులు తెఱచి నప్పుడు తొల్లింటియట్ల యేనుఁ దన్నాభీసరోజంబునఁ బద్మాసనాసీనుండ నై పొందుకొని క్రిమ్మఱ నప్పరమపురుషు నవలోకించి తద్దర్శనామృతధారాసిక్తశరీరుండ నై గతశ్రమంబున కచ్చెరు వంది. 108

చ. పరమపరార్థరూప! గుణ ♦ భాసుర! నిత్యనివాసవైభవా
కర! కరకాంతచక్రరవి ♦ ఖండితశత్రుసమూహ! వార్ధిజా
వర! వరమంగళాశ్రయ భ ♦ వప్రియ కౌస్తుభభూషణావళీ
ధర! ధరణీశ! నీ విపుల ♦ తత్వము నన్యు లెఱుంగ నేర్తురే. 109

క. నిరుపమ వైభవ కరుణా
పరిపూరితనయన లోక ♦ పాలక లక్ష్మీ
వర భక్తవరద యెవ్వఁడు
నురవడి మీ మాయఁ దెలియ ♦ నొరులకు వశమే. 111

సీ. గాఢాంధకారసా ♦ గరమునఁ బెక్కేండ్లు
దృఢసాధ్వసంబునఁ ♦ దిరిగితిరిగి
శోకమోహంబుల ♦ నుడిఁగొని చిత్తంబు
కలఁగ పొందుకురాఁగఁ ♦ గళవళింప
శాంతుఁడ నై యుండి ♦ సౌధగోపురమణి
ప్రాకారతోరణ ♦ ప్రాజ్య మైన
పురరాజ మొక్కటి ♦ పొలుపుతో వీక్షించి
తన్మధ్యమంబునఁ ♦ దరణికోటి
కాంతిసందీప్తమణిగణో ♦ త్కరము లైన
శైలములు నాల్గు గనుఁగొంటి ♦ సత్యచరిత
దీని వృత్తాంత మంతయు ♦ వివరపుట్టఁ
దెలుపవలయును లోకేశ ♦ జలధిశయన. 110

వ. ఇవ్విధంబున స్తుతిపూర్వకంబుగా నే విన్నవించిన వచనంబు లాకర్ణించి మందస్మితవదనుండై దశనద్యుతు లధరంబుపైఁ దళుకొత్తఁ గూర్మి నలు పుచు నట్టి పరమతేజోమయమూర్తి నన్నవలోకించి యిట్లనియె. 112

సీ. కమలజ విలసిల్లు • గాఢాంధకారసా
గరమునఁ దిరుగ నా • కొకటి క్షణంబు
కాలంబు చనియెఁ ద • త్కాలంబు నీకును
వేయేండ్లు నై తోఁచె • విస్మయముగ
నాతమోరూపమై • నదియె మన్మాయాప్ర
భావంబు దాననే • ప్రబలె జగము.
మోహాంధమై నాశ • మును నుద్భవంబును
నొందు నకుంఠితో • ద్యోగసరణి

గీ. నచట నీచేత దృష్టమై • నట్టి పురము
మన్నివాసంబు వైకుంఠ • మందిరంబు
చతురతత్పురమధ్యమాం • చితము లైన
ధరణిధరములు నాల్గు వే • దంబు లనఘ! 113

శా. నీ వీ తత్త్వ మెఱుంగు మబ్జభవ యే • నీకుం బ్రపంచించెదన్
భావంబందు మదీయపాదయుగళీ • భక్తిప్రపన్నాత్ములై
ధీవర్యుల్ గతపాపులై యమరులై • దివ్యాకృతిప్రఖ్యులై
యీ వైకుంఠపురంబు నొందుదురు ని • త్యానందసంపన్నులై. 114

క. ఆ దివ్యనగరి నడుమను
చాదుగ విలసిల్లు రత్న • పర్వతములు నా
వేదంబులు నీ విఁక విను
ప్రాదుర్భూతంబు లందుఁ • బద్మజ జగముల్. 115

గీ. అట్టి వేదరాసు • లగు సత్స్వరూపంబు
లందు నిశ్చితార్థ • మాచరించి
చనఁగ నేర్చు మనుజు • లనిమిషాధిపవంద్యు
లగుచు ముక్తిఁ బొంద • నరుగువారు. 416

వ. అని యానతిచ్చి పుండరీకాక్షుండు మఱియు నిట్లనియె. 117

మ. అదె దర్శింపుము సర్వలోకముల క ♦ గ్ర్యంబై మహావైభవా
స్పదమై యొప్పెడు బ్రహ్మలోక మచటన్ ♦ బ్రఖ్యాతితో నిత్యసం
పదలం బొందుచు సృష్టికర్త వగుచున్ ♦ మద్భక్తియుక్తుండవై
విదితప్రజ్ఞను నిల్వఁగావలయు భా ♦ వింపంగ నీ వాత్మజా! 118

క. నారాయణనామము నీ
వారూఢిగఁ దలఁపవలయు ♦ నది మద్రూపం
బై రచితములకు నెప్పుడుఁ
గారణమై వెలయుచుండుఁ ♦ గమలజనిలయా! 119

క. ప్రణవాదిచేసి నారా
యణనామచతుర్థి తుదిగ ♦ నట మధ్యమునన్
బ్రణతిప్రకాశకం బగు
మఱిమయశబ్దంబు చొనుప ♦ మంత్రము పుత్రా! 120

క. ఈ యష్టాక్షరిమంత్రము
ధీయుతులై పఠనసేయు ♦ ధృతిమంతులు మ
త్సాయుజ్యముక్తిఁ బొందుదు
రాయాసవిహీను లగుచు ♦ నతిమోదమునన్. 121

గీ. మత్సహాయమైన ♦ మహనీయశక్తియు
సర్వవేదవిదిత ♦ సారమతియు
విభవపూర్ణమైన ♦ విశ్రుతాయుష్యంబు
గలుగవలయు నీకుఁ ♦ గమలజన్మ. 122

వ. అని యానతిచ్చి యప్పుండరీకాక్షుండు నిజమహత్త్వంబు నాకు దృష్టంబు సేయుటకై విశ్వపూర్ణరూపంబుఁ గైకొని సహస్రవదనుండును, సహస్రనయనుండును, సహస్రపాదుండును సహస్రశిరస్సమేతుండును నై పదతలంబువలన శేషఖండ, సాఖండ, కూర్మఖండ, శ్వేతఖండ, బిలఖండంబులను పంచఖండసమేతం బగు పాతాళలోకంబును, నంఘ్రులవలన మార్దవంబు గల యెనిమిదవ మండలంబునకు గంధకాఠిన్యగుణంబులును, లవణేక్షు మధుక్షీరదధ్యాజ్యపానీయాదిసప్తసాగరంబులును, జంబూద్వీపకుశద్వీప శా

ల్మలిద్వీపప్లక్షద్వీపక్రౌంచద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబులను సప్తద్వీపంబులను శైలకాననవిశేషంబులును, నాభివలన దారకాగ్రహనక్షత్రసమున్నతం బగు నంతరిక్షంబును శిరంబువలన గోలోకపితృలోకతపోలోకజలలోక తేజోలోక నరకలోక వాయులోక సాధ్యలోకంబులను నుపరిలోకంబులతోడ సముజ్జ్వలం బగు స్వర్గలోకంబును, మఱియుఁ బ్రాణంబులవలన సప్తమారుతంబులును ముఖంబులవలన ననలంబులును సృజియించి యంతఁ బాతాళలోకంబునకుఁ దామ్రకంకటవిశ్వకేతుదందశూకకరాళకేతుధూళికాపన్నగేంద్రులను భూలోకంబునకు ముఖంబువలన నదుల నలనఖంబులవలనను బిపీలికామశకాదులను హాసంబువలన గిరిభూరుహాదిస్థావరంబులను సృజియించి యంత స్వర్లోకంబునకు ముఖతేజంబువలనఁ జత్వారింశత్ప్రభేద దేవతాగణసహాయు లగు పురందరాది దిక్పాలకులను, మనంబువలన నిశాకరమండలంబును హర్షంబువలన మీనకేతనగంధర్వకిన్నరకింపురుషాప్సరోగణంబులను నిర్మించి యిట్లు పరిపూర్ణంబుగా స్థావరజంగమాత్మకం బగు మనస్సృష్టిఁ గావించిన నందు జంగమరూపంబు లగు జీవంబులు క్రమ్మఱయును మనోమయం బగు సృష్టినిర్మింప నుపాయం బెఱుంగక. 124

క. గగనమహీతలపాతా
ళగిరిజలాంతరములందు ♦ లం దిరిగెడి త
త్ఖగమృగకీటకపశుప
న్నగములు వైరంబుతోఁ జె ♦ నంగుచు సమసెన్. 124

వ. అంత. 125

సీ. వరుసతో విప్రాది ♦ వర్ణసంభవు లైన
మానవోత్తములును ♦ మాన్యు లైన
సురలు దిగ్వరులు కిం ♦ పురుషులు సాధ్యులు
నప్సరోగణములు ♦ యక్షతతులు
తల్లిదండ్రులమీఁదఁ ♦ దనయులు మోహంబు
విడనాడలేని య ♦ ట్లైడపకెపుడుఁ

దము సృజించిన రమా ♦ ధవుని పైఁ జిత్తంబు
సమకొల్పి సుజ్ఞాన ♦ సహితు లగుచు
బాహ్యవస్తుమోహ ♦ భావంబు విడనాడి
కామమదము లందుఁ ♦ గట్టువడక
ముదముతోడ నెనసి ♦ ముక్తులై తద్విష్ణు
దీప్తిఁ గలసి చనిరి ♦ ధీవరేణ్య! 126

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షు మనస్సృష్టినిర్మితులై లోకత్రయంబునం గలుగు నాగ మనుష్యసురేంద్రాదులు భక్తియోగంబున ముక్తులై తన్నుం గలిసిన.

గీ. మఱలఁ బురికొనంగ ♦ మజ్జనకుం డగు
భగవదాఖ్యుఁడైన ♦ పరముఁ డాది
విష్ణుమూర్తి నన్ను ♦ వీక్షించి ముదమునఁ
బలికెఁ గూర్మి మెఱయ ♦ భవ్యచరిత! 128

సీ. ఇలలోన ఖగమృగా ♦ దులు నిజాంశమ్ముల
మించ సర్గంబు ని ♦ ర్మించలేక
వైరానుబంధప్ర ♦ వర్తనంబుల నవి
సమసెఁ గాలంబున ♦ సత్వ ముడిగి
నరదేవనాగకి ♦ న్నరముఖ్యు లెల్లను
హృదయముల్ ♦ మిక్కిలి పదిలపఱచి
మత్పాదభక్తిమై ♦ మఱుఁగంగ నడుకొల్పి
మఱి యన్యమెఱుఁగక ♦ మాన్యు లగుచు
జలము లెల్లను జలరాశిఁ ♦ గలయునట్లు
యత్నమున మత్సముద్భవు ♦ లగుటఁ జేసి
వారు బాహ్యప్రపంచసం ♦ చార ముడిగి
క్రమ్మఱను మమ్ముఁ గలసిరి ♦ కంజనిలయ. 129

క. పాయక యిట్లఖిలము మ
త్సాయుజ్యము నొందు నంత ♦ సకలజగంబుల్
శ్రీయుతము లగుచు శూన్యము
లై యున్నవి తమముచేత ♦ నాశాంతములై. 130

క. తొల్లింటయట్ల లోకము
ఎల్లను బరిపూర్ణముగను • నింకను నీవు
దుల్లలితమతివిశేషతఁ
దెల్లమి సృజియింపవలయుఁ • దరుగంబ్రజలన్. 131

క. నేరుపున సకలకార్యము
లారసికొని యేను దత్పరి • యత్నము లెల్లన్
సారసమచేసి నిలిపెదఁ
గారణమాత్రంబు నీవు • కాంచనగర్భా. 132

క. అని యివ్విధమున లక్ష్మీ
వనితావరుఁ డానతిచ్చు • వాక్యము లెల్లన్
విని యా జగములు సృజియిం
పను వెఱ వెఱుఁగంగ లేక • భయసహితుఁడనై. 133

శా. ఈరీతి న్వచియించు నవ్విభునితో • నిట్లంటి నే నప్పుడ
త్యారూఢప్రతిభావిశేషమున హ • స్తద్వంద్వముల్ మోడ్చి యో
కారుణ్యాకర యేను బాలుఁడను స • ర్గప్రోద్భవాధార మై
సారస్యం బగు బుద్ధి యెట్లొదవుఁ ద • త్సామర్థ్యసంపన్నమై. 134

వ. అని పలుకు నెడ నప్పు డప్పరమశివాసుని దివ్యమంగళశరీరంబువలన
నొక్క మహాతేజంబు వెడలి మదీయవదనద్వారంబులు ప్రవేశిం
యిట్లనియె. 135

శా. ఏ నెట్లెట్లన నీవు సర్వభువనా • ధీశుండవై సర్వవి
ద్యానంతప్రతిభాసమన్వితుఁడవై • యక్షీణమత్ప్రాప్తను
జ్ఞానాపూరితమానసుండ వగుచున్ • సర్వజ్ఞతం బొందు ని
త్యానందప్రకృతిన్ సృజింపు మిఁక నే • తత్సృష్టి సర్వాత్మనా. 13

క. ఆ రేతోమయసృష్టికి
గారణ మగుఁ గర్మసమితి • కర్మములందుం
దారుకొని దేవమానవు
లారూఢిగఁ గట్టువడుదు • రంభోజభవా! 13

క. జననంబునకును మరణం
బునకును తత్కర్మసరణి ♦ మునుకొని రాఁగా
రణమున సుఖదుఃఖప్రద
మన వెలయును జీవకోట్ల ♦ కదిరభసముగన్. 138

క. ఆకర్మంబులఁ జెందక
లోకంబుల మత్పదాబ్జ ♦ లోలుపులయ్యున్
నీకును దలఁకక సంతో
షాకారులు చనుదు రవ్య ♦ యస్థలమునకున్. 139

క. జననముఁ బొందినఁ ద్విజగ
జ్జనమెల్ల మదీయనామ ♦ సంకీర్తనచే
సినమాత్రన వసుధాతల
మునఁ దిరుగ జనింప రఖిల ♦ మునిజనవినుతా! 140

గీ. అట్టి జను లెల్ల వసుధాత ♦ లాంతరమున
మించి యెప్పుడుఁ దిరుగజ ♦ న్మించ కుండి
రపుడె సృష్టికి విఘ్నంబు ♦ లరుగుదెంచు
నట్లుగావున నిట్టివ ♦ త్తాంత మెఱిఁగి. 141

సీ. దేవతాంతరమార్గ ♦ దీప్తంబు లగు నట్లు
పెక్కుశాస్త్రములఁ గ ♦ ల్పించి యందుఁ
జతురతతోడ న ♦ స్మద్విరోధకరంబు
లగు యుక్తు లెల్లను ♦ దగ నొనర్పు
మవిచూచి ఘనసంశ ♦ యాత్ములై జను లెల్ల
మోహంబు నొందియు ♦ ముక్తిమార్గ
కారణం బగు మమ్ముఁ ♦ గన నెఱుంగక దుఃఖ
వశమున దుర్గమ ♦ వసతులందుఁ
జేరి కర్మానుభవములు ♦ చేసి పిదపఁ
బుత్త్రదారాది మాయాభి ♦ పూర్ణులగుచు
సారవిరహితసంసార ♦ సాగరమునఁ
దిరుగుచును జన్మలయములఁ ♦ దెమలువారు. 142

క. ఈరీతి వివిధమతములు
చేరికగాఁ జేసి జనుల ♦ చిత్తము లెల్లన్
మీఱి కలఁగంగఁ జేయుదు
వారికిఁ జననవ్యయము ల ♦ వశ్యము గలుగున్.

చ. అనవరతంబు సద్గుణము ♦ లాత్మఁ దలంచును జిహ్వలందు స
ద్వినుతము లైన నామములు ♦ వేడుకతోఁ బఠియించునట్టి స
జ్జనులు గతాఘు లయ్యు సుర ♦ సన్నుతు లయ్యు జగంబులోఁ బున
ర్జననము లేక నిల్తు రిట ♦ సంతతనిత్యవిహారసంస్థితిన్. 144

సీ. బాహ్యసంభవము నా ♦ భ్యంతరసంభవం
బన రెండువిధములఁ ♦ దనదు దుఃఖ
మందును రోగశ ♦ స్త్రాదిసంజాతంబు
బాహ్యదుఃఖం బది ♦ భౌతికంబు;
ఆభ్యంతరంబు పు ♦ త్రాదివియోగజం
బదియ భౌతికదుఃఖ ♦ మనఁ గఁ బరఁగు
నేతద్ద్వయాభావ ♦ మీక్షింప వారక
సుఖము సర్వేంద్రియ ♦ శుభకరంబు
వరుసతో నిట్లు దట్ట మై ♦ వచ్చునట్టి
వివిధసుఖదుఃఖంబులు ♦ వీక్ష చేసి
వట్టిమోహంబు నొందక ♦ వలసి మమ్ముఁ
దలఁచువారలు మన్మూర్తిఁ ♦ గలయువారు. 145

గీ. సుఖము వచ్చిన మత్తిల్లి ♦ చొక్కుపడక
దుఃఖ మొందిన దురపిల్లి ♦ తొట్రుపడక
నిర్మలం బగు బుద్ధిచే ♦ నిలిచి మమ్ముఁ
దలఁచు పుణ్యుండు నిలుచు మ ♦ ద్వసతియందు. 146

వ. మఱియు సాలోక్యసాకారసామీప్యసాయుజ్యంబు లన ముక్తి నాల్గువి
ధము లై పర్యవసించు నందు సమానలోకనివాసంబు సాలోక్యంబును, సుద
ర్శనపాంచజన్యాదిచిహ్నంబులు గలిగి మత్సమానరూపంబు గైకొనుట సా
కారంబును మత్సన్నిధానంబునఁ గైంకర్యపరుండై మెలంగుట సామీప్యం
బును మదీయతేజంబునం గలిసికొనుట సాయుజ్యంబు నగు న ట్లధికారవిశే
షంబున మద్భక్తుండు తత్తత్పదంబులఁ బొందు నందు. 147

క. వాలాయం బగు భక్తిని
నాలుక తుద మమ్ముఁ బొగడు • నామాంకధరుల్
సాలోక్యముక్తిఁ బొందుదు
రాలస్యవిహీను లగుచు • నతిరభసమునన్. 148

శా. ఏకాలంబును మమ్ముఁ గూర్చి ఫలమం • దెందున్ విరక్తాత్ములై
లోకాచారములైన కర్మముల నా • లోకించి తత్కర్మముల్
సేకూరన్ వెస నాచరించు సుజనుల్ • శృంగారపుణ్యాత్ములై
సాకారం బను ముక్తిఁ బొందుదురు రా • జత్పంకజాంతర్భవా! 149

శా. కామక్రోధమదాదులం గెలిచి దు • ష్కర్మక్రియాశూన్యులై
ప్రేమన్ వహ్నిజలాదులం దొనర మ • త్ప్రీత్యర్థమై వేదక్రతో
ధీనుంతుల్ మముఁ బూజసేసి గతసం • దీప్తాంగులై మాన్యులై
సామీప్యం బను ముక్తిఁ జెందుదురు భా • స్వన్మూర్తిసంపన్నులై. 150

సీ. అనయంబు మన్నామ • మాత్మలోఁ దలఁచుచు
సత్యంబు వదలక • సాధువృత్తిఁ
దిరుగుచు దానంబు • దీనార్థితతులకు
నొసఁగుచు నత్యాశ • నొదుగువడక
సంతుష్టినొందుచు • శాంతులై సర్వంబు
మునుకొని మద్రూప • మని యెఱింగి
పలుద్రోవ వీక్షించి • భావంబులోపల
సందియంబుల నొంది • చౌకపడక
గురుముఖంబున సద్భక్తిఁ • గుదురుపఱిచి
ధ్యానయోగప్రబలులైన • యట్టిజనులు
జలము జలరాశిలోపలఁ • గలయునట్లు
తెలివి సాయుజ్యముక్తి నన్ • గలయువారు. 151

సీ. యజ్ఞాదినిత్యక • ర్మాచారవిధియును
దానంబు సత్యంబు • దమము శమము
దేవతాభజనంబు • తీర్థజలస్నాన
మాత్మశుద్ధియు నింద్రి • యముల గెలుచు

టనృతంబు విడుచుట ♦ హర్షంబు నొందుట
చేరి సజ్జననిందc ♦ జేయ కుంట
గోవిప్రభక్తిసం ♦ భావితుం డగు చుంట
సర్వసమత్వంబు ♦ జరుపు చుంట
తలఁచుగను వేడ్క లాదవ మ ♦ తత్కథలు వినుట
క్రోధభయము లణంగంగc ♦ గుదియc దిగుచు
టప్రియాసనసంప్రాప్తవ్య ♦ మందుకొనుట
కణcకతో విను సుజ్ఞాన ♦ కారణములు.

గీ. ఈ జగం బెల్ల మిథ్యగా ♦ నెఱిcగి కొనుట
జ్ఞాన మన నొప్పు నట్టి సు ♦ జ్ఞానగమ్య
మైనవస్తువ యని నన్ను ♦ నాత్మc దెలియc
బుణ్యమతు లెల్ల మత్పురిc ♦ బొందువారు.

క. నీ వఖిలభువనములకును
బావనుcడవు మత్కృపావి ♦ భాసితుcడవు నే
నీవని చెరయం దోణcగితి
నీవాక్యములఁ బరిగ్ర ♦ హింపుము తనయా!

క. రంగేశ! రంగసంగత
రంగప్రియ! రంగరాజ! ♦ రంగవిహారా!
రంగాధినాయక! శ్రీ
రంగాధిప! రంగనిలయ! ♦ రంగావాసా!

మాలినీవృత్తము.

కరధృతదరచక్రా! ♦ ఖండితారాతిచక్రా!
సురవినుతచరిత్రా! ♦ శోభితశ్రీకళత్రా!
దురితతిమిరమిత్రా! ♦ ధూపితారాతిగాత్రా!
పరిహృతఖలజాతా! ♦ భాగ్యవత్పారిజాతా!

గద్య.

ఇది శ్రీహనుమత్కటాక్షలబ్ధవరప్రసాద సహజసారస్వతచంద్ర నామాంక రామవిద్వన్మణికుమారాష్టఘంటావధాన వరమే శ్వర హరిభట్టారకవిరచితం బైన మత్స్యపురాణ ఖండం బగు విష్ణుధర్మోత్తరంబునందుc బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

మత్స్యపురాణము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరామానుజ మునివచ
నార్థమత ప్రకాశ! యతులితవేదా
చారప్రసిద్ధరక్షా
పారీణకటాక్ష! రంగపట్టణరాజా! 1

వ. అవధరింపు మిట్లు పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చినఁ దదాజ్ఞ నంగీకరించి యప్పుడు తద్వేదపర్వతంబులు చేరం జని నాల్గుహస్తంబుల ముష్టిగ్రాహ్యంబులగు వేదంబులు గ్రహించిన నవి ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లయ్యె నంత నప్పరమమూర్తి దివ్యశరీరంబువలన లింగశరీరంబులు ధరియించిన జీవకోట్లనంతంబులై జనించిన. 2

క. మునుకొన్న యట్టి జీవులఁ
గనుఁగొని లక్ష్మీశుఁ డంతఁ గౌతుక మొదవన్
ననుఁ జూపి వానితో ని
ట్లనియెను దరహాసవికసితాననుఁ డగుచున్. 3

గీ. ఇతఁడు పద్మభవుఁడు చతురాననుం డాత్మ
సముఁడు సర్వలోక శాశ్వతుండు
జీవులార! మీరు చిరకాల మితనిచేఁ
జోష్యులగుచు మనుఁడు పోలుపుమిగిలి. 4

వ. అని యిట్లానతిచ్చి యా పరతత్త్వరూపంబగు కైటభమర్దనుండును వేదపర్వతసమేతం బగు వైకుంఠపురంబును నంతర్ధానంబు నొందె నంత నేనును దత్ప్రసాదంబున నీ బ్రహ్మలోకంబున కరుగుదెంచి రేతోమయం బగు సృష్టి నిర్మింపం బూని భూబీజమిశ్రణంబున న్నుద్భిజ్జంబులై తరుగుల్మాదిరూ

పంబు లైన శరీరంబులను, నత్యుష్ణధరణిసంపర్కంబున స్వేదంబు లై క్రిమిదంశకాదిరూపంబు లైన దేహంబులను, నండజంబు లై న పక్ష్యాదిశరీరంబులను జరాయుజంబు లైన మనుష్యాదిశరీరంబులను, సృజియించిన యంతన జీవరాసులు చతుర్విధంబు లగు నాకారంబులం బొందు ఖేచరభూచరజలచరపాతాళచరాదిరూపంబులఁ బ్రవర్తిల్లంచె నిట్లుసాంతత్యంబున రేతోమయసృష్టి సమకూరె నని చెప్పిన విని నారదుం డిట్లనియె. 5

క. నరమృగపశుగర్భంబులఁ
దరబడి నీ జీవకోట్లు • తద్రూపములన్
దిరుగ జనించుట చిత్రము
సరసంబుగ నానతిమ్ము • జలజాతభవా! 6

గీ. శుక్లబిందుపతిత • శోణితంబువలన
శల్యరక్తమాంస • చర్మరూప
సహిత మగుచుఁ దనువు • సంభవించుట యెట్లు
తెలుప వలయు దీని • జలజనయన! 7

వ. అని పలికిన మునీంద్రునకుఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 8

సీ. జీవుఁ డవేధ్యుఁ డ • చ్ఛేద్యుఁ డక్లేద్యుండు
నిత్యుఁ డత్యధికుండు • నిర్వికారి
నిర్మలుం డాద్యుండు • నిరతిశయానంద
సహితుండు నగుచు వి • శ్వంబు లోనఁ
బటికంబుపై వర్తి • పాదుగా నిల్చినఁ
దద్గుణయుక్తు మై • తనరుమాడ్క
నతఁడు దేహస్థితుం • డగుచు నద్దేహజ
కామమోహవికార • కలితుఁ డగుచు
నింతమాత్రనె తన్నుఁ దా • నెఱుఁగ లేక
కలుషసంచయములచేతఁ • గట్టువడుచుఁ
బుత్త్రదారాది సంభ్రాంతిఁ • బొదలి పొదలి
యంత్యంకాలమునఁ దనదే • హంబు విడిచి. 9

గీ. యాతనాదేహసంగతుం • డగుచు నంత
నట్టి జీవుండు పాపసం • ప్రాప్తి ఘోర
• తీవ్రనరకానుభవములఁ • దెమలి తెమలి
మించ దుఃఖము తన్ను నిం • దించుకొనుచు.

వ. మఱియు నజ్జీవుండు పాపఫలానుభవానంతంబునఁ గర్మపాశకర్షితుం డగుచు వారుణలోకంబున కేతెంచి వర్షధారామార్గంబున భూలోకగతుం డై తృణగుల్మలతాదులయందు సంక్రమించి యన్నరూపంబునఁ బురుషుని దేహంబు ప్రవేశించి రేతోరూపం బై ఋతుకాలంబున స్త్రీగర్భంబు సొచ్చి తద్రక్తంబునఁ బొదుగుడువడి, ప్రథమమాసంబున బుద్బుదాకారం బై రెండవమాసంబునఁ బిండరూపం బై మూఁడవమాసంబున శిరఃకరపాదాంకురసంభవంబును, నాలవమాసంబున నవి వ్యక్తంబు లగుటయు నైదవమాసంబున మాంసశోణితపరిపూర్తియు శిరఃపాణిపాదసంభవంబును, నాఱవమాసంబున నస్థిస్నాయుసిరాకేశాంగుళనఖశ్రుతినేత్రనాసాభ్రూపక్ష్మజిహ్వారోమోదయంబును, సప్తమమాసంబున నంగసంధిలక్షణరేఖాసమన్వితత్వంబును, నెనిమిదవమాసంబున సర్వాంగపరిపూర్తియుఁ గలిగి యోజోహీనం బగు దేహంబు జననంబు నొంద వృద్ధిఁ బొందు నంత నవమాసంబున సువ్యక్తం బగు దేహంబు వొదలుచు నుండు మఱియు నద్దేహంబున మాతృజంబులును పితృజంబులును రసజంబులును నాత్మజంబులును నగు గుణంబులు గలవు. శరీరోపచయంబును దద్వర్ణంబును వృద్ధియుఁ దృప్తియు బలంబును దోలు సత్వంబును నుత్సాహంబు మొదలైనవి రసజాతంబులును, నిచ్ఛయు ద్వేషంబును దుఃఖంబును ధర్మాధర్మలక్షణంబులును జ్ఞానంబును నింద్రియవ్యాపారంబులును నాత్మసముద్భూతంబు లైన గుణంబు లింద్రియంబులకు మనంబు వశపడక సత్వరజస్తమోరూపంబు లగు మార్గంబులఁ బ్రవర్తించు నమ్మార్గంబులయం దాస్తిక్యంబును ధర్మంబును శమదమాదిగుణంబులును గలుగు నది సాత్వికమార్గంబును గామక్రోధనిద్రాలస్యాదు లైన భావంబులు గలది రాజసమార్గంబును, గ్రోధహింసాప్రమాదాదులు గలది తామసమార్గంబు నై పరగు. మఱియుఁ బ్రాణాపానవ్యానోదానసమాననాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయంబు లను దశవాయువులును దద్దేహాధిష్ఠితంబు లై ప్రవర్తించు నందుఁ బ్రాణపవనంబు స

ర్వాధారం బై వ్యానంబుతోఁ గూడి పరిభ్రమించు నిట్లు పృథివీజలతేజఃపవమానాకాశాదిపంచభూతనిర్మితం బగు దేహపంజరంబున వలయంబులన దశవాయువులును, ధారణంబులును గలకంబులు నను నస్థిభేదంబులు పంచవిధంబు లై సహస్రత్రయసమ్మితంబులును మాంసరజ్జువులు నాల్గును నాడులు పదమూడును జీవసిరావిశేషంబులు మూఁడును, రోమంబులు సార్ధకోటిత్రయంబును గూర్చ లాఱునుం గలిగి యుండు నిట్లు శుక్లశోణితసంయోగంబున సంకలితం బై సంతతాపాయం బై మలద్వారనవకసమేతం బై మూత్రపురీషాలయం బై దుర్గంధిలం బగు పార్థివదేహంబుఁ బొంది దేహి గర్భకోటరంబున మాతృభుక్తంబు లగు రూక్షలవణకట్వామ్లపదార్థంబులచేతఁ దప్తుండగుచు నొక్కక్షణంబు సంవత్సరకాలప్రమాణంబుగాఁ దలంచుచు సంకుచితావయవుం డై యనుభూతంబు లైన వివిధజన్మపాపప్రాప్తనరకంబులయందు స్మృతి గలిగి పశ్చాత్తాపంబు నొందుచు నిల్చి యంతజననకాలంబరుగు దెంచిన సూతిమారుతంబులచేత యోనిమార్గంబున బహిర్గమితుం డై బాహ్యమారుతంబున జ్ఞానంబు చెడి యాయాపట్ల మోహితుఁ డై నామరూపాదిచిహ్నితుం డై బాలుం డై. 11

సీ. సమవయస్సంప్రాప్త్య ♦ సాధులతోఁ గూడి
బాల్యఖేలనమునఁ ♦ బ్రబలుచుండి
సంపూర్ణయౌవన ♦ స్తబకితదేహి యై
సాత్వికకర్మముల్ ♦ సలుప లేక
విద్యాకులాచార ♦ విభవశౌర్యసురూప
మదముల నజ్ఞాన ♦ విదితుఁ డగుచు
సారవిహీనసం ♦ సారసౌఖ్యములంత
సుస్థిరం బగు బుద్ధిఁ ♦ జొనిపిచొనిపి
పుత్త్రదారార్థవాంఛాభి ♦ పూర్ణుఁ డగుచు
మిథ్య యగు నట్టి సంసృతి ♦ తథ్య మనుచుఁ
గర్మవశమునఁ బాపసం ♦ క్రాంతుఁ డగుచుఁ
బ్రాప్తకాలాన దేహి దే ♦ హంబు విడిచి. 12

గీ. యాతనాదేహసంగతుఁ ♦ డగుచు నతఁడు
నిబిడసమవర్తికింకరా ♦ నీతుఁ డగుచు
బహువిధంబుల నరకరూ ♦ పంబులందు
నాత్మకృతపాపఫలముల ♦ ననుభవించి. 13

సీ. అయ్యెడ సంతాపి ♦ తాత్ముఁడై క్రమ్మఱఁ
బురికొని భూమికి ♦ నరుగుదెంచి
యేః పాతకంబున ♦ నేది జన్మం బగు
నా జన్మమును బొంది ♦ యజ్ఞుఁ డగుచు
సారవిహీనసం ♦ సారరూపములందుఁ
బడి పుత్త్రధనవధూ ♦ భ్రాంతిఁ బొదలి
యదియె భోగ్యంబు గా ♦ నాత్మఁ జింతించుచు
జాతియు సంతతా ♦ చార ముడిగి
కలుషనాశకుఁ డైనట్టి ♦ జలజనయనుఁ
దలఁప నొల్లక విపరీత ♦ ధర్మములకుఁ
గాలుఁ జాపుచుఁ దుద విధి ♦ గ్రస్తుఁ డగుచు
నట్లు కడలేని జన్మంబు ♦ లందువాఁడు. 14

క. ఈ రీతి జన్మలయముల
నారూఢిగఁ బొంది జీవు ♦ లతిదుఃఖములన్
మీరుచు నొక పక్షి యైనను
శ్రీరమణీవిభుని జింత ♦ సేయరు తనయా ! 15

క. ఈ లోకంబులలోపల
భూలోకము కర్మభూమి ♦ బుధు లచ్చట నే
కాలంబుఁ దృప్తిఁ బొందుదు
రాలీల మఖంబులన్ బహు ♦ తాశను లగుచున్. 16

గీ. దేవనాయకాది ♦ దివిజులు మదిలోన
నాత్మచే భవంబు ♦ లస్థిరంబు
లని తలంచి ముక్తి ♦ కరుగుటకై వాంఛఁ
జనుదు రుర్వి మీఁద ♦ సంభవింప. 17

సీ. అఖిలలోకనివాసు • లగు సురేంద్రుల కైన
వసుధ జన్మింపక • వనజనాభు
పదము నొందఁగ రాదు • పరికించి చూచిన
నచటలక్ష్మీశ్వరు • నాత్మలోనఁ
దలఁచి నంతనె ముక్తి • గలిగి యుండెడిచోట
భూజనుల్ మాయాబ్ధి • పూర్ణు లగుచు
నజ్ఞానహీను లై • యజ్ఞానసహితు లై
పుత్త్రదారేషణ • స్ఫూర్తిఁ బొదలి
భుక్తిమైథుననిద్రాది • సక్తు లగుచుఁ
దెలివిఁ జిత్తంబుఁ గుదియంగఁ • దివియ లేక
వివిధమార్గములఁ దిరిగి • దివికి నడవఁ
గడగు మార్గంబు లరయంగఁ • గాన రెచట. 18

వ. ఇట్లు రేతస్సృష్టిసంభవు లగు ప్రాణికోట్ల కన్నమూలంబునఁ బ్రాణంబులు నిలచుఁ దత్ప్రాణంబులవలన బలంబును, బలంబువలనఁ దపంబును, దపంబువలన శ్రద్ధయు, శ్రద్ధవలన మేధయు, మేధవలన శాంతియు, శాంతివలనఁ దమంబు నొదవు నాదమంబువలనఁ జిత్తస్థైర్యంబును నందువలన సమ్యగ్జ్ఞానంబును, సమ్యగ్జ్ఞానంబువలనఁ బరమార్థదర్శనంబును గలుగు నట్లగుటం జేసి తదన్నంబే బ్రహ్మస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము. ఇట్టి యన్నంబు భగవత్ప్రీతిగా విప్రులకు దానంబు సేయు గృహనివాసునకు విష్ణులోకంబు నకరుగు నని చెప్పి నారదునకు మరియు నిట్లనియె 19

క. సుకుమార! వినుము నైమి
త్తిక మనఁగను మఱియుఁ బ్రాకృ • తిక మన నాత్యం
తిక మనఁగను ద్రివిధము లై
యొకవీఁకను లయము లొదవు • నురవడితోడన్. 20

క. కాలపరిమాణ మెఱుఁగఁ గఁ
గాలాత్ముం డైన వశము • కాదు లయంబుల్
కాలంబు కతనఁ దలఁకొను
నా లీలనె జగము లుదయ • మందును దనయా. 21

క. మానమునఁ బరిమితములై
శ్రీనుత! మాసర్తుపక్ష ♦ దినరూపములై
భానూదయాస్తమయములు
గానఁగ నట్లవియ యగును ♦ గాలక్రమముల్. 22

సీ. ఆక్రియఁ దద్భాస్కరా ♦ స్తోదయంబులు
దిన మనఁ బరగుఁ ద ♦ ద్దినము లైదుఁ
బదియుఁ గూడఁగ నొక్క ♦ పక్షంబు పక్షద్వ
యంబు మాసం బన ♦ నలరుచుండు
నది పితృమానమ ♦ ర్యాదను దివసంబు
వరుస నద్దివసంబు ♦ లరువదియును
మున్నూఱు బుధమాన ♦ మున నొక్క వర్షంబు
పరువడి దివ్యవ ♦ త్సరము లయుత
సంఖ్యఁ బోలు పొందు యుగరూప ♦ సహిత మగుచు
నదియు డెబ్బది యొకటి మ ♦ న్వంతరంబు
తచ్చతుర్దశ మనుసంఖ్య ♦ ధరణిఁ జనిన
నదియ మాకును దినము స ♦ త్యంబు తనయ. 23

ఉ. ఆ దివసావసానమున ♦ నంబుధులెల్లఁ గలంగి మ్రోయుచుం
బాదులు మించి దేవనర ♦ పన్నగలోకము లాక్రమింపఁ గా
ఘాదితరూపముల్ గలిగి ♦ సర్వమహీముఖపంచభూతముల్
ఏదతాగపారనీరధిజ ♦ లంబులలోఁ గలయంగ నత్తఱిన్. 24

చ. సురమునికిన్నరాదు లతి ♦ శోకముఁ బొందుదు నాకలోకసు
స్థిరభవనంబు బద్ధముగ ♦ సేయఁగ శక్యము గాక సద్వ్రతా
కరము నపాయశూన్యము న ♦ కామమదంబును నైన సత్యనా
మరుచిరలోకమందుఁ బర ♦ మస్థితి నుండుదు రార్యసేవితా. 25

వ. ఇవ్విధంబున నద్దివసావసానమున లోకంబులు జలనిమగ్నంబు లగుట యది దైనందిననామకంబై నైమిత్తికప్రళయంబనం బరఁగు వసుమతిపైఁ జతుర్విధంబులగు తనువులు ధరియించిన జీవంబుల ప్రకృతులు నిత్యలయం

బుఁ బొందు నదియె ప్రాకృతికప్రళయంబనం దనరు నింక నాత్యంతికప్ర
ళయంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 26

సీ. బ్రహ్మాండపేటికా ♦ పరిపక్వకాలంబు
చనుదేర నయ్యెడ ♦ జలజనాభుఁ
డఖిలాండసంపూరి ♦ తాత్మతేజంబుల
బలువిడి సూర్ణనా ♦ భంబు కరణి
గ్రసియించి యోగసం ♦ క్రాంతుఁడై యంత దు
గ్ధంబులు జలములఁ ♦ గలయురీతి
విపులతత్తేజఃప్ర ♦ విష్టుఁడై చనునప్పు
డాకసంబున వాయు ♦ వవతరించి
వీఁకతో నూఱువర్షముల్ ♦ వీచు నంత
సకలశైలముల్ తూలకం ♦ దుకము లట్ల
తన్మహాలయవాతాహ ♦ తంబు లగుచు
నంబురాశిని మునుఁగు న ♦ య్యవసరమున. 27

శా. పాతాళంబున నాదికూర్మవదనాం ♦ భస్సంభవోద్యత్సమీ
రాత్ప్రస్ఫుటకల్పవహ్నిఘనకే ♦ లాగ్రస్ఫురద్విస్ఫులిం
గాతీతధ్వనిభీకరం బగుచు బ్ర ♦ హ్మాండాంతరోద్భేదకం
బై తత్తద్భువనంబు లాహుతిఁ గొనున్ ♦ వ్యాకీర్ణరూపంబునన్. 28

వ. ఆ సమయంబున. 29

క. కాటుకకొండల కైవడి
గోటానంగోట్లు మింట ♦ ఘూర్ణిల్లుచు సం
స్ఫోటించు మేఘగణములు
గాటంబుగ వృష్టిగురియఁ ♦ గరఁగి జగంబుల్. 30

గీ. నీటిలోనఁ గలయ ♦ నిఖిలభూతంబులు
నుదకమయము లైన ♦ నుర్వి జలము
లందు సంక్రమించు ♦ నాజలంబులు నగ్ని
శిఖలచేత నింకు ♦ సుఖితహృదయ. 31

క. ఆ యనలము లోకంబులఁ
బాయక దహించి యంతఁ ♦ బ్రభ యణఁగి మహా
వాయువునఁ గలయు నదియును
నా యెడ నాకాశలీన ♦ మగు మునివర్యా! 32

వ. బ్రహ్మాండస్వరూపనాశకం బై తమస్సమావృతం బగు నది యాత్యంతిక ప్రళయంబు నాఁ బరఁగు. కొందఱు లయంబులు చతుర్విధలక్షణంబు లని వచింతురు. కొందఱు ద్వివిధంబు లని చెప్పుదురు. ఇట్లొదవు లయంబులు పరమమూర్తిమాయాకల్పితంబు లై ప్రవర్తించు నట్టి తేజోమయమూర్తిగుణవ్యాపారపౌరుషంబులు ప్రత్యహంబును దలంచు పరమభాగవతోత్తములు సంచితప్రారబ్ధకర్మవిముక్తు లై వైకుంఠపురంబు చేరుదు రని చెప్పిన విని నారదుం డి ట్లనియె. 33

క. భువిని రసాతలజలముల
దివమునఁ దనువుల్ ధరించి ♦ తిరిగెడి జీవుల్
భవభయము లుడిగి యే క్రియ
నవిరళగతిఁ జనుదు రింది ♦ రాధిపు పురికిన్. 34

క. బల మగు కర్మము లీ జీ
వులకుం బహుజన్మహేతు ♦ వులు దత్కర్మం
బులఁ బాసి యిట్టి జీవులు
ప్రళయంబునఁ బొందు రెట్లు ♦ పద్మజ! ముక్తిన్. 35

క. ఆ ముక్తిఁ బొందు జీవు లె
యీ మహిఁ దిరుగం జనించు ♦ రే విధమున సు
త్రామాదివంద్యపదయుగ
ప్రేమంబున నానతిమ్ము ♦ పృథుగుణనిలయా. 36

వ. అని పలికిన తనయునకుఁ జతుర్ముఖుం డి ట్లనియె. 37

సీ. సృష్ట్యుద్భవవ్యయ ♦ స్థితులను మూఁడింటి
కధిపతి పుండరీ ♦ కాయతాక్షుఁ
డతని మాయను మగ్ను ♦ లై సురేంద్రాదులు
బాహ్యభాగంబున ♦ భ్రాంతి నొంది

సంచలింపుచు నున్న ♦ సర్వేశుఁ డా దేవ
కోట్ల సంరక్షణ ♦ కొఱకు ధాత్రి
నుద్భవం బంది మా ♦ యోపాయముల దైత్య
పతుల మర్దించును ♦ బలిమి మెఱసి
యమ్మహాత్ముఁడు వారిపై ♦ నధిక మైన
కారణము లేని కూరిమిఁ ♦ గలిగి యుండు
నట్లు గావున స్వర్గాదు ♦ లైన లోక
ముల వసించిన సురలెల్ల ♦ ముక్తు లనఘ. 38

క. ఈ లోకంబులలోపల
భూలోకము కర్మభూమి ♦ బుధు లచటను ద
శాలోచితాధ్వరంబులఁ
జాలఁగ సంతృప్తిఁ బొంది ♦ చనుదురు తనయా! 39

వ. మఱియు భూలోకంబున జీవులు సంచితప్రారబ్ధకర్మపాశంబులఁ గట్టువడి తత్కర్మానురూపంబు లగు దేహంబులు ధరించి భుక్తిమైథుననిద్రాదివ్యాపారంబులఁ బొదలుచుఁ బుత్త్రదారధనాదివ్యామోహంబు పడుచు వర్తింతు రట్టి దేహంబులయందు నుద్భిజ్జంబు లగు తరుగుల్మాదివన్యంబు లధమాధమంబులును స్వేదజంబు లైన క్రిమిదంశాదు లధమంబులు నండజంబు లైన పతంగసర్పాదులు మధ్యమంబులు, జరాయుజంబులయందు గోమహిషమృగాదు లుత్తమంబులును నరాకారంబు లుత్తమోత్తమంబు లనం బరఁగు నమ్మానవులు స్వేచ్ఛ సమాచరిత దుష్కర్మంబుల ననంతంబులగు కుయోనుల సంభవించి లయంబును బొందుచుఁ దత్పాతకానురూప నరకంబులను భవించి క్రమ్మఱి యు గర్భనరకంబులఁ బొందుదు రిట్లు జన్మలయంబులు దేహికి జ్ఞానోదయపర్యంతంబు సంతతం బై ప్రవర్తించు నిట్లుండ సంసారవిశేషంబున నుదితం బగు నిశ్చయజ్ఞానం బను వహ్నిచేతఁ గర్మమయంబు లగు నరణ్యంబులు దగ్ధంబు లైన యంత నిష్కల్మషుం డై దేహి దేహంబు విసర్జించి కైవల్యంబు నొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 40

సీ. భువనంబు లుదకసం ♦ పూర్ణంబు లై భూత
పంచకం బణఁగఁ ద ♦ త్ప్రళయ మందు

వరుస జీవులు కర్మ • వాసనాసహితులై
యొడఁగని రేణులై • యడఁగి యంత
నా వసుంధరలయం • బందు కాలంబునఁ
దద్భూమితోడ న • త్యంతలయముఁ
బొంది క్రమ్మఱను ను • ద్బుద్ధమై జగములు
వివిధంబులై సంభ • వించు నపుడ
యట్టి జీవులు తద్వాస • నావృతాత్ము
లగుచుఁ గర్మానురూప దే • హములఁ బొంది
భోగవశులయి సంసార • సాగరమున
సంచరింత్రుపూర్వజనిసం • స్మరణఁ దొలఁగి. 41

వ. మఱియును. 42

సీ. జలదముల్ బాలభా • స్కర తేజ మణఁగించి
బలిమితోఁ జుట్టి పైఁ • బర్వి మఱియు
నత్యుష్ణ తద్భాస్క • రాధిక కరజాల
కాంతు లెచ్చిన విచ్చి • కలఁగు నట్లు
జ్ఞాన మజ్ఞానసం • ఛాదితరూపమై
తద్వికారంబున • ధఃకరింప
శక్తంబు గాక సం • శయసమాసక్తమై
యదిరొ సత్తామాత్ర • మై చెలంగు
నంతఁ దనుఁ దాన యజ్ఞదా • నాభిషేక
విష్ణుసంస్మృతిపూజాది • విధులచేత
నట్టి సుజ్ఞానదీపకం • బధిక మగుచుఁ
గణఁక నజ్ఞానతిమిరంబు • నణఁచుఁ దనయ. 43

క. జ్ఞానం బొదవినయప్పుడె
మానవులు గతాఘు లగుచు • మఱి దేహములన్
బూనిక ధరియింపక ని
త్యానందపదప్రవిష్టు • లగుదురు పుత్రా. 44

క. జ్ఞాన మనఁగ హరిపాద
ధ్యానానుస్యూతభక్తి • నలరుట తుద న
జ్ఞానమునాఁ దదితరసం
ధానము పరికింపఁ బడియెఁ • దత్త్వం బనఘా!

చ. అతులితపాపసంకలితుఁ • డైనను జాతివిహీనుఁ డైనఁ గ
ర్మతతులబద్ధుఁ డైనఁ బితృ • మాతృజిఘాంసకుఁ డైన నిందిరా
పతి నతిభక్తితోఁ దలఁచి • ప్రస్తుతిసేయఁ గ నేర్చు మానవుం
డతిముద మంది చెందును బ • రాచ్యుతలోకనివాససౌఖ్యముల్.

క. శ్రీనాథుభక్తిఁ బొందలెడు
మానవుఁ డఖిలామరేంద్ర • మానితుఁ డగుచుజ్
స్వానుభవావేద్యసుఖం
బానిన హృదయమున ముక్తి • కరుగును బుత్రా!

సీ. అజ్ఞాన మనెడు గా • ఢాంధకారసమూహ
మంతయుఁ దుదిముట్ట • నణఁచుకొఱకు
వివిధాన్యకృతమార్గ • విధుల దుర్వాక్యముల్
శ్రవణముల్ సోఁకక • చనెడుకొఱకు
బహుజన్మపుణ్యసం • ప్రాప్తలక్ష్మీశ్వర
పాదాబ్జసద్భక్తి • ప్రబలుకొఱకు
నిబిడదుష్కృతజాల • నిలయ మై వర్తించు
విదితసంసారేచ్ఛ • వదలుకొఱకు
బ్రదుకుమిథ్యగ మదిలోనఁ • బరఁగుకొఱకుఁ
సజ్జనులతోడి సంసర్గ • జరుగుకొఱకుఁ
బ్రతిదినంబును సంతోష • భరితుఁ డగుచు
వినఁగవలయును దద్రమా • విభుని కథలు.

క. హరినామస్మరణకథా
పరిచయమునఁ బ్రొద్దుఁ గడపు • భాగవతులు సు
స్థిరముగ లక్ష్మీరమణుని
పురమున వసియింతు రమర • పూజితు లగుచున్.

గీ. సతులతోడఁ బాపి ♦ సుతులను దొలఁగించి
సిరులఁ జెంద నీక ♦ శ్రీవిభుండు
తివిరి యాత్మభక్తి ♦ దృఢముగాఁ బరికించి
భక్తులకు నొసంగుఁ ♦ బరమపదము. 50

క. ఆయువు కొంచెము సిరు లన
పాయంబులు గావు హృదయ ♦ భయభావంబుల్
వాయవు భోగాసక్తుల
కాయాసమె కాని కలుగ ♦ వందు ఫలంబుల్. 51

మ. భువిఁ గర్మంబులు సర్వదేవతలకుఁ ♦ బొల్పొందఁగాఁ దృప్తిహే
తువులై యాచరితంబు లయ్యెడియెడన్ ♦ దోరంబులై విఘ్నముల్
వివిధోపాయబలంబులం దగులు నా ♦ విఘ్నంబు లాత్మక్రియా
నవవృత్తంబులఁ బొంది మోక్షసరణిం ♦ దప్పించు నయ్యెయెడన్. 52

గీ. ఖడ్గధారమీఁద ♦ గమనంబు సేయుచుఁ
బదిలుఁడైన నరుని ♦ పగిది నాత్మ
యోగసరణిఁ జనుచు ♦ యుక్తుండు నిర్విఘ్న
ముగ వసించు మోక్ష ♦ మున మునీంద్రా. 53

గీ. జ్ఞానకర్మయోగ ♦ సముదయంబు ప్రతిభ
కొలఁది గాని యొరుల ♦ కును నిషిద్ధ
మగును జర్చసేయ ♦ నఖిలాధికారమై
తనరు భక్తియోగ ♦ మనఘచరిత. 54

ఉ. ధీనుత కర్మమార్గము వి ♦ ధిజ్ఞుల కైనఁ బ్రయాస మెట్టిచో
మానవుఁ డప్రమత్తతను ♦ మాధవు నాత్మఁ దలంచి సంతత
స్వానుభవైకవేద్య మగు ♦ సత్వసుఖంబును బొంది రోయుఁ ద
న్మానుషసౌఖ్యసంపదలు ♦ నశ్వరహేతువు లంచు నెయ్యెడన్. 55

శా. ఉత్కంఠావృతులై మహీసురులు త ♦ ద్యోగక్రియాశూన్యులై
సత్కార్యప్రియభావినిత్యసుఖవాం ♦ ఛల్ మాని మోహంబునన్
దత్కాలంబునఁ గోర్కె చేపడుటకై ♦ నారాయణప్రీతిగాఁ
దత్కర్మంబులు సేయు టొల్లరు విచి ♦ త్రభ్రాంతచేతస్కులై. 56

సీ. ఫలకారణోజ్జ్వల ♦ ప్రసవరూపాదులు
తత్ఫలం బొదవునం ♦ దాక వర్ణ
నీయంబు లగు రీతి ♦ నిశ్చయసుజ్ఞాన
మొదవెడుకొఱకుఁ గ ♦ ర్మోదయముల
వేదజాలంబులు ♦ విస్తరించుటె కాని
యవి ముక్తిహేతువు ♦ లనఁగఁ బడవు
తత్కర్మములు ఫలా ♦ ర్థము సేయఁ బడిన వై
వాంఛితం బొసఁగును ♦ వలయు నరుల
కట్లుగావున హరిరూప ♦ మైన వేద
సరణి నీక్షించి మోహిత ♦ స్వాంతు లగుచు
భూసురోత్తముల్ స్వర్గాది ♦ భోగమాత్ర
సాధనము లైన కర్మముల్ ♦ జరపువారు.

ఉ. సందియ మింత లేక బుధ ♦ సంఘము వేదక- మఖాదకర్మముల్
పొందువడఁ విధానమునఁ ♦ బూర్ణముగా నొనరించి దేవతా
స్పందవిహారమాత్రఫల ♦ సాధకు లై తుద దేవభూములం
జెంది సుఖించి క్రమ్మఱను ♦ జేరుదు రుర్విని సంభవార్థులై.

క. ఈ మర్మము దెలిసి యశో
ధాముఁడ వై తనయ సంత ♦ తంబును లక్ష్మీ
రామాధిపుని గుణంబులు
ప్రేమఁ వినుతింప వలయుఁ ♦ బ్రియ మొప్పంగన్.

గీ. ఆవు ప్రేమతోడ ♦ నాత్మీయ మగు క్రేపుఁ
గాచి దాని యొడలి ♦ కల్మషంబు
గడిగినట్లు తాన ♦ గ్రసియించు మాడ్కిని
హరి యణంచు భక్తు ♦ దురితచయము.

వ. అనినఁ బంకజాసనునకు దేవమౌని యిట్లనియె.

చ. నిమిషములోన లోకముల ♦ నెమ్మి సృజింపను సంహరింపఁ గా
ర్యమున మహాత్ముఁ డైన హరి ♦ రాక్షసకీటములన్ వధింపఁ బూ

ని మహి ననేకరూపముల ♦ నిర్జరకోటి నుతింప దేహముల్
ప్రముదితుఁ డై ధరించుటకుఁ ♦ పద్మజ కారణ మాన తీయవే. 62

క. అని పలికిన నారదసుర
మునితో నయ్యబ్జభవుఁడు ♦ ముద మలరఁగ ని
ట్లనియెను దరహసితశుభా
ననుఁ డై ధారాళవాక్య ♦ నాదం బొదవన్. 63

సీ. వినుము నారద జగ ♦ ద్విభుఁ డైన విష్ణుఁ డ
త్యధికదయాపూర్ణుఁ ♦ డగుటఁ జేసి
నిజజన్మకర్మవ ♦ ర్ణితకథామృతపాన
మునఁ బుణ్యఘను లైన ♦ మనుజవరుల
జన్మముల్ దొలఁగించి ♦ శాశ్వతపదము నొం
దించుట కై ధాత్రిఁ ♦ దెల్వి మీఱ
బహువిధరూపసం ♦ ప్రాప్తుఁ డై యుద్భవం
బందుట కాక దు ♦ ష్టాత్ము లైన
దనుజకీటకముల ఘన ♦ దర్పమణఁపఁ
దద్రమాధీశకరసంగ ♦ తప్రసిద్ధ
చక్రధారాసముచ్చలత్ ♦ జ్వలనజనిత
విస్ఫులింగంబు చాలదే ♦ విమలచరిత. 64

శా. ఆ నారాయణుఁ డాదికాలమున దే ♦ హప్రాప్తిమై నున్న జీ
వానీకంబులు పాపమూలముల సం ♦ ప్రాప్తంబు లైనట్టి నా
నానేకాంతకలోకదుర్గతుల న ♦ త్యంతంబు దుఃఖింపఁ ద
న్మానవ్యాప్తి హరింపఁ బూని జముతో ♦ మధ్యస్థుఁ డై యిట్లనున్. 65

సీ. శరణాగతార్తర ♦ క్షయ మాకు సహజవ్ర
తం బ దెయ్యెడ నైన ♦ దండహస్త
వారిఁ బ్రోవఁ గఁ బూని ♦ వసుధలోన జనింతు
కణఁక రక్షస్సంహ ♦ రణమిషమున

వీనుల మత్కథల్ ♦ వేడ్కతో వినువారు
విదితమద్గుణములు ♦ చదువువారు
మత్ప్రీతిగా దాన ♦ మహిమ సల్పెడువారు
బృందావనంబులు ♦ పెంచువారు
నాణెముగ నర్థిపూజ యొ ♦ నర్చువారు
నాదుభక్తులు గాన నా ♦ నరుల నెపుడు
గదియఁ బోవక విపరీత ♦ గతుల మెలఁగు
పాపకర్ముల దండింపఁ ♦ బాడి నీకు. 66

క. హరి యి ట్లానతి యిచ్చిన
వెరవున సమవర్తి యంత ♦ వీక్షించి రమా
వరపాదయుగళభక్తుల
తెర వరుగఁడు నాటనుండి ♦ దివిజాభినుతా. 67

క. అనయము కర్మాచరణం
బున నైగుణ్యములు తఱచు ♦ ముక్తినినాసం
బునకును హేతువు లక్ష్మీ
వనితాధిప నామజపము ♦ వర్ణింపంగన్. 68

క. నారాయణుండె దైవము
నారాయణనామజపము ♦ నరులకు ఘనసం
సారాబ్ధితరణసాధన
మారయఁ దత్పాద పూజ ♦ నణఁగు నఘంబుల్. 69

సీ. స్వరవర్ణమంత్రసం ♦ జనితలోపంబులు
కర్మయోగంబునఁ ♦ గలుగుఁ గానఁ
దత్కర్మనిష్ఠులై ♦ తనరువారల కెల్ల
విఘ్నముల్ సెందును ♦ వీక్ష సేయ
జ్ఞానయోగంబులఁ ♦ జనుమహాత్ములకైనఁ
దఱచువిఘ్నంబులు ♦ దొఱలుచుండు
నట్టి విఘ్నాత్తయో ♦ గారూఢు లగువారు
చనరు లక్ష్మీనాథు ♦ సదనమునకు

నట్లుగావునఁ బుత్త్రదా • రాప్తవిత్త
పశుగృహప్రాప్తమోహంబుఁ • బరిహరించి
చిత్త మాత్మాధినాథుపైఁ • జేర్చి నరుఁడు
చెడక హరిభక్తి కడఁకను • నడప వలయు. 70

గీ. హీనకులజుఁ డైన • హింసకుం డైనను
బాపసహితుఁ డైనఁ • బతితుఁ డైన
విష్ణుభక్తిగలిగి • విమలుఁ డై వర్తింపఁ
గలుగు నతని కమృత • నిలయ మమర. 71

క. నాలుగుయుగముల లోపల
వాలాయము కలియుగమున • వర్తించు నరుల్
శ్రీలలనావిభునామము
లాలించి భవాబ్ధిఁ గడతు • రమరులు పొగడన్. 72

వ. మఱియు నప్పరమపురుషుని పాదసరోరుహములయందు నిశ్చలభక్తిగల ప్రసన్నుండు ప్రియతమంబు లగు పుత్త్రదారాదులు సమసిపోయిన నైనను బహువిధరోగంబు లేతెంచినను బద్మపత్త్రంబు జలబిందువులచేత లిప్తంబు గాని చందంబునఁ దత్ప్రాప్తంబు లైన బాహ్యాభ్యంతరదుఃఖంబులఁ జెందక మాయావాక్యరచనావిశేషంబు లనియెడి విఘ్నంబుల సంభవం బైన సంశయంబులఁ జిక్కువడక సర్వంబును జన్మాంతరసంస్కారవినోదంబులుగా వితర్కించి శరీరంబు నిత్యంబు గాకుండుట యెఱింగి సమ్యజ్ఞానసమేతుం డై పరమతేజోమూర్తిం గలయు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 73

సీ. మృద్వికారము లెల్ల • మృద్విలిప్తంబు లై
నిబిడరూపంబుల • నిలుచు నట్లు
పార్థివదేహముల్ • పార్థివాన్నములచే
తనుదృఢాంగస్ఫూర్తిఁ • దనరు చుండు
నట్టి యన్నంబు బ్ర • హ్మస్వరూపంబునఁ
బ్రాణికోట్లకు నెల్లఁ • బ్రాకటముగ
నాధార మగు చుండు • నవియు నన్నంబుల
యందవశ్యంబుగ • నాక్రమించు

నన్నవజ్ఞానసబల మై • యున్న నైనఁ
బ్రకృతి నిలువదు విశ్వంభ • రాజనులకు
ధరఁ దదన్నంబు హుతము ద • త్తంబు నగుచుఁ
దృప్తికారణ మగు చుండు • దివిజులకును. 74

క. బ్రహ్మార్పణముగ నన్నము
బ్రాహ్మణజఠరానలములఁ • బ్రబలినభక్తిన్
బ్రహ్మజ్ఞుఁడు వేల్చినఁ ద
ద్బ్రహ్మస్థానంబు నొందు • బ్రహ్మాత్మకుఁ డై. 75

గీ. అట్టి యన్నభుక్తి • కాస సేయక యోగి
తెలివిఁ బ్రాణ మాత్మ • నిలుచుకొఱకు
గ్రాస మంద వలయుఁ • గబళంబు లైదింట
రుచుల కోర్కి విడిచి • రూఢి మెఱయ. 76

వ. మఱియును. 77

సీ. అన్నంబులకుఁ బ్రీతు • లగుదు రాఁకటఁ జిక్కి
చను దెంచి ప్రార్థించు • మనుజు లెల్ల
నందుఁ బ్రాణాగ్ని హో • త్రాధికారసమేతు
లగు భూసురేంద్రు ల • త్యధికు లరయఁ
దద్భూసురేంద్రహ • ద్గతవహ్ని లోపల
నెట్టివాఁ డైన న • హీనభక్తి
నన్నకబళము ప్రా • ణాహుతిమాత్ర మై
నను వేల్చెనేని య • న్నరవరుండు
కోటిగతజన్మసంచిత • ఘోరకలుష
విరహితుం డయి సుర లెల్ల • వినుతి సేయఁ
బ్రబలసంసారఘనసాగ • రంబుఁ గడచి
ముదితుఁ డగుచును సాయుజ్య • ముక్తి నొందు. 78

గీ. పొదలు సంపదలకు నెల్లఁ • బుట్టి నిల్లు
నిబిడరోగాన్నలకు నెల్ల • నీరదంబు

వైభవాకరమోక్షని • వాసహేతు
వన్నదానసమానమ • న్యంబు గలదె? 79

గీ. భక్తితో నైనఁ గణగియ • భక్తి నైనఁ
బ్రీతితో నైనఁ బొదలియ • ప్రీతి నైన
హరిసమర్పితముగ భూసు • రావళులకు
నేయమున నన్నదానంబు • సేయవలయు. 80

వ. అట్టి యన్నదానమహత్వంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 81

స్రగ్ధర. ప్రాకారద్వారకేళీ • భవనవిమలహ • ర్మ్యస్ఫురద్గోపురాళీ
వ్యాకీర్ణం బై మదేభా • యతరథతురగ • వ్యాప్తమై కృత్రిమార
ణ్యాకాలప్రాప్తపుష్పో • ద్యదభివినుతగం • ధాభిసంవాసితం బై
శ్రీకాంతాసంశ్రయం బై • చెలఁగుచు వెలయున్ • సింధురం బుర్విలోనన్.

క. ఆ సింధురాపురంబున
భూసురవరుఁ డొకరుఁ డతిథి • పూజాపరుఁ డై
వాసవుఁ డను నామంబున
వాసరములు గడపు విష్ణు • వశహృదయుం డై. 83

వ. అట్టి విప్రపుంగవుండు ధర్మానుకూలభార్యాసమేతుం డై గోధనధాన్య
పుత్త్రబంధుజనపూర్ణసదనుం డై యహంకారంబు పరిత్యజించి తెలివితోఁ
డఁ గాలంబు నడపుచు సముచితాచారయుక్తుం డై యున్నయెడ నొకరు
నాఁడు లక్ష్మీవల్లభుండు దన్మహీసురుని నిశ్చలభక్తివిశేషపరీక్షఁ జేయం
బూని యతని ధేనువుల నంతర్ధానంబు నొందించినఁ దద్గోపాలకులు జాలిం
బొంది కుయ్యిడుచుఁ బరుగుపరుగున నతని గృహంబునకు నరుగుదెంచినం
జూచి యవ్వాసవుండు వారలతో ని ట్లనియె. 84

శా. ఏలా గోపకులార! కుయ్యిడుచు మీ • రీ రీతి దుఃఖాత్ములై
జాలిం బొందఁగఁ గుందఁ గావలవ దీ • జాడల్ రమానాథు లీ
లాలంకారము లామహాత్ముఁడు జగ • ద్వ్యాపారపారీణుఁ డై
కాలాకారసమేతుఁ డై యణఁచు ద • త్కాలోద్భవార్థంబులన్. 85

క. నాశోదయములకును ల
క్ష్మీశుం డే నాయకుండు • చింతింపఁగ దు

ష్టాశాపరవశత నరుల్
గాసిలి తిరుగుటయె కాని • కలుగవు ఫలముల్. 86

చ. మతియును విత్త మాయువును • మానవనాథుల మెప్పు మిథ్య యా
వృతియును జీవితంబు నిట • మేదినిలోపల జీవకోట్ల క
ద్భుతముగ వ్రాయఁ బద్మజుఁడు • పొల్పుగ నందుకుఁ దప్ప లేదు సం
పదలు నిజేచ్ఛఁ గల్గునె ర • మాపతి యానతి లేక యుండినన్. 87

గీ. వచ్చునట్టి కీడు • వారింప మగుడింపఁ
బోవుచున్న సిరుల • బుజ్జగింప
హరియుఁదక్కఁ బంక • జాసనగౌరీశ్వ
రాదిసురల కైన • నలవి యగునె? 88

వ. అని యిట్లు వానవమహీసురుండు మోహంబు నొందక ధేనునాశంబు విను
పింప నేగుదెంచు గోపకుల నూరడించి తొల్లిటి యట్ల విష్ణుపూజాపరుం డై
యతిథిసంతర్పణ సేయుచు వతిక్షణంబుఁ గ్రమ్మఱ లక్ష్మీవల్లభుండు తద్విప్రుని
సదనంబునం గల సకలధనధాన్యాదిపదార్థంబు లణంగఁ జేసిన నతండు
దారిద్ర్యంబును బొందియు విష్ణుపాదభక్తి విడనాడక శాకాహారసమేతుం
డై తన్మూలంబున నతిథిపూజఁ జేయుచు దృఢమనస్కుం డై సంచరించుచుం
డొకనాఁడు. 89

సీ. అవనీసురుండు వ • న్యపదార్థసంగ్రహం
బునకు నై కాననం • బులకు నేగి
తద్వనంబంతయుఁ • దప్పక శోధించి
కందమూలాదులు • గానలేక
తీవ్రాతపంబునఁ • దెమలి తృష్ణాతురుఁ డై
విష్ణునామస్మృతి • విడువ కెపుడు
నడుపుచు నొయ్యన • నలినమిత్రుఁడు మింట
నపరాంబునిధి చేర • నరుగునపుడు
నిజగృహంబున కేతెంచి • నిర్వికారుఁ
డగుచుఁ దనసతి నీక్షించి • హర్ష మొదవ

మానితాసనమధ్యమా • సీనుఁ డగుచుఁ
బలికె నొక మాటఁ దత్ప్రప • పన్న చరిత. 90

చ. తిరిగితిఁ గాననంబు లతి • తృష్ణఁ జలింపక తద్వనంబులన్
దొరకవు కందమూలములు • తోయజనాభుని యాజ్ఞ గాక యి
ప్పురిజను లెల్ల నన్నపరి • పూరితమై విహరించుచుండఁ గాఁ
గఱ వగునే తదన్నములు • కాలమునన్ మన మందిరంబునన్. 91

వ. అని పలుకు నవసరంబున దైవప్రేరితంబై యొక్క ఫలంబు కనుపడ సతితో మఱియు నిట్లనియె. 92

క. లలనా హర్యర్పిత మగు
ఫల మిది భుజియింపు మీవు • పద్మాక్షుఁడు భ
క్తులఁ బ్రోవక దిగవిడుచునె
పొలువుగ సకలప్రపంచ • పూర్ణుం డగుచున్. 93

వ. అని పలికిన వచనంబులకుఁ జలితహృదయ యై సతి యిట్లనియె. 94

క. సుతు లుండఁగఁ బ్రాణం బగు
పతి యుండఁగ నెట్టు లిట్టి • ఫలము భుజింపన్
మతిలోన హర్ష మొదవును
సతులకు మముబోంట్ల కెన్న • జననుతచరితా! 95

వ. అని యిట్లొండొరులు వితర్కించు సమయంబున నొక్క వృద్ధ మహీసురుండు దృష్ణానలపీడితుండై శ్రమంబు నొంది వాసవుని సదనంబున కరుగుదెంచినం జూచి యా మహీసురవరుండు సంతసంబున నుప్పొంగి సమాగతుం డగు తద్విప్రవరునకు నర్ఘ్యపాద్యంబులు సమర్పించి యుచితాసనసమాసీనుం గావించి విష్ణుసమర్పితం బగు తత్ఫలంబు భుజియింపం బెట్టిన యతం డది భుజియించి సుఖనిద్రాసమావిష్టుం డయ్యె నా సమయంబున.

సీ. ఆ విప్రదంపతు • లట్లాతిథేయకృ
త్యంబులు నడపి హృ • ద్వనరుహములఁ
బదిలంబుగా రమా • పతిఁ దలంచుచు నుండి
యా రాత్రి గడఁచిన • యంత మీఁద

సూర్యోదయం బైనఁ ♦ జూచి తద్భూసురుం
డాహారమునకు నై ♦ యడవి కరిగి
శాకమూలంబులు ♦ సమకూర్చుకొని యొక్క
వటభూరుహము క్రింద ♦ వసతి సేయ
నంత లోపలఁ దద్భూరు ♦ హమున నున్న
బ్రహ్మరాక్షసు లెనమండ్రు ♦ బ్రహ్మసూక్త
ములు పఠించుచు నేతెంచి ♦ ముదముతోడ
నతనిఁ గని యభివందనం ♦ బాచరించి.

మ. అని రిట్లా ధరణీసురోత్తమునితో ♦ నా బ్రహ్మరాక్షసగుల్
వినుమత్యున్నతపుణ్యగర్వమున దు ♦ ర్విద్యాభిమానంబునన్
ఘనులన్ వాదములం జయించిన మహా ♦ ఘశ్రేణిమూలంబు గాఁ
గ నమందక్రియ మాకు నిల్వవలసెం ♦ గ్రవ్యాదరూపంబులన్.

గీ. ఇట్టి తనువు లుడిగి ♦ యే రీతి ముక్తుల
మగుచుఁ జనుదు మింక ♦ నట్లు సేయ
వలయు భూసురేంద్ర ♦ వర్ణింప నీకును
సాటి యెన్నఁ గలదె ? ♦ జగములందు.

వ. అనిన వారలకు నాసవమహీసురుం డిట్లనియె.

క. ఏ రీతి మీరు చెప్పిన
నా రీతిన నడపి మిమ్ము ♦ నతిరభసమునన్
జేరికొనఁ జూతు ముక్తి ని
శ్రీరమణీవిభుని యాన ♦ ప్రేమదలిర్పన్.

సీ. భూసురుం డీ చంద ♦ మునఁ బలుకు-వాక్యంబు
లాలించి యిట్లని ♦ రసురవిప్రు
లధికదయాపూరి ♦ తాక్ష నీ విదటికిఁ
జనుదేర మా కోర్కె ♦ సఫల మయ్యె
నని యొక్కఁడు భవద్గృ ♦ హాగతుం డైన నాఁ
డతని కాహార మి ♦ చ్చితి తదీయ

పరితృప్తిమాత్రసం ♦ భవఫలం బిచ్చిన
వైకుంఠమున కేగు ♦ వారమనిన
వాసవుం డప్పు డా ధరి ♦ త్రీసురులకు
నక్షతోదకపూర్వమా ♦ నట్లుగాను
దత్ఫల మొసంగ వారలు ♦ తత్క్షణంబ
ముక్తులై రాత్మసంతోష ♦ ములు చెలంగ. 102

వ. ఈ చందంబునన బ్రహ్మరాక్షసులు తత్క్షణంబ రక్షోరూపశరీరంబులు విసర్జించి ముక్తులైనం జూచి ప్రాణాహుతిమాత్రఫలఫలంబున కచ్చెరువంది వాసవుండు నిజసదనంబున కేగుదెంచి స్నానాదికృత్యంబులు దీర్చి నిత్యకర్మానుష్ఠానంబు సమాప్తించి విష్ణుపూజావిధి యొనర్చి యగ్నిహోత్రంబు సేయు సమయంబున లక్ష్మీవల్లభుండు వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబున వాసవుని గృహంబున కేతెంచి యన్నం బడుగ నతని నవలోకించి దయాపరిపూరితహృదయుండై తన భామిని నవలోకించి యిట్లనియె. 103

క. ఈ విప్రుండె లక్ష్మీశుం
డీ విధమున నిప్పు డింటి ♦ కేతెంచెను సం
భావించి శాకమైనను
నీ వసుధామరున కొసఁగ ♦ నీప్సిత మొదవున్. 104

వ. అంత. 105

క. పతి పలికినట్ల యెంతయు 106
నతిముదమునఁ బాద్యమిచ్చి ♦ యా విప్రునకున్
గృతభక్తి నొసఁగె శాకము
మతి గందక తద్వధూటి ♦ మాన్యచరిత్రి.

వ. ఆ సమయంబున. 107

మ. ద్విజరూపంబున నాగతుం డగు రమా ♦ ధీశుండు విఖ్యాతిత
ద్ద్విజగేహంబున శాకమూలఫలముల్ ♦ వేడ్కన్ మహాభక్తితో
భుజియింపన్ వసుధాదిభూతములు సం ♦ పూర్తిం బ్రవర్తిల్లె నీ
త్రిజగంబుల్ పరితృప్తిఁ బొందె విభవ ♦ శ్రీలన్ వినోదించుచున్. 108

వ. ఇట్లు తద్గృహంబున భుజియించి లక్ష్మీకాంతుండు చతుర్భుజధరుం డై శంఖ
చక్రగదాశార్ఙ్గాదిదివ్యాయుధోపేతుం డై శ్రీవత్సకౌస్తుభకుండలకిరీటగ్రైవే
యహారాదిదివ్యభూషణసమేతుం డై గరుడవాహనారూఢుం డై యాద్విజవ
రునకుఁ బ్రత్యక్షుం డై యతని నవలోకించి యి ట్లనియె. 109

చ. మొదవులు పోయినన్ సిరులు • ముందుగ నేర్పడ నాశ మొందినన్
సదనములో దరిద్రతవ • శంబుగ నిల్చిననైన మిక్కిలిన్
హృదయములోనఁ గందక మ • దీయపదాంబుజనిత్యభక్తిచే
బొదలుచు వేడ్కఁ బొందితివి • భూసురవర్య దృఢవ్రతంబునన్. 110

క. పరితృప్తిఁ బొందె నే నిట
మరువున భుజియించు శాక • మునఁ ద్రిభువనముల్
ధరణీసుర నీ వడిగిన
వర మొసఁగెద నడుగవలయు • వైభవ మొదవన్. 111

వ. అని యానతిచ్చిన పుండరీకాక్షునకు సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి
కృతాంజలి యై యమ్మేదినీసురుం డి ట్లనియె. 112

చ. అనయము కర్మయోగమున • నైనను జ్ఞానముచేతనైనఁ బ
ద్వనరుహసంభవాదులు భ • వద్విమలాకృతిఁ గానలేనిచో
దినకరకోటితేజ జగ • తీవర నిన్నును గంటి నింతక
న్నను వర మెయ్య దింక భువ • నంబునఁ జూడఁగ నిత్యవైభవా! 113

క. దయసేయుము భవదంఘ్రి
ద్వయభక్తియు ధర్మమందుఁ • దాత్పర్యంబున్
నియతమనోనైర్మల్యము
నయ! నిత్యపవిత్రసంత • తాయతచరితా! 114

వ. అని విన్నవించిన విప్రవరునకు నక్షయం బగు సంపదయును నిజపాదాం
బుజములయందు నిశ్చల మగు భక్తియు ననంతం బైన వైకుంఠపురనివా
సంబును గృపసేసి యాలక్ష్మీవల్లభుం డంతర్ధానంబు నొందె నట్లు కావున
వసుధామండలంబున నన్నదానంబె పరమం బగు దానం బదియె సకల
లోకతృప్తికిఁ గారణం బగు నని చెప్పినఁ బద్మజునకు నారదుం డిట్లనియె.

క. ఏ పుణ్యంబునఁ దుద ల
క్ష్మీపతి సంతుష్టుఁ డగుచు ♦ మేదిని నరులం
జేపట్టి యొసఁగు నిజపద
మా పుణ్యక్రమము దెలుపు ♦ మబ్జజ యనినన్. 116

గీ. భువనసమితిలోన ♦ భూలోక మధికంబు
తెలియ నందు మేలు ♦ గలియుగంబు
తద్యుగమునఁ జక్ర ♦ ధరు భక్తి యణుమాత్ర
ముననె కలుగు ముక్తి ♦ మనుజులకును. 117

వ. మఱియును సాధారణధర్మంబులు జాతిధర్మంబులు ననంగ నాచారంబు
ద్వివిధంబై పర్యవసించు నందు సాధారణధర్మంబు లెవ్వి యనిన. 118

సీ. దత్తానుతాపసం ♦ తప్తుఁడై కుందక
దీనార్థులకు నిచ్చు ♦ దాన మొకటి
విఘ్న మేతెంచుచో ♦ విడువక సూటిగా
నిత్యంబు నడపెడి ♦ సత్య మొకటి
భువన మంతయుఁ జతు ♦ ర్భుజుని రూపం బని
పోలుపుగాఁ దలఁపోయు ♦ బుద్ధి యొకటి
యాత్మలో నతిభక్తి ♦ నంబుజోదరు నామ
ములు సర్వకాలంబుఁ ♦ దలఁచు టొకటి
మహిని వివరింప సర్వసా ♦ మాన్యసరణు
లివియె తెరువులు వైకుంఠ ♦ భవనమునకుఁ
గలుషసహితుని కైన దు ♦ ష్కర్ము కైన
జాతిహీనుని కైనఁ బ్రఖ్యాతితోడ. 119

క. ఇందొక టైనను దప్పక
కందువతో నడప నేర్చు ♦ ఘను లెల్లను సం
క్రందననుతులై మోక్షముఁ
బొందుదు రఖిలాఘకర్మ ♦ పూరితులైనన్. 120

వ. మఱియు విప్రాదివర్ణధర్మంబు లెవ్వి యనిన. 121

సీ. నిత్యకర్మాదులు ♦ నియమంబు శౌచంబు
స్వాధ్యాయ మతిథిపూ ♦ జానిధాన
మల్పసంతుష్టియు ♦ నాత్మనిగ్రహమును
నగ్నిహోత్రంబును ♦ నార్జవంబుఁ
జైత్యకాచరణంబు ♦ భావశుద్ధియుఁ గామ
మోహలోభాదుల ♦ మణుఁగఁబట్టు
టనృతంబు విడుచుట ♦ హరిపాదభక్తియు
దేవతాభజనంబుఁ ♦ దీర్థయాత్ర
సజ్జనులతోడి సఖ్యంబు ♦ సాధువృత్తి
వర్ణితంబగు ధర్మప్ర ♦ వర్తనంబు
దాన మాస్తిక్యబుద్ధియుఁ ♦ దత్త్వ మెఱుఁగు
యత్నమును విప్రధర్మంబు ♦ లమరవినుత.

సీ. మంత్రశుద్ధివిచార ♦ తంత్రంబు నీతియు
సముచితదానంబు ♦ సత్యవాక్య
మాచారవిధియు బ్రా ♦ హ్మణదేవభక్తియు
సప్తసంతాన సం ♦ స్థాపనంబు
ఘనకీర్తిధర్మసం ♦ గ్రహమును జతురంగ
బలపోషణము ప్రజా ♦ పాలనంబు
వీరశత్రునృపాల ♦ విజయంబు సాహస
మర్థులకను వాంఛి ♦ తార్థ మిడుట
రాయబారంబు నడిపి కా ♦ ర్యంబుఁ దెలిసి
తదనుకూలప్రయోగముల్ ♦ మొదలుకొనుట
పొలుపు మీఱంగ విభవసం ♦ పూర్ణుఁ డగుట
రాజులకు నివి ధర్మముల్ ♦ తేజ మలర.

క. క్రయవిక్రయములు దానము
నయమున ధనసంగ్రహంబు ♦ నళినాక్షపద
ద్వయభక్తియు నన నివియే
నియతము లగు వైశ్యులకును ♦ నిజధర్మంబుల్

గీ. స్వామిహితమును దానంబు ♦ శౌర్యమహిమ
భూసురోత్తమపాదాబ్జ ♦ పూర్ణసేవ
హరిపదాంబుజసద్భక్తి ♦ యనఁగ నివియు
శూద్రులకు ముఖ్యధర్మముల్ ♦ శుభచరిత్ర. 125

క. ఇందుఁ బవిత్రము భూసుర
సందోహము తత్పదముల ♦ సంతస మొదవన్
వందనము సేయు మనుజులు
పొందుదు రభ్యుదయసమితిఁ ♦ బూర్ణాత్మకులై. 126

క. వేదంబులు భూసురులును
శ్రీదయితుఁడు నొకసమము ♦ చింతింపఁ గఁద
ద్వేదాధ్యయనమహీసుర
మోదంబే కారణంబు ♦ ముక్తికిఁ దనయా. 127

క. ధరణీసురు మూలంబున
సురలకు సంతృప్తి యగుట ♦ సుస్థిర మతిగా
నరవరుఁడు సేయనే తగు
ధరణీసురతృప్తి యన్న ♦ దానము చేతన్. 128

వ. మఱియును. 129

సీ. అనలంబు కరముల ♦ నశ్వినీదేవతల్
నయనయుగ్మంబున ♦ నలరు విధుఁడు
మూర్ధభాగంబున ♦ మునుకొని నదు లెల్ల
పాదంబులందును ♦ బవనుఁ డాత్మఁ
బరమాత్మ హృచ్చక్ర ♦ పద్మమధ్యమున
వరుణుం డురంబున ♦ వాసవుండు
కంఠనాళంబునఁ ♦ గంజాప్తుఁడును గుక్షి
నమరపర్యులు భుజా ♦ గ్రములయందు
సాధ్యులాధార జలరుహ ♦ స్థలమునందు
వసుధు లెల్లను మోహనా ♦ వర్తములను

నుందు రీ రీతిఁ దద్భూసు ♦ రోత్తమాంగ
సంఘులను దేవసంఘముల్ ♦ సందడిలుచు.

క. ధరణీసురహృదయంబులు
పరితాపము లొందఁ జేయుఁ ♦ బాపాత్ములు దు
ష్కరనరకాభ్యంతరములఁ
బరితప్తశరీరు లగుచుఁ ♦ బడుదురు పుత్త్రా.

సీ. అదిగాక విను భూసు ♦ రాధిపదర్శనం
బఖిలసంభవపాప ♦ శిక్షకంబు
సుర్వీసురేశ్వరా ♦ శీర్వాదములు వాంఛి
తార్థప్రదంబులై ♦ యలరుచుండుఁ
బెం పైన వసుధాని ♦ లింపవందనముచే
తనుకల్మషము లెల్లఁ ♦ దఱఁగిపోవు
నిట్టి లిట్టి జగంబు ♦ లెల్లఁ బావనములు
గావించు చుందురు ♦ ధీవరేణ్య
కోటిజన్మములకు గాని ♦ సూటిపడదు
విప్రజన్మంబు వసుధను ♦ విప్రుఁడయ్యు
విష్ణుపాదాంబురుహభక్తి ♦ విడిచెనేని
యతనికన్నను శ్వపచుఁడ ♦ త్యధికుఁడరయ.

క. తంతువు పుష్పంబులన
త్యంతంబును గలిసి మౌళి ♦ ధార్యం బగున
ట్లంతిమజాతిజుఁ డైనను
సంతతహరిభక్తితోడఁ ♦ జను హరిపురికిన్.

క. హరిభక్తిఁ బొదలుచుండెడి
నరుఁ డంత్యజుఁ డైన విప్రు ♦ నకు నవ తరయున్
హరిభక్తిహీనుఁ డగు భూ
సురుఁ డైనను జరమజాతి ♦ సుమ్మీ మునీంద్రా.

చ. హరి జగదీశుఁ డార్తశర ♦ ణాగతవత్సలుఁ డాదిదేవుఁ డం
బరచరమౌళిరత్నరుచి ♦ భవ్యపదాంబుజుఁ డిందిరావధూ

వరుఁ డఖిలాండనాయకుఁడు • వారిజనేత్రుఁడు భక్తిగమ్యుఁడై
• పరగఁగ దుఃఖసాగరము • భారమె దాఁటఁగ మర్త్యకోటికిన్. 135

క. భువనపరిపూర్ణతేజా
పవమానాకాశభూమి • పానీయపయో
భవభానుతారకాధిప
భవజన్మనిదానరంగ • పట్టణనాథా! 136

స్రగ్ధర. నందానందస్వరూపా • నవగుణనిలయా • నందితాహ్యంగతల్పా
కుందేందూదారహాసా • కువలయనయనా • కోణపాహార్యవజ్రా
సుందాభిఖ్యాతదుస్టా • సురయుగమథనా • సూర్యకోటిప్రకాశా
కందర్పారాతిమిత్రా • కలిమలహరణా • కాలకేయాపనోదా. 137

గద్య.

ఇది శ్రీ హనుమత్కటాక్షలబ్ధ వరప్రసాదసహజసారస్వతచంద్ర
నామాంక రామవిద్వన్మణికుమారాష్టఘంటావధాన పరమే
శ్వర హరిభట్టారకవిరచితంబైన మత్స్యపురాణ
ఖండంబగు నిష్ఠధర్మోత్తరంబు నందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

మత్స్యపురాణము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీవల్లభ జగదీశ్వర
కావేరీమధ్యనిలయ ✦ కరుణారసనం
భావిత బుధజనసేవిత
భావభవాకారరంగ ✦ భవననివాసా. ౧

వ. అవధరింపు మిట్లు కమలసంభవుండు నారదునకు సాధారణధర్మంబులును జాతిధర్మంబులును జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. ౨

ఉ. విప్రుఁడు నిట్టి కర్మపద ✦ విం జనువారికి మంత్రతంత్రముల్
దప్పినఁ బ్రత్యవాయములు ✦ దార్కొనివచ్చును గాని దానఁ దే
దప్పరమేశుఁ బొందెడు ప్ర ✦ యత్నము నే నిట నీకు వేదసం
జెప్పెద గుప్తమార్గమునఁ ✦ జేయుము దత్క్రియ భూసురోత్తమా. ౩

గీ. మహిమ నీవారశూకాగ్ర ✦ మాత్రమైన
మోప నెడలేక శ్రీవిష్ణు ✦ మూర్తితేజ
మలచరాచరవిశ్వంబు ✦ నెలవుకొనియు
నిలుచు నారులకుఁ దెలియంగ ✦ నలవిగాదు. ౪

వ. అట్టి యెడ సంస్కారవిశేషంబున సమ్యగ్జ్ఞానంబు నొందని దేహి సంసారసాగరంబునఁ బరిభ్రమించుచు నైనను దద్గుణంబులం జెందక గురుముఖంబునఁ దత్పదంబు దెలిసి త్వగస్థిమాంసమేదోమజ్జాసహితంబై యతిహేయ శుక్లశోణితసంయోగంబున సముత్పన్నంబగు పాంచభౌతిక దేహంబు నిత్యంబు గాదనియు శరీరమాత్రబాంధవులగు సుతదారాదులు దుఃఖప్రదులనియుఁ బ్రయాససంపాదితంబులగు పశు విత్తాదులు క్లేశసహితంబులనియు సుఖంబులు స్వప్నప్రాయంబులనియు వ్యాపారంబులు విద్యుత్ప్రమానంబు లనియు మనంబున వితర్కించి ప్రసన్నుండై యభ్యాసయోగ

బునఁ జిత్తం బేకాయత్తంబు సేసి బాహ్యభ్రమంబు విసర్జించి కామమదా
దులఁ గడియందిగిచి చక్షురాదీంద్రియంబుల ప్రచారంబు లంతరాత్మ
యందు నియమించి సంశయంబు నొందక దృఢనిశ్చయంబు గలిగి యఖం
డజ్ఞానపిహితచేతస్కుఁడై శిలామయ దారుమయ లోహమయ మృణ్మయం
బు లయిన ప్రతిమావిశేషంబుల నెద్దియైనఁ బీఠంబునం బాదుకొలిపి యందుఁ
బుండరీకాక్షు నావహించి యమ్మహాత్మునకు భక్తిపూర్వకంబుగ నుపచార
విధినగు పూజ సమర్పించి ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరింపఁగవలయు
నందు సాలగ్రామ శిలామధ్యంబున లక్ష్మీకాంతుండు నిత్యనివాసుం డగుఁ
గావునఁ దత్పూజానమస్కృతులు పాపక్షయకరంబులు, ముఖ్యమార్గసాధనం
బులు నగు నట్టి సాలగ్రామమూర్తి విశేషంబుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 5

మ. హరి పూర్వంబున జీవకోట్లు నిజక ♦ ర్మాయత్తులై సంతతా
చరితానేక మహాఘసంఘములచే ♦ సంప్రాప్తమైనట్టి దు
ర్భరదుఃఖప్రదరౌరవంబులను సం ♦ భ్రాంతాత్ములై వేఁగఁద
త్పరితాపంబులు చూచి హృద్గతదయా ♦ దాక్షిణ్య సంపన్నుఁడై. 6

సీ. స్నానమూలంబున ♦ సకలపాపక్షయం
బునకునై ప్రవహించు ♦ పుణ్యనదులు
దానంబులను దుష్కృ ♦ తము లణంగుటకునై
వేదవిద్యాయుక్త ♦ విప్రవరులు
యజ్ఞతంత్రములన ♦ త్యంతాఘ శోషణం
బునకు నగ్నిత్రయం ♦ బును విచిత్ర
పూజావిధానసం ♦ పూర్తి నంహోనాశ
మునకు సాలగ్రామ ♦ ములు ననంగ
వీని సృజియింప దేహప్ర ♦ విష్టులైన
యట్టి జీవులు స్నానదా ♦ నాగ్నిహోత్ర
నిత్యపూజాదివిధులు వ ♦ ర్తింపనడపి
చనుదు రవ్యయమగు మోక్ష ♦ సదనమునకు. 7

వ. అట్లు గావునఁ బుణ్యాదికృత్యంబులకు సాలగ్రామవిశేషంబులే లక్ష్మీనా
రాయణస్వరూపంబు లని తలంచి దేహి తన్మూర్తులయందుఁ బ్రణవపూర్వ

కంబులును నమోంతంబులైన విష్ణునామంబులతోడఁ దులసీదళంబులఁ
బూజించి వైకుంఠనగర నివాసుం డగు నని మఱియు నిట్లనిరి. 8

శా. సాలగ్రామశిలాభిషేకజలముల్ ♦ సంప్రీతితో మౌళిపై
లీలం దాల్చు నరుండు పాతకమహా ♦ ళిం బాసి విఖ్యాత ద
వ్యాలంకారసమేతుఁడై చను నమ ♦ ర్త్యశ్రేణి హర్షంబునన్
జాలం బుష్పలవర్షముల్ గురియ స ♦ న్నాహంబునన్ ముక్తికిన్. 9

క. ప్రేమను బుధులకు సాల
గ్రామశిలాదానమిచ్చి ♦ కలుషవిహీనుం
డై మాధవపురిఁ బొందును
సామాన్యుం డైన లోక ♦ సన్నుతచరితా. 10

క. చాతురి సాలగ్రామశి
లాతోయముఁ గ్రోలి నరుఁడు ♦ లక్ష్మీపతి లో
కాతిశయసౌఖ్యమొందును
జాతివిహీనాత్ముఁ డైన ♦ సత్యప్రభవా. 11

శా. శ్రీదేవీపతిరూపమై తనరు నా ♦ శ్రీమూర్తిఁ బూజించి స
ద్వేదోచ్చారితమంత్రపూర్వముగ నై ♦ వేద్యంబు లర్పించి స
మ్మోదంబందుచుఁ దత్ప్రసాదములు తా ♦ మున్ బుత్త్రమిత్త్రాంగనా
సోదర్యావృతులై భుజించు నరు ల ♦ స్తోకవ్యథాముక్తులై. 12

వ. హరిపురంబుఁ జేరుదురు. మఱియు భక్తియోగంబు కర్మనిష్ఠంబు జ్ఞాననిష్ఠంబు ననద్వివిధంబై ప్రవర్తించు నందు స్నానదానయజ్ఞస్థండిలపూజాదిబాహ్యోపచారంబులయందు నిశ్చలంబగు భక్తికర్మనిష్ఠంబును ధ్యానయోగంబున హృత్పద్మకర్ణికామధ్యంబునఁ బరమాత్మం గనుంగొను భక్తిజ్ఞాననిష్ఠంబునగు నిట్లు బాహ్యాభ్యంతరసక్తంబగు భక్తిగలిగిన దేహికి వితర్కింప స్వల్పంబగు ననలంబు తృణాదులచేతఁ బరివృద్ధంబై యరణ్యదహనసామర్థ్యంబునందు చందంబున జ్ఞానానలంబు కర్మయోగప్రవృద్ధంబై సంచితప్రారబ్ధకర్మనిర్మూలనంబు సేయు బలిమిగలిగి స్వయంవ్యక్తంబై ప్రకాశించు నప్పుడు సద్యఃప్రసూతుండగు బాలునకు స్తన్యపానంబున దుగ్ధంబు గ్రోలెడు వెరవు తనయంతనె సంభవించురీతి నతనికి స్వానుభవైకవేద్యంబై యవిచ్ఛిన్నంబై

యపరిమితం బైన బ్రహ్మానందసుఖం బుదయించిన దేహంబునం దాదరం
బు విడుచు దేహసమాగత సౌఖ్యంబులయందు విరక్తుం డైనట్టి మహాత్ముం
డు సాయుజ్యంబు నొందునని చెప్పిన విని నారదుం డిట్లనియె. 13

చ. సరసిజనాభు వక్షమునఁ ♦ జయ్యన నుండుటకాని లక్ష్మి త
చ్చిరమునఁ బాదుగా నిలిచి ♦ సేవ యొనర్పఁగఁ జాలదట్టిచో
హరికని గంగ భూషణము ♦ లై మణికీలిత కుండలంబులై
సిరసున ధార్యమైన తుల ♦ సీమహిమాతిశయంబుఁ జెప్పవే. 14

వ. అనినఁ బద్మసంభవుండు మునివరున కిట్లనియె. 15

క. సురలును నసురులు నారధిఁ
దరువ సురాసింధురాశ్వ ♦ తరుణీమణులున్
దరు లుదయించిన ఘన్వం
తరి యంతట నమృతకలశ ♦ ధరుఁడై యుదయించెన్. 16

క. అయ్యవసరమున హరి యిట
చయ్యన నీక్షించు ననఁగ ♦ సత్కృపచము లప్పిఁ
బయ్యెదఁ గీలించు దు నం
దొయ్యన నాక సరణి వేడ్కఁ ♦ నుద్భవ మందెన్. 17

క. ఈనియతి నమృతకలశము
లోనం జనియించి రమణి ♦ లోకోత్తరల
క్ష్మీనాథుఁ గాంచి ఘనల
జ్జానతవదనాబ్జ యగుచు ♦ నఘనుతి కెక్కెన్. 18

మ. జలజాక్షుండును వేడ్కఁ జూచెను సుధా ♦ సంజాతనంభోజినీ
దళవిస్తారితలోచనన్ విమలహా ♦ స్యం బక్వబింబాధరన్
బలభిన్మత్తికరేంద్రకుంభయుగళీ ♦ వృత్తాంత్యవక్షోరుహన్
లలితాస్యన్ సుకుమారమూర్తిసహితన్ ♦ గాంతామణిన్ భ్రాంతిమై. 19

వ. అంత నప్పరమపురుషుండగు లక్ష్మీవల్లభుండు తత్కాంతాదర్శనసంజాత
హర్షంబున నుప్పొంగి మనంబు సింజానమంజీర కీలిత నీలరత్నప్రభాపటల
శ్యామలిత తత్పాదసరోరుహంబులయందును, బద్మరాగమణిమయం బగు
రశనాకలాపంబువలన సముద్గతంబగు తేజఃపుంజంబుచేత రంజితం బై

విచిత్రం బగు దుకూలంబునకు నాలంబనం బగు తదీయజఘనప్రదేశంబునందును యౌవనతోరణంబునకు నై మదనభూపాలుఁ డొనర్చు హేమస్తోపానపరంపరలో యన విలసిల్లు వళిత్రయంబుచేత నభినుతం బగు తన్మధ్యభాగంబునందును జంభవైరి కుంభి కుంభస్థలంబుల చక్కఁదనంబు నధఃకరించు తత్కుచకుంభంబులయందును, కంకణ కేయూరరత్న ముద్రికా ముద్రితంబులై ఖిన్నంబులను మిసమిస మెఱుంగుల నొఱపునకు నెలవైన తనంబులు గలుగు సువర్ణలతికల చందంబున విలసిల్లు తద్బాహుదండంబులయందును, దరహసితవికసితం బై పూర్ణిమాశశాంక శోభాతిరస్కరణ చాతురీ ధురీణం బగు తన్ముఖారవిందంబునందును, పంచశరునకు సంచితంబులగు నిశితశరంబులో యనఁ బ్రసరించిన కటాక్షవీక్షణంబులకు నాలయంబులగు నయనసరోరుహంబులయందును, ననల్ప కల్పమహీరుహ ప్రసవకల్పితంబు లగు మాల్యంబుల సమ్మేళనంబున వినిర్గతం బగు సుమనోరజంబున శోణవర్ణం బగు తదీయ సీమంతంబునందును, సీమంతప్రసూనగుచ్ఛంబులను నిచ్చావిహారప్రదేశంబులకు భ్రమరప్రవేశ మనందగు తత్కబరికాభారంబునందును విచిత్రంబులగు మకరీపత్రంబులకు బాతంబు లై సిద్ధంబు లగు చెక్కుటద్దంబులయందును నిమేషరహితం బగు దృష్టి పాదుకొల్పి యచ్చెరువందుచు నిట్లనిరి. 20

మ. పరిపూర్ణాకృతియందు సద్గుణములన్ ♦ భాగ్యంబునం గోకిల
స్వరధిక్కారసమర్థభాషణవయః ♦ సంపద్విలాసంబులన్
సిరితోడం దులఁదూఁచ నెక్కువగుచున్ ♦ జన్నొందుచున్నట్టి యీ
తరుణీరత్నము పేరఁ కన్ దులసిద్రై ♦ తరికింప వర్ధిల్లెడున్. 21

వ. అని పలికి మరియు నిట్లనిరి. 22

క. సిరికన్న నెక్కువగు నీ
తరుణి తులసియనుచు విబుధ ♦ తతి పొగడఁగ వు
చ్చిరమునఁ దాత్పర్యము సు
స్థిరముగ విహరించుఁగాత ♦ సిరులు దలిర్పన్. 23

సీ. అని పల్కునంతన ♦ యబ్జలోచన యప్పు
డఖిలదేవాసుర ♦ లభినుతింపఁ

బోలుపొంద నమృతసం • పూర్ణకలశిడిగి
హర్షమందఁగ మంద • యానయగుచుఁ
బార్శ్వంబులను దేవ • భామలు కర్పూర
నీరాజనంబులు • నెమ్మి నొసఁగఁ
గమ్మపూఁదేనియల్ • గ్రమ్మంగ నవపారి
జాతపుష్పప్రవ • ర్షములుగురియ
దరవిహసితంబు మోవి నింపఁ • దళుకులొత్తఁ
దెలిగటాక్షాంచలోద్భూత • దృష్టి నిగుడ
హరిసమీపంబున కరుగ • నమ్మహాత్ముఁ
డాతలోదరి కరపద్మ • మంది యచట. 24

క. ఆలింగనమున నయ్యమృ
తాలయ నాత్మీయహృదయ • మం దదుకొనినన్
శ్రీలలన చూచి రోష
ప్రాలంబితవదనయగుచుఁ • బతికిట్లనియెన్. 25

చ. నరసిజనేత్ర నీకుఁ బ్రియ • సఖ్య మొనర్చెనె యీవఘూటి య
న్యరమణి కాక్రమింపఁగడెఁ • ద్రేమదనాప్త గృహంబనంగను
స్థిరమగుయుష్మదుజ్జ్వల వి • శేషభుజాంతర మందునిల్చెనే
తరుణికిసైన నాత్మవిభు • దాసినభామిని సైఁపవచ్చునే. 26

గీ. అట్లుగావున భువనవి • ఖ్యాతయగుచుఁ
జెలఁగుచుండెడు నట్టియీ • తులసిభామ
భవదుదారాంఘ్రిభక్తిచే • పడినదైన
భూరుహాకార సహితయై • పొలుచుఁగాక. 27

వ. అనిహరిప్రియనుడివిన వచనంబులకుఁ జిన్నఁబోయి కన్నీరు కెప్పలనిం
చుచు సంతసంబు డిగి వేదనాయుక్తచిత్తయై నిల్చియున్న యాతులసిలలనం
గనుంగొని పరమదయాపరిపూర్ణుండై చక్రధరుండు సాంత్వన పూర్వకం
బుగానిట్లనియె. 28

ఉ. కన్నుల నీరు నించుచును ♦ గండఁగ నేల లతాంగి యోశుభా
భ్యున్నత మూర్తి నీవమృత ♦ పూర్ణ మహాకలశంబునందు సం
పన్నవయోవనంబులకుఁ ♦ బాత్రమవై జనియించి తల్లి నిన్
సన్నుతి సేయఁగాఁ గలరె ♦ సర్వజగంబుల దేవమానవుల్.

చ. సురలు నుతింప భూసురులు ♦ సొంపుగ వందన మాచరింప దు
ష్కరకలుషౌఘసంహరణ ♦ కారణ రూపమవై జగంబులో
నారులకుఁ జూడ శాఖిక్రియ ♦ నుండినఁ బుష్పదళచ్ఛలంబునం
దిరముగ మూర్ధభాగమున ♦ నేను ధరించెద నిన్ను మానినీ.

క. ఎచ్చట నీవు జనింతువు
చెచ్చెరఁ దరురూపమంది ♦ సిరులు దలిర్పన్
మచ్చిక మదిఁ దలఁకొన నే
నచ్చట విహరించువాఁడ ♦ నంభోజాక్షీ!

సీ. నవకిరీటమున క ♦ న్నను వాసిగా మౌళిఁ
బాదుగా ధరియింతు ♦ నీదళంబుఁ
దెలివితోఁ గుండలం ♦ బుల భాతి శ్రుతులందు
నేర్పుతో ధరియింతు ♦ నీదళంబు
దామంబులందును ♦ ద్దామంబుగా గ్రీవ
నియతిమై ధరియింతు ♦ నీదళంబు
నురమున సవత్తైన ♦ సిరితోడ సరివెంద
నిగుడించి ధరియింతు ♦ నీదళంబు
నదియునుంగాక భువనత్ర ♦ యంబునందుఁ
బాదపాకృతిఁ దాల్చు నీ ♦ పాదమూల
మున రమాకాంతతోఁగూడ ♦ మోదమలరఁ
గ్రీడ సేసెదఁ బూబోఁడి ♦ ప్రేమ మలర.

క. నినుఁ బూజించిన జనులకు
ననుమానము లేక కలుగు ♦ నస్మత్పుర సా
ఘనివాస జనితసౌఖ్యము
వనజాయతలోలనయన ♦ వర్ణింపంగన్.

మ. ధరణిన్ సర్వసుధాశనాహితచమూ • దర్పంబువారింప సు
స్థిరలీలన్ యదువంశసంభవుఁడ నై • చిత్రంబుగా గోపికా
తరుణుల్ గొల్వ భవద్వసాంత రములన్ • దారొక్కన్న హార్దంబుతో
నెరవై క్రీడ యొనర్చువాఁడ రమణీ • నిత్యప్రభాతంబులన్. 34

క. సిరి యలిగిన వచనములకుఁ
బరితాపము నొందవలదు • పద్మానన యేఁ
దిరముగ నిల్చెద నీయం
దరయఁగఁ దత్పంకజాల • యానహితుఁడ నై. 35

వ. మఱియు నిన్ను జనులు తులసి యనియు, విష్ణుప్రియ యనియు, నమృతో
ద్భవ యనియు, నసురూపయనియు, మాధవియనియు, వైష్ణవి యనియు,
కుండలి యనియు, మోహిని యనియు, శంఖిని యనియుఁ బాదప్రభ
యనియు, నారాయణియనియుఁ జక్రిణియనియు నిట్లు ద్వాదశనామంబులఁ
గొనియాడి కలుషరహితులును వైకుంఠనివాసులు నగుదురని యాలక్ష్మీవల్ల
భుం డానతిచ్చినయంత వసుధాంశంబున నమృతకలశసంభవ యగు నా
తులసీలలామ జగంబులు పవిత్రంబులు సేయుకొఱకు నై తరురూపంబు దా
ల్చి నిజపుష్పదళంబుల విష్ణుకైంకర్యంబు సలుపుచుండె నని చెప్పి చతురాన
నుండు మఱియు నిట్లనియె. 36

క. తులసీతరు సన్నిధి వి
పులకును మృష్టాన్న మొసఁగు • పుణ్యుఁడు సిరులన్
వెలయుచు మని తుద లక్ష్మీ
లలనాధిప లోకసుఖము • లను గను ననఘా! 37

క. తులసీతరుమూలంబున
జలములు పరిపూర్తినిడిన • సజ్జనులు మహా
కలుషములఁ బాసి విభవం
బులఁ బొందుదు రాత్మబంధు • పుత్త్రులతోడన్. 38

క. తులసీమూలంబున ని
శ్చలభక్తిని విష్ణుపూజ • సలుపు మహాత్ముల్

బలువైన రోగజాలము
గెలుతురు పరిపూర్ణవిభవ ♦ కీర్తులు వెలయన్.

క. కన్నులఁ జూచిననైనను
జెన్నుగ మదిలోనఁదలఁపు ♦ చేసిననైనన్
మన్ననఁ బొగడిననైనను
నెన్నంగాఁదులసి నరుల ♦ కిష్టములొసఁగున్.

క. తులసీ నలినాక్షంబులు
గళముల ధరియించుచక్రి ♦ కరభక్తులు ని
శ్చలసుజ్ఞానము లొదవఁగఁ
దలఁకరు యమహస్తకాల ♦ దండంబునకున్.

క. అనయము తులసీదళముల
వనజాక్షుని బూజసేయు ♦ వారలు భవసం
జననము నొందక విభవం
బునఁజనుదురు పుణ్యలోక ♦ మునకు మునీంద్రా!

గీ. తులసిమూలంబు మృత్తిక ♦ తిలకముగను
ఫాలభాగంబులను దాల్చు ♦ భవ్యమతులఁ
జూచినప్పుడె భయమంది ♦ చోద్యముగను
దొలఁగిచనుదురు యమదూత ♦ లలఘుచరిత!

క. శ్రీవిష్ణు ప్రీతిగఁ దుల
సీవననికటమున భక్తిఁ ♦ జేసినదానం
బావనజోదరపురి సౌ
ధావాసంబునకు హేతు ♦ వై విలసిల్లున్.

వ. మఱియు నొకపురాతనోపాఖ్యానంబుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

సీ. నిరుపమప్రాకార ♦ పరిఖగోపురసౌధ
వరతోరణద్వార ♦ వర్ణితంబు
మత్తేభతురగ ♦ హేమస్యందనానేక
వీరనాయకచమూ ♦ విశ్రుతంబు
పణ్యపూర్ణాపణా ♦ గణ్యపణ్యాంగనా
పాదలాక్షారస ♦ భ్రాజితంబు

వివిధోపవనకల్ప • వృక్షపుష్పాంతర
వ్యాకీర్ణపరిమళ • వాసితంబు
దమ్మటానేక భేరీమృ • దంగపటహ
పణవగోముఖ వాద్యసం • భవనినాద
బధిరితాశావకాశంబు • భాసురంబు
నగుచు విలసిల్లుఁబుష్క • రాపురంబు. 46

సీ. ఆపురంబున సంత • తాచార సహితుండు
వేదవిద్యాశాస్త్ర • విశ్రుతుండు
నిత్యకర్మక్రియా • నియతుండు హరిపాద
భక్తుఁడార్యుఁడు లోక • పావనుండు
సత్యంబు నిరతంబు • జరుపుచుండెడివాఁడు
సద్గుణ ప్రఖ్యుండు • సర్వసముఁడు
పరకాంతఁదల్లిఁగా • భావించుపుణ్యుండు
పరమతపోధ్యాన • పారగుండు
దేవలుండను నాకఁడు • భూదేవసుతుఁడు
తల్లిదండ్రులు మృతిఁబొందఁ • దన్నుఁబోషించు
బాంధవుండొకఁడైనను • బ్రాపులేక
బ్రహ్మచర్యము తీర్థయా • త్ర విడకుండు. 47

వ. మఱియు నప్పరమ భాగవతోత్తముండు వయఃపరిపూర్ణుండయ్యును గామ క్రోధమదాదులందగులు వడక ఖడ్గధారా గమనంబు చెలువుదంబున నప్రమత్తుండై బ్రహ్మచర్యంబు నడపుచుఁ బుణ్యనదీ విశేషంబులయందుఁ దీర్థంబులాడుచు భిక్షాశియై హరినామమంత్రంబు జపించుటే మఱక సంచరించుచు నాకఁడు నాఁడు భాగీరథీతీరంబునకరిగి తత్పుణ్యజలంబుల స్నానాది కృత్యంబులుదీర్చి భిక్షాశియై హరినామ మంత్రజపంబు మఱవక జపించుచున్న సమయంబున నొక సాలవృక్షంబు శాఖాగ్రంబుల వ్రేలుచు శవాకారంబులు దాల్చి మొఱలిడుచున్న నరనారీజనంబులం గనుంగొని దయాపరిపూర్ణుండై వారలమనోరథంబుఁ దెలియంబూని యచ్చటికరిగి యందుఁదల్లిదండ్రులరూపులు దోఁచినవారలం జూచి యిట్లనియె. 48

చ. సరసిజ మిత్రతేజమున ♦ సంతత తప్తశరీరులై నిరం
తరమును దీవ్రదుఃఖమున ♦ ధైర్యము జాఱఁగఁ జిత్తవృత్తులెం
మొఱలిడుచున్ మహోష్ణమున ♦ మోములువాడఁగఁ బుణ్యులార! యీ
తరువునమీరు వేరెడువి ♦ ధంబది దెల్పుఁడు నిశ్చయంబుగన్. 49

క. చలనమునొందని నామది
చలియింపఁదొడంగె నేఁడు ♦ చర్చింపమహా
త్ములు మీరలు మిముఁజూచిన
నలరదెదయ యెట్టివారి ♦ కైనను దిరమై. 50

క. ఏపని సెప్పిననైనను
నోపికఁ దత్కార్యభార ♦ మొనరించెద నీ
రూపమున మీరు దుఃఖితు
లైపరఁగఁగ నేల ఘోరు ♦ హస్థితులగుచున్. 51

వ. దేవలుండట్లు దయాపూర్వకంబుగాఁ బలికిన వచనంబులకు సంతోషించి నిం
ద్వృక్షనివాసు లిట్లనిరి. 52

క. పనివడిదయ నీవిచ్చటి
కినివచ్చితి వమరపూజ్య ♦ కీర్తులు వెలుగన్
మునివర మద్వృత్తాంతము
వినుపించెద మవధరింపు ♦ వీనులు దనియన్. 53

వ. అనినవట్ల కాకయనుఁడు. 54

సీ. మత్స్యదేశంబున ♦ మానితంబై యొప్పు
పుష్పకన్యానామ ♦ పురవరంబు
దేవలుండన మహీ ♦ దివిజుండుగలఁడు త
త్పురమున నాచార ♦ పూర్ణుఁడనఘుఁ
డతఁడు బ్రహ్మజ్ఞాన ♦ చరితుఁడై యనయంబు
బ్రహ్మచర్యంబునఁ ♦ బరఁగుచుండుఁ
బుణ్యతీర్థస్నాన ♦ పూతాత్ముఁడై తపో
ధ్యానసంయుక్తుఁడై ♦ తనరువాఁడు

నతని వంశాబ్ధిభవులమే ♦ యనఘచరిత
యామహాత్ముఁడు సద్గృహ ♦ స్థాశ్రమమున
నిలిచి సంతానహేతువై ♦ వెలసెనేని
కలుగు మాకును నూర్ధ్వలో ♦ కముల సుఖము. 55

గీ. అతఁడు వైవాహికక్రియ ♦ నలరఁడేని
త్రిదివమునఁ దర్పణాంజలి ♦ తృప్తి లేక
నడవవలయును పాతాళ ♦ నరకమునకు
వితతదుఃఖార్తులైనట్టి ♦ పితరులకును. 56

క. ఇది కర్మమయమహీజము
తుద మొదలెఱుఁగంగరాదు ♦ తోయజభవుచేఁ
గుదియఁగఁ దవియక పోదిద
యదవదఁ బ్రసక్రించుఁగాని ♦ యణఁగదు విప్రా! 57

వ. మఱియు నరునకు ముఖ్యఋణంబు దేవఋణంబుఁ బిత్రృణంబు నను ఋణత్రయంబున సంభవించు నందస్ఖలితబ్రహ్మచర్యంబున మునిఋణంబువలనను, నగ్నిహోత్రక్రియాకలాపంబున దేవఋణంబువలనను, బరమసాధ్వియగు కులసతియందు సముత్పాదితంబగు సంతానంబునఁ బిత్రృణంబువలనను ముక్తుండై యనంతరంబు సంసారంబు పరిత్యజించి చతుర్థాశ్రమస్వీకారంబునఁ బరమలోకనివాసుండగు నట్లగుటం జేసి ఋణంబులు దీర్చ సమర్థుండు గాని జ్ఞాననిష్ఠునకునైనను సంభవించు యథార్థజ్ఞానంబు ఋణవిమోచనపర్యంతంబు పునర్జననంబునకుఁ గారణంబగుఁగాని పునరావృత్తిరహితలోకనివాససౌఖ్యకరంబు గాదు. మహీరుహంబు క్రమక్రమంబునఁ బల్లవితంబును గోరకితంబును బుష్పితంబును నై తుదఫలంబుఁ జూపునది దోహదసంస్కారసమయంబున ఫలంబుఁ జూప శక్యంబగునట్లాశ్రమత్రయంబున ఋణవిముక్తి నొంద దేహియంత వైకుంఠనివాసంబను ఫలంబు నొందు. వర్ణాశ్రమసమేతులగువారలకుఁ గర్మకాండప్రతిపాదితంబులగు చత్వారింశత్సంస్కారంబులను సాధనంబై ప్రధానంబు. అది శరీరంబునకు జననకారణంబగునట్లు సంభవించి శారీరకర్మమూలంబున సంస్కృతుండై విప్రుండనంబఱగు నవ్విప్రుండు ఋణత్రయవిముక్తుండై పరమపదంబునకుం జనునని యామహీరుహ

నివాసులు పలికినవచనంబులాకర్ణించి దేవలుండు పరితాపంబునొంది యంద శుష్కీభూతులగు జననీజనకులంగనుగొని గోత్రనామపూర్వకంబుగా నమస్కరించి యిట్లనియె. 58

క. పరికింపఁ బుష్పకన్యా
పురనిలయుఁడ దేవలాఖ్య • భూసురుఁడ భవ
ద్వరవంశసంభవుండను
గరుణింపఁగవలయు నన్ను • గౌరవమొదవన్. 59

శా. ఆకర్ణింపుఁడు పుణ్యులార! కలుషా • యత్తంబు సంసారమా
లోకింపంగ ననేకరూపములఁ దైవ్రి • లోకప్రకాశార్థమై
యాకంజాసనుఁడాత్మలోఁ దలఁచి భ • వ్యాకారశోభావసూ
వ్యాకీర్ణాంగనలన్ సృజించెను దపో • వైఫల్యబీజంబులన్. 60

క. మాయామృగరూపంబులు
కాయంబిబీరెండలాత్మ • ఘాతుకలు నరుం
డేయని నిశితశరంబులు
పాయనికర్మములు సతులు • పరికింపంగన్. 61

తే. గీ. అట్లుగావునఁ దద్గృహ • స్థాశ్రమమున
సతులయందును బుత్త్రి సం • తతులు వడసి
కర్మయోగమునఁ జరించు • ధర్మరతులు
కణఁకసంసారజలరాశిఁ • గడువఁగలరె? 62

ఉ. మీనము మాంసలోభమున • మించురయంబున నామిషంబునన్
గానఁగరాక తీక్ష్ణమగు • గాలము మ్రింగి నశించుతీరునన్
మానవుఁడాత్మవిత్తసుత • మానినులందతి మోహసక్తుఁడై
కానగలేక పొందు ఘన • కర్మవశంబున రౌరవంబులన్. 63

సీ. సతులయంగంబున • నతిఘనంబగుఁ గామ
మందుమూలంబున • నగును దోష
మందున బుద్ధి వ • ర్యాప్తమైనిలువదు
బుద్ధినిలువమిచేఁ • బోవు తెలివి

తెలివణంగినచోట • ధృతిఁజాలునొయ్యన
చెదరిన ధైర్యంబు • పదలముడుగుఁ
బదలంబునుడిగినఁ • బండితులకయినఁ
గలుగదుజ్ఞానంబు • గల్గెనేని
నిలువఁగానేరదయ్యది • బలిమిగలిగి
యిట్టిసుజ్ఞానవిగహితుం • డైన నరుఁడు
విపులసంసారకూపంబు • వెడలలేక
భ్రాంతుఁడగుఁగర్మపాశాభి • బద్ధుఁడగుచు. 64

గీ. అట్లుకావునసంసార • మందు సుఖముఁ
బొందుమానవులకునెల్ల • పువ్వుబోండ్లు
కారణంబులు దుష్కృతా • గమనములకుఁ
బ్రత్యయంబులు మోక్షనై • ష్ఫల్యములకు. 65

క. తనయునిమూలంబునన
నను మోక్షము గలుగుననిన • నానాఁటికి ద
త్తనయుఁడు దుష్పథమునఁ జరి
గినఁ గలుగునె భుక్తిముక్తి • కీర్తులు జగతిన్. 66

వ. అట్లగుటం జేసి సమ్యగ్జ్ఞానసమేతుండగు మానవోత్తమునకు బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబె కైవల్యప్రాప్తికిఁ గారణంబును, పితృదేవతాతృప్తికిఁ బ్రధాన కారణంబును నగుఁగాని యితరోపాయంబులు కైవల్యప్రాప్తి కేని పితృతృప్తి కేని కారణంబులు గావని పలికినఁ బితృదేవతలయందు దేవలుని జనకుండు హర్షితుండై తనయుని నవలోకించి యిట్లనియె. 67

ఉ. భూవలయంబులోనఁ బరి • పూతచరిత్రుఁడవై శమంబునన్
గోవిదులెల్ల మెచ్చఁగఁ • గోర్కెఁ జలింపక నిశ్చలుండవై
నీవిటు బ్రహ్మచర్యమతి • నిర్మలవృత్తిఁ జరించుచుండఁగాఁ
బావనమయ్యె మాకులము • భాసురపుణ్యసమేత! పుత్త్రకా! 68

క. ఇలఁ బుణ్యకీర్తనుండన
వెలయంగ గృహస్థధర్మ • విఖ్యాతుఁడవై

కులముద్ధరించి మము ని
శ్చలపదమున నిలుపవలయు • సత్వచరిత్రా! 69

క. సతిఁ బెండ్లియాడి యజ్ఞ
వ్రతదానములాచరించి • వసుమతిలోనన్
బితృదేవతల ఋణంబులు
చతురతఁ దీర్పఁగవలయు • సన్నుతిసేయన్. 70

సీ. పుణ్యతీర్థస్నాన • పూతాత్ముఁడైనను
లలితసద్గుణసంఘ • నిలయుఁడైనఁ
బాత్రదానక్రియా • ప్రఖ్యాతుఁడైనను
బరిపూర్ణశాంతి సం • భరితుఁడైన
నాగతాతిథిపూజ • నలరెడువాఁడైన
నతిశయంబుగ నీతిచతురుఁడైనఁ
గామలోభమదాది • గర్వహీనుండైనఁ
గమనీయహరిభక్తి • కలితుఁడైన
సంతతంబును సత్యవి • శ్రాంతుఁడైన
నధికసుజ్ఞానసంయుతుం • డైన నరుఁడు
ఋషిసురేశ్వర పితృదేవ • ఋణములెల్లఁ
దీర్పకుండినఁ బోవఁడు • త్రిదినమునకు. 71

గీ. ఇది యెఱింగిమాకు • హితమాచరింపఁగ
మదినినీకుబుద్ధి • యొదవెనేని
తనరఁ బెండ్లియాడి • ధర్మంబుఁగైకొని
సప్తతంతునరణి • సలుపవలయు. 72

వ. అని పలికిన జనకునకు దేవలుండిట్లనియె. 73

సీ. పాదులూడెనుదంత • పఙ్క్తులు కేశముల్
పలితంబులయ్యెఁబ • దిలముదప్పి
వళులచే నురికెను • వదనంబు వెలుకనై
యతికుంచితములయ్యె • నవయవములు
కన్నులఁ దిమిరంబు • పన్నియుండఁగఁ బూనెఁ
జాలెను భోగవాం • ఛాప్రశంస

బలురోగచయము సం • భవముననెదిరించెఁ
గఫముకంఠంబునఁ • గలుగఁజొచ్చె
నధికశుష్కతయును మదీ • యాంగములకు
సూటిఁబలితెంచె నింక నే • వీటికైనఁ
బెండ్లియాడెదనని పోవఁ • బ్రియముఁదప్పి
బాలుతెల్లను నవ్వరే • భ్రాంతుఁడనుచు. 74

గీ. తండ్రిమాటవినక • తలఁగిపోవఁగ రాదు ;
ఋణముఁదీర్పకున్న • నణఁగదఘము ;
వార్ధకంబువచ్చె • నైపుగా ; దిఁక గృహా
శ్రమంబునకును • యత్నమెట్లు ? 75

వ. అని పలికిన దేవలునకు జనకుం డిట్లనియె. 76

సీ. చేదిదేశంబున • నాదమంబగు నట్టి
పురము గోమతియనఁ • బోలుపుమిగి
కలదు తత్పురమునఁ • గౌండిన్యుఁడను పేర
విలసిల్లు నాకభూ • విబుధవరుఁడు
అతనికూఁతురు సత్య • వతియనాఁ జెలువొందు
కన్యకారత్నంబు • ధన్యచరిత
యాపుణ్యవతినీకు • నలరెడు భార్యగా
తద్గృహమందు సం • తతి జనించు
నట్టి సంతానమునను మా • కభిమతార్థ
సిద్ధియగుఁగాన మదిలోనఁ • జింతవదలి
నాశయింపక వేడ్కతోఁ • జనఁగవలయుఁ
బూజితంబగు తత్పురం • బునకుఁ దనయ ! 77

వ. అనిన దేవలుండట్లుగాక యని తద్వచనంబుల కోడంబడి పితృదేవతలకు నమస్కృతులొనర్చి తద్గోమతీనగరంబునకుంజని కౌండిన్యుని సదనంబున వేదోక్తమార్గంబునఁ దద్విప్రతనయయగు సత్యవతి కన్యకం బెండ్లియాడి గృహస్థాశ్రమసమేతుండై యజ్ఞాదికృత్యంబు లాచరించుచు నిత్యనైమిత్తిక

కామ్యాకారుణ్యపైతృకాచరణంబులఁ బితృదేవతాతృప్తిఁ గావించుచు నతిథి
పూజాసమేతుండై పశుధనధాన్యాదిసంపత్పరివృతుండయ్యును దత్సుఖా
సక్తుండై మోహంబునొందక విష్ణుభక్తిసహితహృదయుండై సంసారసంగ
తుండయ్యును దద్గుణలిప్తుండుగాక ధర్మమార్గంబునఁ బ్రవర్తించుచున్న
యెడ నొకనాఁడు. 78

సీ. నిరుపమపతిభక్తి ♦ నిర్మలహృదయయై
తెలివొందునయ్యువ ♦ తీలలామ
ఋతుమతియై దిన ♦ త్రితయంబుమౌన పూ
ర్వంబుగ నిశ్చల ♦ వ్రతమునడపి
యంత నాలవదినం ♦ బరుదెంచుచో ఋతు
స్నానార్థమైజలా ♦ శయముజేరి
తత్తీరమందునం ♦ త్యజుఁడొకఁడతిదీర్ఘ
విపులాత్మకేశముల్ ♦ విప్పుకొనఁగఁ
జూచి యచ్చెరువంది యా ♦ సుందరాంగి
వరునివర్ణించి పలికినఁ ♦ బాపమనుచుఁ
దద్గతంబగుదృష్టి నం ♦ ధానముడిగి
తీర్థతోయాంతరంబునఁ ♦ దీర్ఘమాడి. 79

సీ. గృహమునకేతెంచి ♦ గృహకృత్యములఁదీర్చి
యాసత్యవతి మహా ♦ హర్షమొదవ
భూసురగోదేవ ♦ పూజలుగావించి
పతిభుక్తశేషంబు ♦ భక్తితోడ
భుజియించియారాత్రి ♦ నిజనాయకునిగూడి
సంభోగములు వేడ్కఁ ♦ జలుపునప్పుడు
విభునికేశంబులు ♦ వీడియంసంబునఁ
దూలికాకృతులతోఁ ♦ దూలియాడ
నవి నిరీక్షించి పూర్వదృ ♦ ష్టాంత్యజాత
కేశపాశంబు తలఁపులోఁ ♦ గీలుకొలుపు

నాక్షణంబునఁ దద్గర్భ • మందునిలిచె
దేవలునివీర్యమధిక ప్ర • దీప్తమగుచు. 80

వ. ఇట్లు సత్యవతి స్మృతిపూర్వకంబుగాఁ బారిరక్షణంబగు గర్భంబు ధరియించి దశమమాసంబున శుభలగ్నంబునఁ గుమారునిఁ గాంచిన దేవలుండు తత్కుమారునిం గనుంగొని పితృఋణమోచనంబయ్యెనని హర్షంబున నుప్పొంగి యబ్బాలకునకు జాతకర్మాది కృత్యంబులుదీర్చి సుభద్రుండను నామంబిడిన నాతండు శైశవంబు విడిచి యుపనయనాది సంస్కారంబుల సంస్కృతుండై వేదశాస్త్రంబులభ్యసించియుఁ బితృమాతృవేద దేవతానిందకుండై కౌమారంబతిక్రమించి యౌవనవయఃపరిపూర్ణుండై కామక్రోధాదివశంబు నొంది సంచరించుచు నొక్కనాఁడు తత్పురాంగణంబునంగలుగు నారామంబునకుంజని యందు సంచరించుసమయంబున. 81

సీ. మరుశరంబులరీతి • మెఱుఁగులై వెడలెడు
కలికిచూపుల మోము • తొలకరింప
నునుపులై బిగువులై • ఘనములై తెలివొందు
కుచములంచితలీల • గునిసియాడ
నతులలాక్షారసాం • చిత పాదయుగళంబు
జఘనభాగంబును • సందడిలఁగ
గమనవేగోద్భూత • గంధవాహముచేత
దుసిగిపయ్యెదకొంగు • దూలియాడఁ
బట్టుబిగిదప్పి తనచేతి • పారువంబు
తద్వనాంతరసహకార • తరువుకడను
వ్రాలనీక్షించి పరువుతో • వచ్చెనటకుఁ
దలపు కదలిక నొక్కమా • తంగయువతి. 82

వ. ఇట్లు తదారామమధ్యంబున కతిత్వరితగమనంబునఁ జని యాచండాలభామినివయోరూపలీలాపరిపూర్ణుండగు విప్రకుమారునిం గనుంగొని. 83

సీ. కొనగోళ్ళఁ బుష్పముల్ • గోయునెపంబునఁ
గరమెత్తి కక్షభా • గంబుఁ జూపు
వదలినవలిప ప • య్యెద కేలఁ దొలఁగించి
పాలిండ్లనునుజాయ • బయలువఱుచు

హర్షలజ్జాసాధ్వ • సాతిచంచలములై
విలసిల్లుతళుకుఁజూ • పుల నటింపఁ
బారువంబుతనచే • పడినదైనను బోక
సన్నల నెలయింత • సంధుకొలుపు
నిట్లుతత్క్రాంత మదనప్ర • హితములైన
భావములఁదన్మహీసుర • భావనిఁడ
ధైర్యమంతయు వదలించి • దర్పకునకు
వశమునొందింప నతఁడుఁద • ద్వనితఁ గదిసి.

మ. స్మరబాణంబుల కోర్వఁజాలక మహా • సంతాపచేతస్కుఁడై
ధరణీదేవకుమారుఁడప్పుడచటన్ • దత్క్రాంతభావంబు తాం
తరసోద్రిక్తమృదూక్తిచే నొడఁబడన్ • దాఁనొప్పి యాభామతో
వరసంభోగసుఖంబునొందెఁ బ్రబనవ • వ్యాకీర్ణతల్పంబునన్.

వ. ఇట్లు సుభద్రుండా చండాలకాంతాగమన జనిత పాతక సమాక్రాంతు
య్యును దద్గతమోహంబు విసర్జింప శక్తుండుగాక పతితత్వంబు నొంద
దూషితుండై యంత్యజగృహప్రాంగణంబున నొక్క కుటీరంబుఁ గా
చౌర్యద్యూతపానాదివ్యసనంబులందవిలి నిజాచారంబు విడిచి యాభా
మింగూడి సంసారసుఖంబనుభవించుచు.

క. ఆపతితుఁడైన విప్రుఁడు
పాపములకుఁ దల్లడిలక • పామరుఁడై యు
ద్దీపిత మదనాతురుఁడై
యాపడఁతికిలోలుఁడయ్యె • ననవరతంబున్.

గీ. అట్లు చండాలభామతో • ననఁగిపెనఁగి
హర్షమొనఁగంగ ధేనుమాం • సాశియగుచు
నాసుభద్రుండు మదినింత • దయెనఁ దాప
మందికుందక దిరుగాడు • మందగతిని.

వ. ఇట్లు లజ్జాసాధ్వసవిహీనుండై వర్తించునతని గృహప్రాంగణంబున నొ
తులసీమహీరుహమూలంబున నతనికిఁ గాలంబరుగుదెంచిన.

సీ. పాశగదాకుంత • పాణులై సమవర్తి
కింకరుల్ చెలరేఁగి • పొంక మలరఁ
జండాలకామినీ • సంగతుం డగు సుభ
ద్రునిఁ గొనిపోవ ను • ద్యుక్తు లగుచుఁ
దద్గృహప్రాంగణ • స్థలమున కరుదెంచి
తులసీతరుచ్ఛాయ • నెలఁగుచున్న
పాపాత్ముఁ డగునట్టి • పతితుని వీక్షించి
యంతనిఁ జేరంగ • నలవిగాక
వరుసఁ దప్పక పదునూఁడు • వాసరములు
నిలిచి యచ్చోట దోషసం • చలితహృదయు
లగుచు నొండొరు లాత్మ నా • యముని యాజ్ఞ
కును వణంకుచుఁ దమలోన • ననిరి యిట్లు. 90

గీ. జలజనాభుండు భూరమా • సహితుఁ డగుచు
సంతతంబును బృందావ • నాంతరమునఁ
గ్రీడఁ జేయుచునున్నచోఁ • గనిసి మనకు
నీతరుచ్ఛాయఁ జేరంగ • నీతి యగునె ? 91

క. పాపాభిసంయుతుం డగు
నా పతితుని గొనుచుఁ జనని • యవ్వడె మిగులం
గోపించు నంతకుం డన
నీ పని నమకొల్ప నలవి • యెట్లగుఁ దలఁపన్. 92

మ. అని యీరీతిఁ గృతాంతదూతలు భయా • యత్తాత్ములై యా సుభ
ద్రుని జేరంగ నశక్తులైన యెడ ను • త్తుంగాకృతుల్ శంఖ చ
క్రనవాంభోజ గదాసమన్వితకరుల్ • రాజద్విభూషాకరుల్
వనజాక్షుని కింకరుల్ చనిరి భ • వ్యంబైన యచ్చోటికిన్. 93

సీ. ఈ చందమున రమా • ధీశుని కింకరుల్
బలిమితో నచ్చోట • నిలిచినంతఁ
దులసీదళామోద • లులితానిలంబుల
నతిఘనమరణ దా • హం బణంగఁ

దత్పుష్పధూళుల • ధారాపరంపరల్
తనువును నతిశీత • లంబుఁ జేయుఁ
దన్మూలదీపికా • స్థలవైభవంబున
సంచితకలుషముల్ • సమసి తొలఁగ

నా సుభద్రుండు పార్థివం • బైన యట్టి
యాత్మదేహంబు విడువ న • య్యవసరమున
నతని నవపుష్పకాంతర • గతునిఁ జేసి
యా రమాధీశు పార్షదు • లరుగునపుడు. 9

వ. సమవర్తికింకరులు రోషావేశంబున నుప్పొంగుచుఁ బాపసమేతుం డగు సుభద్రుని విడిపింపంబూని సహస్రసంఖ్యల వర్తిల్లును గదా తోమర పరశు పట్టిస భిండివాల ముసల ప్రాస ఖడ్గ ధనుఃశరంతోడ వివిధాయుధంబులు ధరియించి తద్విష్ణుకింకరుల నెదిర్చి కదనంబు సలుపుచున్నయెడఁ దద్రమా విభుని పరిచారకులు శంకారహితులై కేశాకేశి యుద్ధంబు సేయునప్పుడు సమవర్తికింకరులు విచ్ఛిన్నసాహస సంయుక్తులును నిస్త్రాణగాత్రులును విదారితహృదయులును ఖండితోరుపద బాహుసమేతులును క్షతలోచనులును జూర్ణీకృతాంత్రమాలికా సంభరితులును విశీర్ణాంగులు నై జమునసము ఖంబునకుం జని యేతద్వృత్తాంతం బెఱింగించిన. 9

మ. శమనుం డంత సుభద్రు వృత్తమున కా • శ్చర్యంబునుం బొందరో
షమదోద్రేక సమావృతుం డగుచు న • శ్వస్యందనానీకప
ప్రముఖప్రస్ఫుట సైన్యముల్ గొలువ న • భ్రాఘ్వంబునం బోవుచు
న్న మహీకాంతుని భక్తులం గదిసి న • న్నాహంబుతో నిట్లనున్. 9

చ. పరువున నేల యేగెదరు • పంతముగాదట నిల్చి సంతతా
పరిమితపాపయుక్తుని సు • భద్రుని మాకు నొసంగుఁ డిందిరా
వరపదభక్తులార! తగ • వా యిది మీకు జగంబులోన దు
ష్కరతర పాపజీవులకుఁ • గర్తను నేను దదీయశిక్షకున్. 9

ఉ. కాక మదీయ వాక్యములు • గైకొన నొల్లక మోరత్రోపునన్
గేకసలాడుచుం జనినఁ • గింకరసైన్యము తోడఁ గూడి యేఁ

జేకొని మిమ్ముఁ గల్చి యతి • చిత్రమహాఘ నమేతుఁడైన యా
లోకవినిందితుఁడు నరక • లోకముఁ జేర్చెదఁ బంత మొప్పఁగన్. 98

వ. అని యిట్లహంకారపూర్వకంబుగఁ బ్రేతపతి పలికిన వచనంబులకు రోషిం
చి విష్ణుకింకరు లిట్లనిరి. 99

క. దురమున మము గెలిచెద నని
హరిహయుఁడుం బలుకనోపఁ • డంతక! నేఁడీ
హరిభక్తుల సామర్థ్యం
బెఱిఁగెద విఁకఁ బల్లదంబు • లేలా పలుకన్ 100

మ. మురవిద్వేషిఁ గమలోదరుండు తులసీ • మూలంబునన్ లచ్చితో
నిరతంబై యుండెడితో సుభద్రుఁడు ఘటన్ • హీనాత్ముఁడై పాపబు
ద్ధరుఁడై యయ్యెన్ స్మృతిఁ బొందెఁగావున జగ • త్ప్రఖ్యాతినిందాత్రిదుల
చ్చారుసౌందర్యజనుసాఁచు మోక్షపదవిన్ • శృంగార దివ్యాంగుఁడై. 101

వ. అని మఱియు నాఁకప్రపూర్వవృత్తాంతంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 102

గీ. శేషశాయి యైన • శ్రీమానినీశుండు
సంతసంబు నిగుడ • జలజభవుఁడు
వినఁగ నాకు ప్రేమ • విస్మయంబుగఁ బల్కె
నమ్ము నీక్షఁ జేసి • నహిమ మెఱయ. 103

సీ. కలరు జగంబులో • ఘనపాపయుక్తులు
బ్రహ్మహత్యలగు మర్త్య • పుంగవులును
నేపాతకంబున • నేదక్షత్వంబగు
నాపాతకంబున • కదలు మెఱింగి
యుండెడు నరయుక్తు • లను పాదనీక్షింప
దండహస్తుఁడను గద్దె • మండలమున
మత్పాదభక్తి సా • మర్థ్యసంయుతు లెల్ల
ధరణిసజ్జనులని • దెలియఁగవలయు
జాతిహీనులైన • సకలలోద్భవులైన
వేదవేద్యులైన • వేరు లేని

నన్నుఁదలఁచినట్టి ♦ నరవరోత్తములెల్ల
మత్పురంబులోన ♦ మలయువారు.

వ. మఱియును.

సీ. తులసికా నలినాక్ష ♦ ములు కంఠముల వేడ్క
ధరియింపనేర్చిన ♦ ధన్యమతులు
బృందావనంబింటఁ ♦ బెంచి తద్దళముల
మమ్ముఁబూజసేయు న ♦ న్మర్త్యవరులు
భూసురోత్తమకరం ♦ బులయందు మత్ప్రీతి
గా దానమొసఁగు న ♦ త్కర్మరతులు
పొలుపుగామన్నామ ♦ ముల సంతతంబును
దలఁపంగ నోపిన ♦ తత్త్వవిదులు
వదల కెప్పుడు సత్యంబు ♦ పలుకునట్టి
నిర్మలాఖిలజనవర్ణ ♦ నీయనియతు
లగు మహాత్ముల శోధించి ♦ యత్నమొదవ
వారిఁ గొని తెండు మత్పురా ♦ వాసమునకు.

శా. యజ్ఞాధీశ్వరుఁ డైన తద్విభుఁడు మ ♦ ర్యాదాగ్రహ మానుష్య ని
ట్లాజ్ఞాపించిన నట్లకాక యని మే ♦ మత్యంత మిగ్రాంతిలో
సుజ్ఞానోన్నతు లైన వైష్ణవుల సం ♦ శోధించి వారిం దెదు
ప్రజ్ఞల్ గల్గిన నైనఁ జేర్తుము జగ ♦ త్ప్రఖ్యాతిగా ముక్తికిన్.

క. శ్రీవల్లభు నామంబులు
తావలముగ నుడువనేర్చు ♦ తత్త్వజ్ఞులు త
త్సేవల్యంబున కర్హులు
భావింపఁగ నధికపాప ♦ పరిచితు లైనన్.

క. ఈపతితుండగు విప్రుఁడు
పాపాత్ముం డైన తులసి ♦ పాదపమూలా
రోపితుఁ డై మృతిఁ బొందుటఁ
జేపట్టఁగవలసె మాకు ♦ శ్రీవిభు నాజ్ఞన్.

గీ. ఇతని విడిపించుకొనిపోవ • నింద్రుఁ డైనఁ
జంద్రఖండార్ధధరుఁ డైన • సకలలోక
నాయకుండగు బ్రహ్మయై • నను నశక్తు
లట్టియెడ నీవు మగవాఁడ • వలదె నేని. 110

కం. చెదరక హృదయములోపలఁ
బదిలుఁడవై దండహస్త • భయదాకృతుఁడవై
రొదరించి యిచట మాతోఁ
గదనం బొనరింపవలయుఁ • గ్రమ మొప్పంగన్. 111

వ. అని యిట్లు విష్ణుకింకరులు కింకరహితులై పలికిన వచనంబులకుఁ దలంకుచు సమవర్తి సమరంబు విసర్జించి లజ్జానమితకంధరుండై సైన్యంబు తోడం గూడి నిజసదనంబునకుం జనిన యనంతరంబున హరిదూతలు సుభద్రునిం గొని వైకుంఠనగరంబున కరిగిరని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 112

చ. వినుము మునీంద్ర శ్రీతులసి • వృక్షముఁ బోషించిన మానవోత్తముల్
తనయవధూజనాప్తధన • ధాన్యసమున్నతులై జగత్త్రయం
బున నతిపూజ్యులై విబుధ • పూజితులై తుద విష్ణుమందిరం
బున విహరించుచుందురు ని • శ్శేషగుణభాసిత దివ్యదేహులై. 113

కం. ధరణీసురహస్తంబున
హరిదళసంపూజితుఁడై • యుండ్యజుఁడైనన్
దురితములఁ బాసి చనుఁ ద
త్పురమునకును సకలలోక • పూజితుఁడగుచున్. 114

కం. శ్రీతులసీ మహాత్మ్యము
చాతురితో వినిన్నైనఁ • జదివిన్నైనన్
ఖ్యాతుండౌ మనుజుండును
నాతతహరిమందిరమున • నతినుతమలరన్. 115

వ. అని యిట్లు తులసీమాహాత్మ్యంబు చెప్పిన విని జనకుండను నారదుం డిట్లనియె. 116

చ. అనయము కామినీసుతధ • నాప్తసముద్గత మోహయుక్తమై
పనుపడి పిప్పలచ్ఛదము • భ్రాంతిఁ జలించుచున్న చిత్తమె

ట్టనువునఁ బాదుగా నిలిచి ♦ యత్నముతోడ రమాధినాథు పా
ద నవసరోజమధ్యమునఁ ♦ దార్కొనియుండును లోకనాయకా! 117

గీ. వర్తమానసుఖము ♦ వాంఛించు చిత్తంబు
దృష్టభోగరతిఁ బ ♦ రిత్యజించి
తెలియఁజూచికాక ♦ దేహిలోకాంతర
ప్రాప్తసౌఖ్యములకుఁ ♦ బరపుఁబెట్టు. 11

శా. అస్తీతిప్రతిపద్యమానవచన ♦ వ్యాపారముల్ సూచితా
న్నాస్తీత్యర్థసమేతయుక్తిసహితా ♦ నల్పాపసిద్ధాంతా నా
క్ప్రిస్తావోన్నతులైన దుర్జనులవా ♦ క్యప్రౌఢిమం గుందవి
స్రస్తంబైన మనంబు నిల్చువిధమే ♦ చందంబు పద్మోద్భవా! 11

వ. అని విన్నవించిన మునీంద్రునకు సురజ్యేష్ఠుండిట్లనియె. 12

సీ. ఇంద్రియంబులలోన ♦ నెక్కువ నయనముల్
తన్మాత్రలమునఁ బాప ♦ తతులు పుణ్య
చయమును నొదవును ♦ సహకారియందును
హృదయంబు నదియును ♦ బదిలపడక
మోహాంధకారముల్ ♦ ముసరుకో వర్తించుఁ
గణఁకనందున దేహి ♦ గానలేక
పార్థివదేహసం ♦ ప్రాప్తబాహ్యసుఖాను
భవమె సత్యంబని ♦ భ్రాంతిఁ బొంగ
యించుకైనను గ్రిందుమీఁ ♦ దెఱుఁగలేక
విదితవేదాంతవాక్యముల్ ♦ వీక్షచేసి
నందియంబులఁ దెలియంగ ♦ శక్తిసమసి
నిహతుఁడగు నంత విధిచేత ♦ నేర్పబడిన. 1

వ. అట్లగుటం జేసి దేహి నిజాయుష్యంబు కొంచెంబనియుఁ బుత్రదారాదు
శరీరమాత్ర బాంధవులనియు జన్మజరామరణంబు లనిత్యంబులనియు వి
రిగించి హాలికుండు రజ్జుముఖంబున గోష్ఠంబువలన బలాత్కారంబుగ
కర్షకోడె యందిగిచి తెచ్చి యభ్యాసవశంబున లాంగలవహన సమర్థం

గాఁజేయు చందంబున మనోవృషభంబుఁ గుదియందిగిచి స్వవశంబు నొందింపంగవలయునది జ్ఞానంబునట్టి జ్ఞానంబు సంశయంబును విపరీతంబును ఖండంబును, నాగంతుకంబును, క్షీణకంబును, యాకస్మికంబును, వ్యక్తంబునన సప్తప్రకారంబులఁ బ్రవర్తించునందు వివిధమతసిద్ధాంత శ్రవణంబునన నిర్ణీతంబగునది సంశయజ్ఞానంబు, నపసిద్ధాంతంబుగా నెఱుంగునది విపరీతజ్ఞానంబును, ఖండఖండంబులై స్ఫురించునది ఖండజ్ఞానంబును, వేదాంతాదిశ్రవణంబున సమాగతంబగునది యాగంతుకంబును, బాంధవ వినాశకాలంబున సముద్భవంబగునది క్షీణకంబును, జన్మాంతరపుణ్య విశేషమున స్వేచ్ఛాసమయంబున నరుదెంచునది యాకస్మికంబును, సంప్రత్యయంబున నిశ్చలంబై పరమాత్మనిరీక్షణ పర్యంతంబున భేదంబునం బ్రవర్తించునది వ్యక్తంబును నగునిట్లు సప్తవిధంబులఁ బ్రవర్తించుజ్ఞానంబును వ్యక్తంబగునట్లు పొదుకొల్పి హృదయంబు పదిలంబుగా నిలువవలయు.

క. హరిరూపంబులు వేదము
లరయఁగ వేదాంతదర్శ ♦ నార్థంబులచేఁ
బరలోకము గలుగుట ను
స్థిరముగ నెఱుఁగంగవలయుఁ ♦ జిత్తములోనన్. 123

గీ. సజ్జనులతోడి సంసర్గ ♦ సాధువృత్తి
జలజనాభాంక సత్కథా ♦ శ్రవణరతియు
నాత్మరిపునిగ్రహంబును ♦ ననఁగ నివియుఁ
గ్రమముతో హృదయస్థైర్య ♦ కారణములు. 124

సీ. దైవిక భౌతికా ♦ త్మవికారభావముల్
సంభవించిననైన ♦ జడుపువడక
యనుజతనూభవా ♦ ప్తాంగనాదివియోగ
మాసన్నమైనచో ♦ నడలువడక
పశు ధన ధాన్య సం ♦ పదల హానిక్రమ్మడఁ
దఱిఁగిననైనను ♦ దత్తరిలక
వదలక మృత్యుదే ♦ వత డగ్గఱిననైనఁ
బరితాపమందుచు ♦ బలిమిచెడక

నరుఁడు సర్వంబు మిథ్యగా • నెఱిఁగికొనుచు
శ్రీవిభుం డైన విష్ణుఁడే • దైవ మనుచు
వేదవేదాంతవాక్యవి • వేకసరణి
తెలిసి హృదయంబు పాదుగా • నిలుపవలయు. 12

వ. మఱియుఁ గర్మమూలంబునఁ బ్రవర్తించు కర్మనిష్ఠులకు సాధనం బగుట
జేసి పుత్త్రిమూలంబుగఁ బుణ్యలోకనివాసంబును సమ్యగ్జ్ఞాననిష్ఠులకు జ్ఞా
బనియెడి సుపుత్త్రినిమూలంబునఁ బునరావృత్తిరహితశాశ్వతసదనంబును గ
గు నిట్లు కర్మజ్ఞానంబులు వేదంబులయందుఁ బ్రతిపాదితంబు లై తత్తద
కారమూలంబునఁ బ్రవర్తించు నందు. 12

ఉ. జ్ఞానముచేతఁ గర్మములు • సంక్షయమందెడుచోట నట్ట సు
జ్ఞానమె ముక్తిమార్గగతి • సాధకసత్త్వవిశుద్ధకం బదు
ర్మానవకోట్లకుం దెలియఁ • బ్రస్తుతిసేయును వేదజాలముల్
పూనికఁ దత్సమాచరిత • పుణ్యమఖాధిక కర్మసంతతిన్. 12

క. క్రతువులు దలఁపఁగ లక్ష్మీ
పతి రూపములగుటఁ జేసి • ప్రఖ్యాతిగఁ ద
త్క్రతుపశుహింసలు ధర్మ
చ్యుతికిని బాత్రములు గావు • చూడఁగ ననఘా! 12

మ. స్థిరచిత్తుండగు మానవోత్తముఁడు ను • న్నగ్రాత్ముఁడై యుండ రా
వరునామంబుఁ దలంచె నేని యతఁడ • త్యంతంబు సంసారసా
గరతీర్ణుండగుచున్ మహామహిమతోఁ • గర్మంబులం దుండి మో
క్షరమాధీశ్వరుఁడై వెలుంగును వివ • స్వత్కాంతి సంపన్నుఁడై. 12!

క. గురుదోషఘ్నములాయు
ష్కరములు సంపత్ప్రదములు • కలుషమహాసా
గరబాడబములు లక్ష్మీ
వరుసద్గుణకీర్తనములు • వర్ణింపంగన్. 13(

సీ. కావించు పుండరీ • కాక్షప్రతిష్ఠలు
జలజనాభాలయ • స్థాపనములు
భక్తితో విష్ణువై • భవవర్ధనంబులు
మహిమఁ దన్మందిర • మార్జనములు

తద్వాసుదేవార్చ • తత్ప్రణామంబులు
ప్రార్థితహరిపాద • తీర్థసేవ
పరమవైష్ణవదీప్ర • పాదాంబురుహపూజ
దానంబు సత్యంబు • దమము శమము
సంతతాచారవిధియును • సాత్వికంబు
ధ్యానమార్జవము క్రోధ • మతిముదంబు
తనఁగనివి భాగవతమాన • నావళికిని
మోక్షసంప్రాప్తికరధర్మ • ములు తనూజ ! 131

క. ఏకర్మంబున నరులను
నాకస్మికమాగతంబు • లగు రోగంబుల్
చేకొని తద్వృత్తాంతము
లోకాధిప తెలుపవలయు • లోకశరణ్యా ! 132

క. అనిమునివర్యుఁడు పలికిన
వినిపద్మభవుండు హసిత • విమలాననుఁడై
తనయున కిట్లనియెను మ
న్మనమున సంతోషమొదవ • మాన్యచరిత్రా. 133

వ. అదియెట్లనిన. 134

సీ. మహింఁబుండరీకాక్ష • మందిరంబులయందు
వీఁకశిరోజముల్ • విప్పుకొనిన
గురుమాతృపితృదేవ • ధరణిసురోత్తమ
ప్రతతికిఁజేయమి • వందనములు
ప్రేమతోహరికి న • ర్పింపని పుష్పముల్
తడయక శిరముపై • ముడుచుకొనినఁ
దత్పాదతీర్థముల్ • ధరియింపనొల్లక
దూరమార్గంబునఁ • దొలఁగిచనినఁ
బాపసంయుక్తివలనను బ్రా • ప్తముగను
బార్శ్వకంబును నాస్ఫోట • బాధమతియు

సేవనంబును వదనదు ♦ ర్భావితంబు
ననుమహా దుఃఖకరశిరో ♦ వ్యాధులనఘ.

వ. మఱియును.

సీ. పరకామినీకక్ష ♦ భాగస్థలంబులు
రతివాంఛనీక్షించు ♦ ప్రాణితతులు,
అడిగిననిడఁజాల ♦ క్రైనఁబదార్థముల్
చూచియుపేక్షించు ♦ నీచతరులు
గోభూసురులు రుజల్ ♦ గొని చావఁదలఁచక
ప్రవిలోకనము సేయు ♦ పాపపరులు
వేదబాహ్యమత ప్ర ♦ వీణపాషండాది
సందర్శనోద్భవా ♦ నందయుతులు
విప్రదేవాంగనాస్త్రీయ ♦ విక్రయులును
గ్రామపశుపక్షి ధేను పు ♦ ష్కరచరాది
హింసకులు దుర్మదాంధులు ♦ హీనమతులు
నేత్రరోగబాధితులుగా ♦ నెఱుఁగవలయు.

మ. ధరణీదేవ నిలింపనిందకులకున్ ♦ ధర్మంబువర్జించి దు
ష్కరపారుష్యముతోడ దుర్మతులకున్ ♦ సత్యోక్తిసంశూన్యులై
పరమర్మంబులు పల్కుచుం బృధివిలోఁ ♦ బాపాత్ములై నిత్యము౯
బరదుఃఖప్రదులైన కీటకులకు౯ ♦ బ్రాపించు వాగ్రోగముల్.

క. పరనిందాకర వాక్యము
లిరవుగ నాలించునట్టి ♦ హీనులకును సు
స్థిరబధిరాది శ్రుతిగో
చరరోగము లుద్భవించు ♦ సంయమివర్యా.

సీ. ధరణీసురేంద్ర స ♦ ద్గురు జనోత్తములకుఁ
బరితాపమొందించు ♦ పాపరతులు
అనయంబుఁబరకాంత ♦ నాలింగనము సేసి
క్రీడలు సలుపుదు ♦ ష్కీర్తిరతులు

గోతరుణీబాల ♦ నలఁబట్టినపట్టియుండు
సంచితపాపపఙ్క్తి ♦ బాసినమనుజులు
ఇన్నార్థమేయుంటె ♦ నని వేఁడెడు నతిథులఁ
బూజింపనొల్లని ♦ పుణ్యహీను
లాత్మకౌటిల్య సంగతు ♦ లైనవారు
శల్యభేదన దనుజేశ ♦ ధ్యానసేన
తాపహారాగ్ని సోమాక్షి ♦ దైత్యభీమ
బహువిధానేక పాపదోష ♦ సహితు లనఘ! 140

ఉ. చేరియభక్ష్య భక్షణము ♦ చేసినవారలు భక్తిచోరనుల్
మీఱి యనత్పరిగ్రహము ♦ చేతులు నష్టపరాన్నసాంఘికుల్
కూరిమి నన్యకాంతలను ♦ గోరెడు సంతతపాపయుక్తులున్
ధారుణిఁ గృచ్ఛ్రరోగపర ♦ తప్తులు చూడఁగ నెల్లకాలమున్. 141

క. నారదవినుమతి రోగ్యము
నేరుపుదలకొనఁగనీను ♦ సేవించెద ని
ట్లారోగములను సౌఖ్యద
మారయఁదులసీ సమేత ♦ హరిపదజలముల్. 142

క. కలిదోషంబులఁ జెఱుచును
బలురోగచయంబునఁ జెఱుచు ♦ బాపఘ్నము ని
శ్చల పుణ్యంబుల నొసఁగును
దెలియఁగ శ్రీవిష్ణుపాద ♦ తీర్థము తనయా! 143

మ. నరులజ్ఞాన విమోహితాత్ములగుచున్ ♦ నారాయణాంఘ్రిద్వయిన్
స్థిరసద్భక్తిఁ బరత్వబుద్ధి నయ ♦ శ్రీకాంతు సేవింపకే
పరదైవంబుల వేడ్కఁ గొల్చి త ♦ త్ప్రాంతంబునం గాలకిం
కరదండాహతులై మునుంగుదురు సం ♦ ఘాతంబునన్ భూసురా! 144

క. పదిలంబుగ లక్ష్మీపతి
పదములు దలపంగనేర్చు ♦ భాగ్యోన్నతులా
పదలం బొందక చనుదురు
ముదమున వైకుంఠనగర ♦ మునకును దనయా! 145

వ. అని చెప్పిన. 146

క. మంజీరనిహిత మణిగణ
పుంజీకృతగళిత కాంతి ♦ పూరవిలాసా
భ్యంజితపదయుగ సరసిజ
రంజితభువనైకవీర ♦ రంగవిహారా! 147

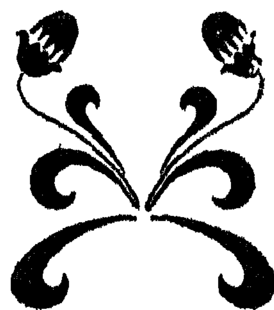
పృథ్వీవృత్తము.

సురాసుర నమస్కృతా ♦ శుభవిభూషణాలంకృతా
కరీంద్రరిపుభంజనా ♦ కమలవాసినీ రంజనా
నిరంకుశపరాక్రమా ♦ నిఖిలపూర్ణ పాదక్రమా
గిరీశతరుణీనుతా ♦ గిరిచరౌఘ సంసేవితా. 148

గద్య.

ఇది శ్రీ హనుమత్కటాక్షలబ్ధ వరప్రసాదసహజసారస్వత చంద్ర
నామాంక రామవిద్వన్మణికుమారాష్టఘంటావధాన పరమే
శ్వర హరిభట్టారకవిరచితం బైన మత్స్యపురాణ
ఖండం బగు విష్ణుధర్మోత్తరంబు నందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ

మత్స్యపురాణము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీనారీ కుచయుగనిహి
తానేకమణీ విభూష • కాలోకనహ
ర్షానీత హృదయబుధస
న్మానిత ఘనవిభవరంగ • మందిరనిలయా. 1

వ. అవధరింపుమిట్లు చతురాననుండు నారదునకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 2

చ. మదనగురుండు యోగిజన • మానసపంకజ షట్పదంబు దు
ర్మద సురవైరిభంజనుఁడు • మానితుఁడాద్యుఁడు శ్రీధరుండు భ
క్తదురిత నాశకుండగుచుఁ • గంజభవాండములోనఁ బూర్ణుఁడై
కదలక నిల్చియుండుటయుఁ • గానరు జీవులు ప్రాప్తదేహులై. 3

వ. మఱియు దేహి దేహగతుండై తమస్సత్త్వరజో మార్గంబులగు మనోవ్యాపారంబులందుఁ బ్రవర్తించునందు రోషంబు ననృతంబు మొదలైనవి తమస్సంభవంబులు, సత్యంబు దానం బస్తేయమహింసయు దయయు మేధయు వైరాగ్యంబునుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియు క్షమయు మతియు మొదలైనవి సత్త్వగుణోద్భవంబులు, హర్షంబును వేగంబును నహంకారంబును మొదలైనవి రజస్సంజాతంబులునగు నంతనే తద్గుణంబులు మనోవికార మిళితంబులైన గ్లానియు భయంబును శ్రమంబున ధృతియుఁ జింతయు వ్రీడయు మోహంబు హృదయసముత్పన్నంబులగు నాభావంబులచేత నుద్వేజితంబులై యవిజ్ఞాన దీపంబునకు నాచ్ఛాదకంబులు నజ్ఞానంబునకు నుద్బోధకంబులునై యింద్రియవ్యాపారంబులం గలసి పరిభ్రమించునట్లగుటం జేసి మనంబజ్ఞాన మాత్రంబున నశిక్షితంబై స్వేచ్ఛావిహారంబున సంచరించునంత.

శా. పాదాపీడిత పుచ్ఛశీర్షమగు స ♦ ర్పంబుక్రియం బోఁ జిక్కరే
భేదంబందక లీనమైనక్రియరూ ♦ పింపంగఁ జిత్తంబు నే
త్రాది ప్రస్ఫుట వక్రమార్గమగునా ♦ వ్యాపారముల్మానఁ దాఁ
బాదైనిల్చును ద్వాదశాక్షరజపా ♦ ప్తజ్ఞానసంబద్ధము. 5

క. జ్ఞానానలంబునందఁ
జ్ఞానజ భావంబులనెడి ♦ సమిధలు భస్మా
ధీనములు చేయ వ్రేల్చిన
మానవుఁడు సుఖించు విష్ణు ♦ మందిరగతుఁడై. 6

వ. మఱియుఁ గులాలకకు విందులు నిత్యాభ్యాస కృతంబులగుఘట పటాదివ్యాపారంబులయందు సంతతావిచ్ఛిన్న మనస్కులై సాన్నిపాతిక వికారసమయంబునను నవి యస్మరియించునట్లు భక్తుండు సంతతంబు మనంబు భగవంతునందనిల్పి యభ్యాసవశంబున నంతకాలంబునఁ దద్ధ్యానంబు స్మరించిన వైకుంఠంబునకుఁ జనునని పరమేష్ఠి మఱియునిట్లనియె. 7

సీ. ఉద్బోధితంబును ♦ నుద్బోధనంబును
నన రెండువిధములై ♦ యలరుజ్ఞాన
మందుసద్గురుని వా ♦ క్య విశేషసరణిచే
బోధిత ప్రాప్తము ♦ ద్బోధితంబు
శాస్త్రార్థ దర్శనో ♦ చ్ఛ్రియ వివేకజమును
ద్బోధన జ్ఞానంబు ♦ భూసురేంద్ర
వనజకుట్మలము లై ♦ వాలలతాపూర్ణ
జలభేదకంబగు ♦ శక్తితోడ
వెడలి వికసించునట్లైవడిఁ ♦ బదటవడక
శాస్త్రదర్శన గురువాక్య ♦ జనితమైన
విమలసుజ్ఞానమజ్ఞాన ♦ వితతినణఁచి
తానెవికసిల్లుఁ బరమాత్మ ♦ దర్శనమున. 8

వ. తొల్లిపుండరీకుండన వెలయు మహీవల్లభుండు శ్రీపిలునివలన నిశ్చలజ్ఞానంబునొంది భగవద్భక్తిపరాయణుండై ముహూర్తమాత్రంబునఁ బరమపదంబునొందెఁ దద్వృత్తాంతంబెఱింగించెద. 9

సీ. అభ్రంలిహోదగ్ర • శుభ్రమణిద్యుతి
విభ్రమత్ప్రాకార • విశ్రుతంబు
చండమార్తాండ స • న్మండలమార్గని
రోధకగోపురో • ద్బోధితంబు
అంగనాసంగీత • సంగతమర్దల
ధ్వనిపూర్ణనాదాభి • వర్ణితంబు
మణిమయనూత్నతో • రణనిత్యసంకులా
పణపూర్ణపణ్యవి • భ్రాజితంబు

మత్తకరయూధప తురంగ • మరథవీర
వరమహీసుర రాజన్య • వైశ్యశూద్ర
సంయుతంబయి విలసిల్లు • చంద్రభాగ
తటమునందున నిత్యప్ర • తాపపురము. 10

సీ. చండకోదండాసన • చటులబాహాసంగ
ఖండితాఖిలరాజ • మండలుండు
అఖిలదిఙ్మండలా • భ్యంతరపరిపూర్ణ
వివిధకీర్తిప్రభా • విశ్రుతుండు
చతురాననాదేశ • జనపాలవర్ణిత
ప్రఖ్యాతనిజగుణో • ద్భాసితుండు
శారదారాజనుతనమా • సదసాయమానవ
క్త్రాంబుజబాహులయు • గ్మాంతరగుండు

కంతునలకూబరాదికా • కారసుభగుఁడు
సేవింపఁబోఁగడంగఁగఁ బుండ • రీకుఁడనఁగఁ
బుణ్యవృత్తుండు నరపాల • పుంగవుండు
తత్పురాధీశ్వరుండయ్యెఁ • దత్త్వనిలయ. 11

వ. ఇట్లు సకలగుణసంపన్నుండగు పుండరీకనరపాలకుండు నిత్యప్రతాప నగరంబున కధీశ్వరుండై గజతురంగమ రథపదాతి ప్రముఖబహువిధసేనా సమన్వితుండై హితపురోహితామాత్య కవిగాయకనట విదూషకాది పరిజనం

బులు పరివేష్టింప సింహాసనాసీనుండై కాంతాసహస్రంబునకు వరుండై
ష్కంటకంబుగ రాజ్యంబు సేయుచుండె నయ్యవసరంబున.

సీ. విరహిణీజనమనో ♦ వీథులమత్యర్థ
జాంబకానలకీల ♦ లంకురింపఁ
బ్రణయరోషంబులఁ ♦ బాటిల్లుతరుణుల
హృదయముల్ కలయంగ ♦ నెదురుకొనఁగ
నభిసారికాగణ ♦ యత్నముల్ సాహస
స్ఫూర్తితోఁ బెనఁగొన ♦ సొంపుమిగుల
నవ వయః పరిపూర్ణ ♦ నారీజనంబుల
కోర్కు లంతంతకుఁ ♦ గొనలుసాఁగ
వినుత కలకంఠకంఠ ని ♦ స్వనము లెదుగ
సతతమధుకర మధుర ఝం ♦ కృతులు చెలఁగ
నంగజాధీశ దర్పాల ♦ యం బనంగ
నభినుతంబయ్యె నవవసం ♦ తాగమంబు.

సీ. సన్నుతకామినీ ♦ సత్కుచకుంభద్వ
యాలింగనంబుల ♦ కాసపడక
ముఖరితనూపుర ♦ ముఖకోమలాంగనా
పాదఘాతంబులఁ ♦ బరిహరించి
యతులితగంధసం ♦ యుతవామలోచనా
గండూషమధ్య సే ♦ కములమాని
వర్ణితరూపలా ♦ వణ్య యోషాకృత
క్రిమశుద్ధరాగ సం ♦ గతిఁ దొలంగి
తరుణ మకరందపాన మ ♦ త్తద్విరేఫ
ఝుంకృతాటోపములతోడఁ ♦ జెలువ మగుచు
ననచి మొగి విచ్చి చిగుఱాకు ♦ నయముఁ జూపి
పూచె వనముల విలసిల్లు ♦ భూరుహములు.

వ. ఆ సమయంబున.

గీ. పుష్పరథమెక్కి సూనాస్త్రములు ధరించి
భ్రమర శుక శారికాది సైన్యములు గొలువ
నవవసంతునితోడ స ♦ న్నాహ మొదవ
దండయాత్రాభిముఖుఁ డయ్యె ♦ దర్పకుండు. 16

వ. ఇట్లఖిలలోకమనోహరం బగు వసంతసమయసౌభాగ్యంబు నిరీక్షించి పుండరీకమహీకాంతుండు సంతోషాయత్తచిత్తుం డై మృగయావినోదంబు సలుపంగోరి చతురంగబలసమన్వితుం డై చండప్రతాపదోర్దండమండనాయమానం బగు మండలాగ్రంబు ధరియించి వాగురాసమేతు లగు కిరాతులు మున్నాడి చనుచుండ నవప్రసవమకరందపరిమళాక్రాంతం బగు వనాంతంబుఁ బ్రవేశించి యుండు. 17

మ. తెరలం జిక్కిన సింహ ఖడ్గ గవయా ♦ ద్యుగ్రోచ్చలోద్యన్మృగా
పరిమేయాంఘ్రిగశాఖిపుచ్ఛముల భూ ♦ పాలుండు బాణాళిచే
నెరయం ద్రుంచి పిపాసతప్తుఁ డగుచున్ ♦ నీరారయంగాఁ బయిం
బరఁగెన్ వాయువు లంబుశీకరపరి ♦ వ్యాప్తంబు లై యొక్కెడన్. 18

క. అవనీనాథుఁడు ధృతి న
య్యవసరమున రథముతోడ ♦ నరిగెను వెసఁ ద
త్పవనంబున కభిముఖుఁ డై
జవమున నుదకంబుఁ గోరి ♦ శతయోజనముల్. 19

వ. ఇట్లు పుండరీకమహీకాంతుండు తృష్ణాపీడితుం డై రథవేగంబున సముద్రతీరంబుఁ జేరి యచ్చట పల్లవ పుష్ప ఫల భారసమిద్ధ శాఖిశాఖాంతర గళిత సుమనోరసవాసిత శీతల పయఃపూరిత సరోవరాభినుతంబును దధ్యాజ్యసమిత్పురోడాశ హోమసముత్థిత ధూమ వాసనావాసితంబును, శుకశారికా పోతముఖవినిర్గత వేదాంతవాక్యరచనా ముఖరితంబును, సింహ శరభ కరి గవయ చమరీమృగాది పరిజనస్తోమసేవితంబును, సకలదేవతా సన్నుతంబును నగు కపిలాశ్రమంబు ప్రవేశించి రథంబు డిగ్గి యచ్చట నొక్క సరోవరంబున నతిశీతలంబులును, కమలవిమలకేసరఖండవాసితంబును, రసయుక్తంబులు నగు పానీయంబులఁ గ్రోలి తత్తీరశీతలతరుచ్ఛాయా సమాసీనుం డై యచ్చట నొక్క హరిణంబుఁ గనుంగొని వివేకహీనుం డై.

గీ. శరము వింటఁ దొడిగి ♦ జననాథుఁ డచ్చోటఁ
దన్మృగంబుగళముఁ ♦ దగులనేయ
నది మునీంద్రుకడకు ♦ నరిగిన యతఁ డంత
దానిఁ జూచి రోష ♦ తప్తుఁ డగుచు. 21

చ. సరసిజసంభవాది సుర ♦ సంఘము లైన మదాశ్రమంబునన్
దిరిగెడి కీటిపోతమును ♦ దేఁకువతో వధియింపలేనిచో
సరగున నీమృగంబు నతి ♦ సాహసవృత్తి వధించె నెవ్వఁ డా
పురుషుని నిట్లు సేతునని ♦ భూసురవర్యుఁడు కోపదీప్తుఁ డై. 22

గీ. హరిణ మేగుదెంచు ♦ నాజాడఁ దప్పక
పుండరీకుఁ డున్న ♦ భూరుహంబు
కడకుఁ జన నతండు ♦ గని నమస్కారాది
కృత్యముల్ ఘటించి ♦ కేలు మొగిచి. 23

వ. సాంత్వనవాక్యసమేతంబుగా నిట్లనియె. 24

గీ. పుండరీకుఁ డనెడు ♦ భూపాలకుండని
త్యప్రతాపనగర ♦ మాశ్రయంబు
వేఁట వచ్చి యెండ ♦ వెట్టది ఘనమైన
దాహ మొదవునంతఁ ♦ దత్తటమున. 25

మ. అరదం బెక్కి జలంబు గ్రోలుటకునై ♦ యత్యంతవేగంబునన్
మురువై యిచ్చటి కేగుదెంచి కమలా ♦ మోదాశ్రమస్థానంబునన్
పరిపూర్ణంబుగఁ ద్రావి యంతట ♦ భవత్పాదాంబుజద్వంద్వసే
వరతిం గోరఁగ నయ్యభీష్ట మెదు రై ♦ వచ్చెన్మునీంద్రోత్తమా! 26

మ. ఘనపాపోన్నతుఁడన్ దయారహితుఁడన్ ♦ గాలక్రియాహీనుఁడన్
ధనపుత్రాప్తగృహాది మోహరతుఁడన్ ♦ దర్పాంధుఁడన్ సత్యవా
క్యనయజ్ఞానవిహీనుఁడన్ జపలుఁడన్ ♦ గాఢిన్యపాపాత్ముఁడన్
నను మన్నింపఁగ నీకుఁ బంతము మునీం ♦ ద్రా! లోకసన్నుతమతీ! 27

వ. అని నమస్కారపూర్వకంబుగాఁ బలికిన వచనంబు లాకర్ణించి యామహీ
వల్లభునకు మునివర్యుం డిట్లనియె. 28

చ. జనపతివంచు నిన్నుఁ గని • జాలము పూని విరోధిసైన్యముల్
వనువఁడి కార్ముకోచ్చలిత • బాణపరంపరఁ ద్రుంచివైచి సం
జనితయశంబు నొందుటకుఁ • శాస్త్రము గాక మదాశ్రమస్థలం
బున వసియించుచున్న మృగ • ముల్ వధియింపఁగ నీకుఁ బంతమే. 29

గీ. వనములోనఁ బూరి • మలసినట్లుగఁ గాని
నీడ లైనచోట • నివసించియున్న
మృగముఁ బోవనీక • తెగఁ జంపఁ గారణం
బేమి గల్గె నీకు • భూమిపాల ! 30

క. అపమతి నిను క్రోధంబున
నపరాధముఁ జేసినట్టి • హరిసుతుఁ గనిన న్
శపియింపనోపఁగల నే
గపిలుండని యెఱుఁగవలదె • కర్మము ముప్పంగన్. 31

సీ. నిద్రయు నాహార • నిరుతియు భయమును
నిథువనంబును నాఁగ • నివ్వి సర్వ
జంతువులకుఁ గూడ • సంతతధర్మంబు
లై ప్రవర్తించుచో • నందు నరుఁడు
బుద్ధి నత్యధికుండు • భువనంబులోపల
సత్వాదిగుణసమూ • హంబులోడ
నుద్భోధితంబులై • యుదయించు కామరో
షాదులఁ గుటకుఁబుగ • నాఁపలేక
చిత్త మెట్లైనఁ బరపుచుఁ • జంగలించి
కాల మానన్నమని నూటి • గానలేక
చింతసేయక పరుల హింసించి యుందు
కతన సంతుష్టిఁ బొందు నం • తనముఁ దలఁప. 32

ఉ. ఎందఱు రాజులేని చని • లీవసుధాంతల మెల్ల జీవుఁ జం
బెందఱు కాత్మజుం డగుచు • హీన దురాత్ములు సంభవింపఁ డీ
పొందక గానలేక మద • పూరితచిత్తుఁడవై మదాశ్రమం

బందు సుఖంబునం దిరుగు ♦ నట్టి మృగంబును హింససేయ నీ
కిందున నేమిగల్గె మను ♦ జేశ్వరడింభక ! పాపభూషణా !

గీ. మేటిరణమునందు ♦ మృగయావినోదంబు
సలుపునపుడుయాగ (సమయమందు
హింససేయఁబంత ♦ మితరకాలంబున
నదియెపాపనిలయ ♦ మధిపులకును

సీ. దుర్గంధితామేయ ♦ దుష్టమూత్రక్రిమి
వ్యాప్తాంత్రమాలికా ♦ వర్తమందు
మాంసాస్థిశకల చ ♦ ర్మసమన్వితంబుగ
రక్తశుక్లములచే ♦ వ్యక్తమగుచు
ఘనదుఃఖకరమైన ♦ గర్భకోటరమున
నొదవినిత్యాపాయ ♦ యుక్తమైన
తనువుశాశ్వతమని ♦ తలఁపులోఁదలపోసి
భూవరాహంకార ♦ మునఁజెలంగి
భూతదయలేక పుణ్యంబు ♦ పొలుపుఁజెఱచి
చేరియిచ్చట హింససే ♦ సితివిగాక
తత్వమెఱిఁగిన నరపాల ♦ తనయులిట్లు
పాపములుసేయునేర్తురే ♦ పార్థివేంద్ర.

ఉ. తప్పులుగల్గియుండినను ♦ దండ్యులుగారు మహీసురేంద్రులే
తప్పనులేక మాఱెడకుఁ ♦ దప్పిన నీఘనరాజ్యవైభవం
బిప్పుడె నాశమొందునని ♦ యేశపియించిన నడ్డగింపఁ బేఁ
డప్పరిమేశుఁడైనను ర ♦ మాధిపుఁడైన నృపాలకోటమా.

సీ. పాడిఁదప్పకప్రజా ♦ పాలనంబొనరించి
సత్యంబువదలక ♦ సాధుమార్గ
గమనంబువిడువక ♦ గాంభీర్యముడుగక
నీతిమార్గవివేక ♦ నిరతుఁడగుచుఁ
బరకామినీవిత్త ♦ భావంబుఁగుదియించి
సంతతదాన ప్ర ♦ శస్తుఁడగుచుఁ

సీ. పాడిఁదప్పక ప్రజా • పాలనం బొనరించి
సత్యంబు వదలక • సాధుమార్గ
గమనంబు విడువక • గాంభీర్య ముడుగక
నీతిమార్గవివేక • నిరతుఁ డగుచుఁ
బరకామినీవిత్త • భావంబుఁ గుదియించి
సంతతదాన ప్రశస్తుఁ డగుచుఁ
జిత్తంబు విష్ణుని • శ్రీపాదములఁ జేర్చి
మోహితభోగంబు • లమర విడిచి
కీర్తి ధర్మంబు లార్జించి • ఘనుఁ డవక
పుణ్యుఁ డైనట్టి నరపాల • పుంగవుఁడవు
ధాత్రి రాజ్యంబు సేయుఁ బం • తంబు గాక
మనుట కెడ లిట్లు సేయుంగ • ననుపపదుని ? 37

క. తెలియవు గాక మదంబునఁ
గులసంభవుఁ డైన రాజ • కోట్లకు నీ చొ
ప్పలవడునె యెన్ని చూచిన
కలుషాలయహృదయ సర్వ • కార్యవిహీనా. 38

తరళము.

అని మునీంద్రుఁడు పల్కు వాక్యము • లాదరించి నృపాలనం
దనుఁడు రాజ్య ధనాది మోహము • తత్క్షణంబ త్యజించి సం
జనిత హర్షసమేతుఁ డై యట • సంపుటీకృతహస్తుఁ డై
వినయ మొప్పఁగఁ బల్కె నప్పుడు • విశ్రుతంబుగఁ బుత్రికా! 39

క. గురువులకుఁ దప్పి నడచిన
గురుపాతకుఁ డైన మనుజ • కోట్లకు నెల్లం
బరికింప శిక్ష యెయ్యది
తిరముగ నా వాక్య మాన • తిమ్ము మునీంద్రా. 40

వ. అని పల్కి తీక్ష్ణధారలుగల్గు నిశితఖడ్గంబునఁ బుండరీకుండు తన శిరంబు ద్రుంచికొన నుద్యోగించె నప్పు డకల్మషుండు తన్మహీకాంతుని పశ్చాత్తా

షంబునకు సాహసంబునకు సంతసించి యతని కరంబు పట్టుకొని తత్త్యంబు నివారించి యిట్లనియె.

క. అనవలసిన మాటలు ని
న్నని చూచుటగాక మృత్యు ♦ వరుదెంచియు మ
ద్వనకీటము నైనను మును
కొని చంపంగలఁడె సర్వ ♦ గుణగణనిలయా!

క. వెఱవకుము రాజనందన
వరకీర్తిసమేత నీకు ♦ వాంఛిత మగునే
వర మొకటి వేడ్క నొసఁగెదఁ
బరిపూర్తిగ నడుగవలయుఁ ♦ బ్రాభవ మొప్పన్.

వ. అని పలికిన మునీంద్రునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

ఉ. నీదయ నివ్వనానఁ బరి ♦ నిష్ఠితుఁడై విలసిల్లు నాతఁ డిం
ద్రాదులు సన్నుతింప వసు ♦ ధాధిపుఁడై విహరించు వేడుకన్
నీదయలేక భూవరుఁడు ♦ నీతిసమన్వితుఁడైన హీనుఁడై
ఖేదము నొందుచుం దిరుగుఁ ♦ గీర్తులు మాయఁగ భూసురోత్తమా!

క. నిరుపమ భవదంఘ్రిద్వయ
సరసిజములు చూడఁగంటి ♦ చర్చింపఁగ సు
స్థిరహృదయ నిత్యకరుణా
పరభూషణ యింతకన్న ♦ వరముం గలదే.

క. ఆపద్ధ్వాంతముఁ జెఱుచును
బాపౌఘనివారకంబు ♦ ప్రస్తుతి సేయన్
తాపత్రయనిర్హరణము
మీపదసందర్శనంబు ♦ మిత్రశతాభా!

క. మోహంబునొంది తను భో
గేహాపరవశుఁడ నగుచు ♦ నింద్రియములచే
దేహంబు మఱచి తిరిగితి
నాహారస్వాపమైథు ♦ నాదుల సొంపై.

క. మానవుఁ డధ్యాసాది వి
హీనుం డై ముక్తినొందు ♦ నే ధర్మములన్

బూనిక నాధర్మంబులు
వీనుల కుత్సాహ మొదవ • వినుపింపు తగన్. 49

వ. అని పుండరీకుండు పలికిన వాక్యంబులకు సంతసించి కపిలుం డిట్లనియె.

క. ధనమును రూపంబును నన
మనుజుల కివి మదకరములు • మనుజేశ్వర యి
ట్లొనరెడుచో నజ్ఞానం
బునఁ బొదలక మేలుఁ దలఁపఁ • బూనితి వనఘా! 51

క. గతజన్మసహస్ర సమా
ర్జితపుణ్యముచేత నరుఁడు • శ్రీపతిపాద
ద్వితయాబ్జభక్తిరకనా
వృతుఁడై మోక్షంబు నొందు • విభవముతోడన్. 52

క. జ్ఞానంబు లేక యశమున
కై నడపిన కర్మమార్గ • మతిముదమున మ
ర్త్యానీకమునకు ముక్తిని
దానమిగా నేర దాత్మఁ • దలపోయంగన్. 53

వ. మఱియు మోక్షం బపేక్షించు మానవుండు పూర్వదానఫల సమాగతంబు లైన సంపదలు విద్యుత్సమానంబు లనియుఁ బరహింసాకరంబు లగు వ్యాపారంబులు దురితకరంబు లనియు వితర్కించి భయాకులితమానసుం డై గురువాక్యమూలంబునఁ దత్త్వం బెఱింగి దృఢనిశ్చయుం డై ప్రవర్తింపవల యు నందు. 54

క. కృతపడిన రాజులున్మద
మతిసంయుతు లయ్యు మోహ • మహనీయతమో
వృతులై కదనస్థలముల
హతులైరి వసుంధరాజ • యార్గము జగతిన్. 55

చ. ధన కుల రూప శౌర్య గుణ • దాన వయోబల రాజ్యభోగ సం
జనితమదాంధులై నృపతి • సంఘము లెల్ల నిజాత్మశత్రులన్
మునుకొని గెల్వనోపక స • మున్నతసైన్యసమేతులై రయం
బునఁ దనువుల్ త్యజింత్రు ధన • పూర్ణ ధరాతల లాభకాంక్షులై. 56

క. ఆజిని రిపుల జయించుట
భూజనవిభుఁ డార్తతులఁ ♦ బోషించుటయుఁ
రాజులకు నివియె ధర్మము
లీజగము పరిగ్రహింప ♦ హితజనవినుతా. 57

వ. మఱియును. 58

సీ. సత్యంబు విడువక ♦ సామర్థ్య ముడుగక
సంతతాచారని ♦ ష్ఠందుఁ డగను
భావంబులోపలఁ ♦ బదిలుఁడై ధనధాన్య
కులరూపపదములు ♦ గుట్టుపఱిచి
పరమదయారస ♦ ప్రఖ్యాతుఁడై నిత్య
నియమముల్ జరుపుచు ♦ నిర్వికార
మునఁ బ్రవర్తించుచుఁ ♦ దనయ కళత్రాద
మోహజాలంబున ♦ మునుఁగువడక
మోక్షగమనసరణి ♦ వీక్షింపఁగోరుచు
స్వప్నరూపమైన ♦ సంసృతిగతి
చనఁగనేర్చునతఁడు ♦ చర్చింపసద్గురు
బోధ్యుఁడనఁగఁబఱఁగు ♦ భూమిలోన. 59

వ. మఱియు నేతద్గుణసమేతులైనవారు జ్ఞానాధికారులై యంగురితులును, బుష్పితులును, ఫలితులుననఁ బ్రవర్తింతురు; అందు మోక్ష ధర్మాపేక్షలంగురితులును దదాచారనిరతులు, పుష్పితులును జీవన్ముక్తులు ఫలితులు నగుదురట్లు త్రివిధప్రవర్తనులకు గురుముఖ సంబోధితంబగు జ్ఞానంబున మోక్షంబు గలుగునని చెప్పి కపిలుండు మఱియు నిట్లనియె. 60

సీ. దయయు సత్యంబును ♦ దాక్షిణ్యమును లేక
రాజ్యగర్వంబున ♦ రాణమెఱసి
పరసతిపశుధన ♦ భ్రాంతచేతస్కుఁడై
పుత్త్రదారేషణ ♦ స్ఫూర్తిఁ బొదలి
ప్రజలఁ బీడించుచుఁ ♦ బాపసంయుక్తుఁడై
బ్రాహ్మణగురుదేవ ♦ భక్తి విడిచి

భూపాప్తినశత్రు ♦ భూపాలకులతోడఁ
గదనరంగములకుఁ ♦ గాలుసాఁచి
రోషకామాదిసప్తులై ♦ దూషమడఁచి
గతనిజాయుష్య కాలంబుఁ ♦ గానలేని
రాజవరు లేడ మోక్షధ ♦ ర్మంబు లేడ
నూహసేయంగ మదిలోన ♦ యుక్తమగునె. 61

చ. వనమృగ మేగుదేరనాన ♦ వాఁడిశరంబున దానికంటనే
సిన యపరాధమల్లను న ♦ శింపుటకై యిటుమమ్ముఁజూచినం
జనిత భయంబుతోడ నతి ♦ శాంతునిరీతిని మాన్యవాక్యముల్
మునుకొని నీవుపల్కినఁ బ్రి ♦ మోదముతోడుత నమ్మవచ్చునే. 62

సీ. ప్రత్యక్షదేహము ♦ భావ్యమహారాజ్య
వర్తితసునభోగ ♦ వాంఛమాని
సంపూర్ణయౌవన ♦ స్తబకిత మానినీ
లలితసుచార్వస ♦ ములు త్యజించి
కర్పూరచూర్ణసం ♦ కలితనూతన పుష్ప
చతురశయ్యాదివా ♦ సంబు విడిచి
బహుళసింధురరథ ♦ భటతురగాదిక
చతురంగబలనిధి ♦ త్యక్తముఁజేసి
తల్లిదండ్రులవర్జించి ♦ తపముసేఁత
యధికులైనట్టి విప్రుల ♦ కైనఁదగిలు
నలవిగానట్టి ధర్మంబు ♦ లడుగనీకు
నింతకపటంబు నడఁపంగఁ ♦ బంతమగునె. 63

ఉ. తప్పిటులేమియున్నను వసు ♦ ధావరనీ యొడఁగట్టినట్టి యా
తప్పులు నొప్పులయ్యెనికఁ ♦ దాపనివర్తితమానసుండనై
చొప్పుగ వచ్చుమార్గమున ♦ సూటిగఁజెంగిరథంబుతోడనే
విప్పుడె పట్టణంబునకు ♦ నేగుమురాజసత్తమ భూషణా. 64

చ. నరపతినిట్లువీడ్కొలిపి ♦ నారద తత్కపిలుండు పద్మినీ
వరుఁడపరాద్రిశృంగమున ♦ వన్నెయెసంగినఁ జూచియంత సాం.

ధ్వరుచిర కర్మముల్ సలుపఁ ♦ దక్షిణమేగ నిజాశ్రమాంతర
స్ఫురదతిశీత లాచ్ఛజల ♦ పూర్ణసరోవర తీరభూమికిన్. 65

వ. ఆసమయంబున. 66

గీ. చరమసంధ్యాంగనాముఖా ♦ బ్జంబునందుఁ
దీర్చినిలిపిన సిందూర ♦ తిలకమనఁగఁ
జెలువుమైమించె నస్తాద్రి ♦ శిఖరభాగ
మున విభాకరుఁడరయఁ బ్రి ♦ మోదమొదవ. 67

వ. అంత. 68

క. దోషాకరముఖదర్శన
దోషమునకు భీతినొంది ♦ తొలఁగినమాడ్కిన్
బ్రోషితుఁడై యఖిలజగ
ద్భూషణుఁడరుణుండు గ్రుంకెఁ ♦ దోయధిలోనన్. 69

ఉ. చేరెనికేతనంబులకు ♦ సేమమునన్ ఖగపఙ్క్తియూధముల్
జారెను చక్రవాకయుగ ♦ సాంద్రమనోజరసాతిరేకముల్
మీఱె నజాండభాండమున ♦ మించిరయంబున నంధకారముల్
పేరెను దారకాభినవ ♦ బృందఘనద్యుతు లంబరంబునన్. 70

వ. ఇట్లంధకారంబు సర్వదిక్పరిపూర్ణంబై దృష్టిగోచరపదార్థంబులదృష్టరూ
పంబులగునట్లు నిబిడంబై ప్రవర్తించుచుండె. 71

క. మదననృపాలుని గొల్లెన
తుదనెత్తిన హేమమయచ ♦ తురకలశము నా
నుదయాచల శిఖరంబున
నుదయించెను విధుఁడుకాంతి ♦ యుక్తుండగుచున్. 72

వ. అంత నమ్మునివరుండు చరమసంధ్యాసమయసముచితానుష్ఠానంబుదీర్చి శి
ష్యసమన్వితుండై నిజనిలయంబునకరిగి యగ్నిహోత్రాది కృత్యంబులు స
మాప్తించి విష్ణుధ్యానపరాయణుండై యుండెనంత నప్పుండరీక మహీకాం
తుండు పయఃపానంబుసేసి తత్తరుమూలంబున సమాసీనుండై మనంబున ని
ట్లనియె. 73

చ. నిరుపమయోగ సంపదల ♦ నిత్యములైన గతి భ్రాంతి కాలుపా
పరిమిత కార్శ్యభావములు ♦ [illegible] గాంచి తపస్సునం
దరవిభవంబణంపను బల్ ♦ కాననమున గ్గిన పన్నగములకుం దగం
బెఱుఁగఁగ లేదొకో మడమ ♦ పాదములందుబున నన్యదిశ్యములన్. 74

చ. కపిలమునీంద్రు శాస్త్రములు ♦ [illegible] శాస్త్రముల్
నపరిమితంబులై యొనఁగె ♦ [illegible] భావముల్
విపులవధూజనాళ్ళ చేస ♦ [illegible] భోగభూ
భవనికి రాగ జూడనట ♦ సౌమ్యతపోమహిమానమున్నతిన్. 75

క. దృష్టిగ్రాహ్యంబగునది
నష్టంబై చనెడుఁ జూడ ♦ [illegible]
స్పష్టముగఁ దెలియవలయును
సృష్టికిఁ గర్తయగువిభుని ♦ శిష్టములోఁ నగా. 76

గీ. గురుముఖంబువలనఁ ♦ గుదురుగాఁ దనమాత్ర
నెఱిఁగికొనినయట్లి ♦ నరవరుండు
సురలు వినుతిసేయ ♦ శుభమానససహితుఁడై
చెడని పదమునను ♦ జేరుకొనును. 77

చ. కపిలమునీంద్రు ధర్మమునను ♦ గల్గినదాఁక జలాశ్రితమునన్
విపులవిరాగయుక్తి పడి ♦ విజనస్థల [illegible] నిత్యులుండిన
యపరిమిత ప్రసూనముల ♦ [illegible] చెలువొందు నిట్టిపా
దపము నివాసగేహముగఁ ♦ దపస్సొనర్చెద సుస్థిరంబుగన్. 78

వ. అని యిట్లు ప్రౌఢగిరి మునివిరక్తుండు మనమునఁ దన్మహీరుహమూలంబున నిద్రా
విరహితుండై యుండెనంత. 79

క. ఘనతిమిరోరగగళిత
వనజానన నిర్మితాండ ♦ వత్సరసంజ్ఞ
వనమిదియన నుదయించెను
దినకరుఁడు సురాధినాథ ♦ దిగ్భాగమునన్. 80

వ. ఇవ్విధంబున సూర్యోదయాస్తమయము పరిమితంబులగు పదుమూఁడు దివసం
బులు జలాంజలిత్రయపానంబున దేహధారణంబు సేయుచుఁ దన్మహీరు

హామూలంబునఁ బుండరీకుండు మోక్షధర్మాసక్తుండై యుండెనంతఁ బదునా
లవదినంబునఁ దత్కపిలుండు శిష్యసమన్వితుండై సంధ్యాది కృత్యంబులు
దీర్చి యమ్మహీవల్లభునిఁ గనుంగొని మనంబున నచ్చెరువందుచు నతనిఁజేరం
జని యిట్లనియె. 81

గీ. రాజ్యసుఖము మాని ♦ రమణుల విడనాడి
భోగసరణి మీఱి ♦ బుద్ధిదప్పి
యడవిలోన నుదక ♦ మాహారముగ నిట్లు
బడలఁదగునె నీకుఁ ♦ బార్థివేంద్ర. 82

క. జననాంతరసుకృతంబుల
జననాథుండగు నరుండు ♦ జనపతియయ్యున్
మునివేషముఁ గోరినఁ బెను
వనరే తద్భూమియందు ♦ నఖిలజనంబుల్. 83

వ. అని పలికిన మునీంద్రునకు రాజచంద్రుండు మునిభక్తుండై నమస్కృతి
పూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 84

చ. గురువులుగాన మీ కెదిరి ♦ గొంచెపువాక్యము లాడనఁ బల్కరా
దరయఁగ రాజ్యవైభవము ♦ లస్థిరముల్ జననవ్యయంబు లె
వ్వరికినినైన నిత్యములు ♦ వర్ణనచేయఁగ మీనిచేతని
ర్ధరణిని సాధ్యమే యదిన ♦ తప్రియమీదయు జాలపండినన్. 85

క. క్లేశంబులు జాలె నాశా
పాశంబులు వీడె నణఁగె ♦ భవరోగంబుల్
గాసిల్లె మత్కలుషములు
వాసెను మీదర్శనమున ♦ వరమునివంద్యా. 86

చ. సురపతివంద్య పాదయుగ ♦ శోభితుఁడై యఖిలాండనాథుఁడై
పరఁగుచు దేవదేవుఁడగు ♦ పద్మదళాక్షుఁడె దైవమందుఁ ద
త్పరము మతంబె ముక్తి ని ♦ దానము నావిలసిల్లునంచు నే
నెఱిఁగితి గొంతకొంత భవ ♦ దీయముఖాంబుజ వాక్యపద్ధతిన్. 87

క. నలినాక్షభక్తియోగము
తెలిపితి వేదుపాసనావి ♦ ధిప్రియతనముల్

తెలియంగ నానతియఁగ
వలయును మునినాథభువన • వర్ణితచరితా. 88

క. అనియాగతింబలికిన
జనపతినీక్షించి మిగుల • సంతతమొదవన్
మునినాథుఁ డతనితోని
ట్లనియెను గ్రమ్మనుదరవి • కాసితాననుఁడై. 89

సీ. జననాథ వినుముని • స్సంశయంబుగ నీకుఁ
దెలిపెద సర్వంబుఁ • దెలిసికొనుము
జగమున నంతటఁ • జారుపూతాత్ములై
కర్మయోగంబున • ఘనులు ద్విజులు
చర్చింపఁదద్వపి • సంస్కృతులై తద
ర్థాచారసహితులు • రాజవరులు
తన్మహీపాలక • ర్తవ్యార్థ కర్మవ్రి
వర్తులు తదనుజ్ఞ • వైశ్యజనులు
బ్రాహ్మణోత్తమ సేవనా • భక్తిదక్ష
సతులకును శూద్రజనులకుఁ • జలుపవలయు
నట్టికర్మంబు లెచ్చోట • నైనఁగలుగ
వట్లుగావునవారు పు • ణ్యాత్ములనఘ. 90

క. ఉర్వీతలమున మనుజుల
దుర్వాకలు పొగ్నులకును • దోయదమగుచున్
సర్వాధికార మనఁజను
సర్వేశ్వరపాదభక్తి • చర్చింపంగన్. 91

క. తలఁచుగ విష్ణుము లెదిరినఁ
బరితప్తుఁడుగాక విష్ణు • పదపంకజను
స్థిరభక్తితోడ మనుజుఁడు
చరియింపఁగవలయు సుగుణ • చరితుండగుచున్. 92

క. యోగంబున విఘ్నితుఁడగు
భాగవతోత్తముఁడు సిరులఁ • బరగుచు విపులన్

భోగార్థముద్భవించియు
యోగోన్నతుఁడగును బూర్వ • యోగబలమునన్. 93

క. మారుతమున ముడివెదిరిన
బూరుగుతూలంబు మాడ్కిఁ • బోవును వ్యాధుల్
నారాయణుఁదలఁచని పా
పారూఢులవంశమాయు • రైశ్వర్యంబుల్. 94

గీ. అస్థిరంబుదేహ • మనుచో ననాగత
క్షణమునందు బ్రిదుకు • సంశయంబు
ఇదిదలంచి నీవుపదిలమ్మై • హరిభక్తిఁ
జనగవలయువిష్ణు • సదనమునకు. 95

వ. మఱియు దేహి దేహలయంబు మనోలయంబునను ద్వివిధంబులగు లయంబు లంబొందు నందు దేహలయంబు నైమిత్తికాత్యంతిక భేదంబులంబ్రవర్తించుఁ దద్భేదంబులయందు సుషుప్త్యవస్థా సమయంబున జీవుండు మనోలయంబు నొందుటనైనది నైమిత్తికంబును, దజ్జీవుండు దేహంబు పరిత్యజించి దేహాంతర ప్రాప్తుండగుట యాత్యంతికంబునునగు నిట్టిభేదంబులంబ్రవర్తిల్లు నవి దేహలయంబనంబరగు నింక మనోలయంబు ధ్యానయోగనిష్ఠంబై ద్వైధావిభక్తంబగు నందు బాహ్యంబు మఱచి లక్ష్మీవల్లభు నుల్లంబునను త్ప్రేక్షించుట ధ్యాననిష్ఠంబు; హృత్కమలనివాసుండగు లక్ష్మీకాంతునిదివ్య మంగళ విగ్రహంబునందుఁ దన్మానసంబు లయంబునొందుట యోగనిష్ఠంబునునగు నిట్లు నిత్యప్రవృత్తంబులైన దేహమనోలయంబుల స్వరూపంబుతెఱంగి జ్ఞానాజ్ఞానాత్మకంబైనఁ బ్రపంచంబునఁ దరంబగు దేహంబున నధిష్ఠితంబైన జ్ఞానంబాని తన్నిజాంశంబున మనంబును సృజియింప నద లోచనరూపంబై తాదృగ్విధ దృష్టప్రపంచంబునందు ఘటపటాదులు గ్రహియించుఁ దత్ప్రథమావస్థా సంభవంబును, దదంతరావస్థా స్థితియును, దద విలోకనంబును విశ్వంబునకు లయంబులనఁబరఁగు నిట్లు వస్తువులయందు క్షణమాత్రోదితంబులైన జననస్థితిలయంబులు దప్రస్ఫురూపంబులై నిజశరీరంబున నధిష్ఠితంబులుగా వివరించెద రంతఃకరణ వ్యాపారసమేతంబగు తద జ్ఞానంబుననణంచి సర్వేంద్రియ రూపంగుచిత్తంబును బాహ్యవస్తువుల వల నంగుదియించి లక్ష్మీవల్లభు ననవరతంబునుం దలంపఁగవలయు. 96

ఉ. కాలముచేత వంచితుఁడు ♦ గాక దయాపరిపూరితాత్ముఁడై
నాలుకఁ బుండరీకనయను ♦ నప్రియనామము లెల్లకాలముం
లీల నుతించు మర్త్యుఁడని ♦ లింపులు గొల్వఁగ ముక్తి నొందుఁ ద
త్కాలుని కాలదండహతిఁ ♦ గందక వేడ్క దలిర్ప భూవరా! 97

సీ. వేదంబు లెల్ల శ్రీ ♦ విభునిరూపంబులై
వివిధ ధర్మాచార ♦ విధుల నెల్ల
విస్తరింపఁగ నైన ♦ వీక్షించి తద్విశి
ష్టార్థముల్ మనుమునుల ♦ న్యముగఁ జేసి
విధినిషేధంబులు ♦ వివరింపనొల్లక
కర్మనిర్గుణ్యానముల్ ♦ గనఁగ లేక
మహిని సద్వర్ణాధి ♦ మానసంయుక్తులై
ఖ్యాతితత్త్వములముగ ♦ నాదరించి
విష్ణువిరహితముగ నుష్ఠు ♦ వృత్తిదనరి
భూతసృష్టిగ యాగముల్ ♦ బూని చేసి
పెంపుదలకొన ముక్తిసా ♦ ధంబు లేక
తిరుగ జన్మవ్యయంబులం ♦ దగులువారు. 98

సీ. ఫలసమేతంబైన ♦ పాదపం బీక్షించి
సత్త్వహీనుండైన ♦ సత్వరముగ
నాయాన సంయుక్తుఁ ♦ డయ్యుఁ దద్వృక్షాగ్ర
మారోహణము సేయ ♦ నక్కినరుఁడు;
వట్టిమాఁకెక్కఁగ ♦ నాంధింపఁడట్లుగ
బుధులు భోగప్రాప్తిఁ ♦ బొందలుకొనక
ననయంబుఁ గామ్యక ♦ ర్మాచారనిరతులై
శాశ్వతనిలయంబు ♦ జూడవిడిచి
తత్ప్రియుక్తంబులుగ వారి ♦ తముల బొదవి
దేవభూముల వసియించి ♦ తిరుగ వసుధ
పై మహాహీన మాతృగ ♦ ర్భములఁ జెంది
యుద్భవంబును నాశంబు ♦ నొందువారు. 99

క. ఆ కామ్యములైనను ల
క్ష్మీకాంతున కర్పితముగఁ • జేసినమనుజుం
డా కైటభరిపునిశ్చల
లోకంబున సుఖము నొందు • లోకోత్తరుఁడై. 100

వ. మఱియు బాలకుండు గుడ వాంఛాసమేతుండై తిక్కంబుఁగాను చందంబునఁ గర్మఫలవాంఛనొదవి తద్దర్శకంబులగు జ్యోతిష్టోమాదికర్మంబులాచరింపం దత్సామర్థ్యంబున జ్ఞానంబునకు నాచ్ఛాదకంబులైన కలుషంబు లపహృతంబులగు నట్లయినచో మలినంబగు దర్పణంబు పత్రచూర్ణలేపన ప్రభావంబున నిర్మలంబగునట్లు తత్కర్మాచరణంబునఁ బాతకాపేతంబై జ్ఞానంబు ప్రవృద్ధంబై నిష్కళంకంబైన కైవల్యంబునకుఁ గారణరూపంబగునట్లు గావున నిత్యనైమిత్తికాది కర్మంబులును జ్ఞానంబునకు సాధనంబులగునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 101

సీ. స్థావరజంగమా • త్మకమైన విశ్వంబు
విష్ణురూపంబుగా • వీక్ష చేసి
మానితదేహాభి • మానంబు వర్జించి
గురుకృపాకలితుఁడై • వెరవు గలిగి
తద్విష్ణుభృత్యభృ • త్యసమానుఁడై శాంత
చిత్తుఁడై నిత్యశు • చిత్వ మలరఁ
గామరోషాదిదు • ష్కరదేహబాహిత
సంఘంబు లెల్లను • నడల మోఁది
సంతతాచారసహితుఁడై • సత్యవాక్య
సంయుతుండగు చనయంబు • సఖ్యవృత్తిఁ
దిరుగ నేర్చిన పుణ్యుండు • త్రిదశవినుతుఁ
డగుచు విలసిల్లు హరిమంది • రాంతరమున. 102

క. ఆహవభయవర్జితు లగు
బాహుజులకు వైశ్యులకును • బణఁతుల కైనన్
దేహాయాసము వొందక
శ్రీహరిఁ దలఁపంగవలయుఁ • జిత్తాబ్జమునన్. 103

మత్స్యపురాణము.

గీ. సిరుల నీయఁజాలి • చిరకాలసంప్రాప్త
కలుషచయము నణఁపఁ • గలిగినట్టి
పుండరీకనయనుఁ • బొందఁగఁ గనుమతులు
పతితు లగుదు రన్య • మతముఁ దగిలి.

సీ. చింతనీయములందుఁ • జింతింపఁదగు విష్ణు
మంగళనామంబు • మానవేంద్ర
దర్శనీయములందు • దర్శింపఁదగు పంక
జాక్షుని వరరూప • మవనినాథ
శ్రవ్యంబులందు హరి • శ్రావ్యంబు లత్యంత
సద్గుణజాలంబు • జనవరేణ్య
వర్ణనీయములందు • వర్ణ్యముల్ చక్రాంక
పౌరుషంబులు రాజ • పద్మమిత్ర
యట్లు గావున వేదవే • ద్యాంతనిలయుఁ
డగు తదంభోజనాభుని • ననుదినంబు
సర్వగతుఁడు గదలఁచి ని • స్వాంతయమున
వినుతి సేయంగవలయును • క్ష్మాతలేశ.

సీ. రక్తమాంసాస్థిచ • ర్మావృతంబైనట్టి
తను వనిత్యం బని • తలఁపవలయు
స్వప్నరూపం బైన • సంసారసౌఖ్యంబు
మెఱుపుచందం బని • మలఁగవలయు
బహుళపుత్త్రాదిసం • పదలెల్ల ఘనదుఃఖ
హేతువులని యాత్మ • నెంచఁగవలయు
సంభవస్థితివినా • శములు దేహమునకు
నిత్యంబు లని బుద్ధి • నిలుపవలయు
జంగమస్థావరాదిప్ర • శస్తవిశ్వ
విభుఁడె దేవత యనుచు నే • వింపవలయు
నంబుజాక్షుండె ముక్తిదా • యకుఁ డటంచుఁ
దెలిసికొన నిట్టి వివరముల్ • దెలియవలయు.

గీ. భోగసరణిమీఁద ♦ బుద్ధిరోసినఁగాని
పాదుకొనదు హృదయ ♦ పంకజంబు
స్వాంతవనరుహంబు ♦ చాంచల్య ముడిగిన
యపుడె యోగసిద్ధి ♦ యగు నృపాల. 107

క. తలఁపుము హరినామంబులు
నిలుపుము హృదయంబులోన ♦ నీరజనాభుఁ
జలుపుము వైష్ణవకృత్యము
లలఘుయశోధామ కువల ♦ యాధిప వినుమా. 108

క. శరణాగతు లగు దాసులు
దురితౌఘసమేతు లైనఁ ♦ దోయజనాభుం
డరసికొని వారి కొసఁగును
బరిపూర్తిగ నాత్మలోక ♦ భవసౌఖ్యంబుల్. 109

వ. మఱియుఁ గర్మయోగంబును భక్తియోగంబును జ్ఞానయోగంబును ధ్యా
యోగంబు నను యోగవిశేషంబులు ముముక్షుప్రాప్యకంబులు గాఁ జెప్పఁబడు విధంబ
లఁ బ్రవర్తించు నందు, నాధానపుంసవన సీమంత జాతకర్మ నామక
ణాన్నప్రాశన చౌలోపనయన వేదవ్రత స్నాతక వివాహ పంచమహాయ
హోమ వైశ్వదేవ మాసపైతృక నైమిత్తిక ప్రత్యాగ్రహాయణ దర్శ పూ
మాసాగ్రయణాగ్నిష్టోమాది కర్మాచరణంబు కర్మయోగంబు, శిలా దా
లోహ మృదాది కల్పితంబు లైన ప్రతిమాభేదంబులయందుఁ బుండరీకాక్ష
నావహించి యప్పరమపురుషునకు విష్ణ్వక్షేప ప్రకారంబున నాసనార్ఘ్యపాద్యా
చమనీయ మధుపర్క స్నాన వస్త్ర యజ్ఞోపవీత భూషణ గంధపుష
ధూప దీప నైవేద్య తాంబూలాద్యుపచారంబులు యథాసంభవంబుగ స
ర్పించి స్తుతిపూర్వకంబుగఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరింపవలయ
నిట్లు ప్రత్యహంబును నాచార్య పుండరీకాక్ష తద్భక్త సంకీర్తన సమేతం బ
శ్రద్ధ భక్తియోగంబును నిస్సారం బగు సంసారంబున ననిత్యమాత్ర బాంధ
లైన సుత దారాదులయందుఁ బాదుకొనిన మమత్వంబుఁ బరిత్యజిం
వైరాగ్యంబు నొంద నది జ్ఞానయోగం బనగు నింక ధ్యానయోగలక్షణంబ
జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 11

మత్స్యపురాణము.

సీ. తానంబు దీర్చి శ్వే • తసుశుభ్రైన వస్త్రముల్
ధరియించి సాంధ్యకృ • త్యములు నడపి
విజనస్థలంబున • విమలపద్మాసనా
సీనుఁడై యుండి ని • శ్చలుఁ డగుచు
నయననాసాగ్రకేం • ద్రియమునిరోధించి బాహ్య
గతి నంతరాత్మ సం • గతము చేసి
కామ రోషాదులఁ • గట్టి మూలముఁ ద్రొక్కి
శీతోష్ణములచేతఁ • జిక్కువడక
యోగిపురుషుండు హర్షసం • యుక్తుఁ డగుచు
ద్వాదశాంగసమేతహ్ర • స్వనయముండుఁ
బ్రణవ మంత్రాక్షరంబులఁ • బానుకొల్పి
తత్పయోరుహాక్షునిఁ • దలఁచు నేని.

సీ. శ్రీవత్స కౌస్తుభ • శ్రీయుక్తవక్షుని
లలితపీతాంబరా • లంకరిష్ణు
నతులకుండలరుచి • వ్యాప్తగండద్వయు
నంచితవక్త్రప • ద్మాభిరాముఁ
బుండరీకాక్షునం • భోధరశ్యామల
దేహుఁ గిరీటిదే • దీప్యమాను
శార్ఙ్గనందక సుద • ర్శనశంఖగంభిత
శ్రీహస్తపద్మును • శేషశాయిను
వాసవప్రముఖామర • వంద్యచరణుఁ
దులసికాదామసంలగ్న • లలితకంఠుఁ
దన్మనఃపద్మకర్ణికాం • తరనివిష్టుఁ
దలఁచునది ధ్యానయోగంబు • ధరణినాథ.

క. ఏవంవిధ లక్షణముల
భావితుఁడై మదనకోటి • భాసురుఁ డగునా
శ్రీవల్లభునిఁ దలంపుము
భావసరోజంబునందుఁ • బార్థివముఖ్యా.

క. వినుము నృపాలక చెప్పెద
మనమున ననుమానమెల్ల ♦ మానిరమానా
ధునిఁదలఁపుము హృదయంబున
ననిమిషులు నుతింపముక్తి ♦ కరిగెదవీవున్. 114

వ. అనియిట్లు కపిలమునీంద్రుండు వైరాగ్యలక్షణంబును విష్ణుభక్తి ప్రకారంబు
ను జెప్పిన విని పుండరీకుండిట్లనియె. 115

మ. ఘనులై పాపవిముక్తులై నిగమయో ♦ గజ్ఞానసంపన్నులై
వనజాతాక్ష విశిష్టభక్తిరతి వి ♦ శ్వస్తాత్ములైయున్నయీ
మునివర్యుల్ తపమాచరించుచును ద ♦ సోత్కృష్టంబుగాందంగతే
రనఘా యీక్రియఁదెల్పఁగావలయు న ♦ త్యజ్ఞానసంభావితా. 116

క. అనినమహీవల్లభునకు
మునివల్లభుఁడిట్టులనియె ♦ మోదముతోడన్
వనరుహవిమతా కృతిద
ర్శనసంక్షుభితాబ్ధిఘోష ♦ చారుమృదూక్తిన్. 117

సీ. తపముచేవిశ్రుతుల్ ♦ తరిగింపమును తెల్ల
దానవాయుష్యంబు ♦ తఱఁగిపోక
దినవృద్ధిఁబొందంగఁ ♦ దిద్దశనాయకుఁ[illegible]నఁ
దన్మునీంద్రులఁజూచి ♦ తలఁచుచుండు
నమ్మహాత్ములు పంక ♦ జాసనుతోఁగూడి
చనువారు శ్రీవిష్ణు ♦ సదనమునకు
నంతపర్యంతము ♦ బ్రాహ్మణకర్పితం
బులుగాక సత్కర్మ ♦ ములఁజరింతు
రట్లుగాన దేహాంతర ♦ ప్రాప్తిలేక
నిత్యముక్తులు తత్పుణ్య ♦ నిరతమతులు
యుష్మదాదులకెల్లనా ♦ యువులుగొంచె
మైనయెడ ముక్తిమార్గంబు ♦ లరయవలయు. 118

సీ. హరియొక్కఁడవంబని • యామ్నాయములు చెల్లఁ
తెలిసెను యోగులు దాను • దెలియఁగలుగ
తొల్లి ప్రత్యక్షము • తోయజాక్షుం డాన
తెచ్చిన గ్రంథముల్ల • విప్రతేప
ప్రబలు వైష్ణవనిధా • వంశమున విన్పష్టి
విష్ణుసంయుక్తము • విశేయునను
మతివిశేషమున దు • మ్మర్మయుక్తసంయుక్త
బోధ్యాపాదంబులఁ • బ్రబలియొనను
వడిఁ జరాచరరూప మై • తనరు నెల్ల
మోహవలయ మదు నిజమైన • ముక్తినగరి
సత్యవరులదు సన్న • జ్ఞానుల గన
దెలుప రొరులకు సుజ్ఞాన • లక్షణంబు. 119

వ. అట్లు గావునఁ గర్మాచారసమేతులును వైరాగ్యసంయుక్తులును సుజ్ఞానసమే
తులును నగు గృహస్థులును మునీంద్రులు శాపానుగ్రహ సమర్థులై
మోక్షంబునందుఁ గృతనిశ్చయులై ముక్తి యనంబడఁగ భోగభాగ్యహేతు
వై తత్త్వధామంబులందు శాంతులును దాంతులును వైరాగ్యసంయుక్తులు
ను నైన పరమపురుషులకు వైష్ణవం బగు మార్గంబు పదేశించుచుఁ బ్రవర్తిం
తురని చెప్పినఁ గపిలునకుఁ బుండరీకుం డిట్లనియె. 120

క. వనజాక్షుఁడు తత్పూర్వం
బున నేమని యానతిచ్చె • ముదమలరఁగఁ ద
న్మునివరులకు నీభువనం
బనుమతిఁ జెప్పుట్లు వెట్టి • నా గ్రమతమునన్. 121

క. వనరుహనాభుని యానతి
యన నెయ్యది తెలిపి మెలయు • నతిరభసమునన్
మునినాథ యావిచిత్రము
వినుపింపుము హృదయమందు • వేడ్క దలిర్పన్. 122

వ. అనిన రాజునకు మునివర్యుం డిట్లనియె. 123

సీ. వినుము భూవర పూర్వ • మున రమాకాంతుండు
వేడ్క మనస్సృష్టి • విదితముగను

నిర్మించెఁ దద్విశ్వ • నిలయ మానవ నాగ
యక్షాదు లానంద • మతిశయిల్లఁ
దత్పుండరీకాక్షుఁ • దలఁచి కైవల్యంబుఁ
బొందినయంతఁ ద • త్పుణ్యమూర్తి
శేషోమయంబుగాఁ • జాతుర్యమున సృష్టిఁ
గ్రమ్మఱియును నిల్పి • కౌతుకమున
నందు మఱియును నరదేవ • యక్ష పక్షి
పశు మృగాదులఁ గావించి • ప్రాభవమున
నపుడుఁ జెడకుండ నొండుపా • యంబుఁ దలఁచి
మునుల నీక్షించి వారితో • ననియె నిట్లు.

గీ. ఏకతంబు సేసి • యేను మీతోడుత
మాట యనెద నొకటి • మంతనంబు
తెలిపి చెప్పవలదు • త్రిభువనంబుల నది
చెప్పినపుడు మీకుఁ • దప్పిదంబు.

వ. అది యెట్టి దనిన.

సీ. అనుమాన ముడిగి శ్రీ • వనితాధిపుఁడు లోక
నాయకుండని మనో • నళినమందు
మనువేడ్కఁ దలఁపోసి • మన్నామజపములు
సేయుచు మద్భక్తిఁ • జెలఁగువారు
అరుగుదు రస్మదీ • యాలయంబునకును
బ్రబలపునర్జన్మ • రహితు లగుచు
నిది యథార్థంబుగా • నెఱిఁగి మానవకోట్లు
మన్ముఖ్యదివ్యనా • మములు దలఁచి
నంత సాయుజ్యముక్తికి • నరుగునపుడ
ప్రాణి విరహితమగుచుఁ బ్ర • పంచ మెల్ల
వృద్ధిబొందక విపరీత • వృత్తిఁ జెదరి
సకలదిశలందు శూన్యమై • సమయు నంత.

గీ. అట్లుగాన నస్మన్మతం • బణఁచి మీరు
బాహ్యమున నన్యమతములు • పాదుకొల్పి

ప్రకటములు సేయునందున • బ్రిజల [illegible]
సంశయంబొదవు నాృపోత్తమా • [illegible]. 128

క. ఈరీతి సంశయంబుల
మీరి జనుల్ వెగడుపడిన • మృగముల [illegible]
నేరుపు సెడి పలు తెరంగుల
జాలుదురెలుంగఁగాఁగనేను • స[illegible]. 129

గీ. జాడఁదప్పినట్టి • జను[illegible]
తిరుగుచున్నయట్లు • [illegible]
ముముఁదలంపలేని • [illegible]
మేటిసంపృతులను • [illegible]. 130

క. నళినోదరుఁ [illegible] నను [illegible]
దెలియక యీ జీవకోట్లు • [illegible]
బులఁ బొందఁగఁ [illegible]
నిలుచును [illegible] • [illegible]. 131

క. అది రొజెిఁగి [illegible] ము[illegible]
ప్రదముగు మన్మతము దాఁచి • [illegible]
విదతము సేయుగ ముదిలో
ముదమునఁ [illegible] వలయు • [illegible]. 132

గీ. కర్మమార్గమంను • [illegible]
ముక్తి గోరునట్టి • భక్తులకును
నిలిచి తాలఁగనట్టి • నిశ్చలజ్ఞానంబు
గురుఁడనగుచు నేనె • [illegible]. 133

వ. అని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన క్రమంబు [illegible] నట్టి భాగవత ధర్మంబులు దలియఁ బద్మభవాదుల [illegible] శక్యంబులుగావు; ఈజగంబు తద్విష్ణుమాయామోహితంబై బ్రిప[illegible]; [illegible] గుణవ్యాపార [illegible] బులు వినుతించువారు సాయుజ్యంబు పొందుదురని [illegible] మునీంద్రుండు [illegible] ట్లనిరొ, 134

గీ. ఒకట మంత్రరాజ • ముపదేశ మిచ్చెద
నది జపంబుసేయు • మంబుజాక్షుఁ

డాయు దివసములకు • నభివాంఛితం బిచ్చు
నీకు మనుజచంద్ర • నెమ్మితోడ. 135

వ. అట్టి మంత్రం బెట్టిదనిన. 136

మంత్రము.

పరాయ పరరూపాయ పరమాత్మనే పరాత్మనే
నమః పరమతత్త్వాయ పరానందాయ ధీమహే. 137

క. ఈ మంత్రము జపియించిన
భూమీశ్వర నీకుఁ గల్గు • భువనములోనం
గామితమగు వైకుంఠము
శ్రీమత్పదపద్మయుగ్మ • సేవారతియున్. 138

వ. ఇవ్విధంబునఁ గపిలుండు మోక్షధర్మంబులు చెప్పిన విని పుండరీకుండు మనంబునం గలుగు సంశయంబు మాని సముచితంబుగ నమ్మునీంద్రునకు దండప్రణామం బాచరించి స్నానపూర్వకంబుగఁ దన్మంత్రంబు పరిగ్రహించి యమ్మహాత్ముని యనుగ్రహంబునఁ దద్దాత్రీమాహాత్మ్యంబునం గలుగు పద్మపుష్కరిణీతీరంబుఁ జేరి తత్పుణ్యజలంబుల స్నానాదికృత్యంబులఁ దీర్చి ధౌతవస్త్రంబులు ధరియించి పద్మాసనాసీనుండై బాహ్యాగతజ్ఞానంబు విసర్జించి హృదయపద్మంబునందు సర్వభూషణభూషితుండును, సుదర్శన పాంచజన్యాది సర్వాయుధోపేతుండును, సర్వలక్షణసమేతుండు నైన లక్ష్మీవల్లభునిఁ బాదుకొల్పి తదుపదిష్టం బగు మంత్రంబు జపియించుచున్న యెడ. 139

సీ. గ్రైవేయకంకణాం • గద హార కుండల
  ప్రభ లలితస్ఫూర్తిఁ • బరిఢవిల్ల
నవరత్నకీలితో • న్నతకిరీటద్యుతు
  లాశావకాశంబు • నలమికొనఁగఁ
గటివిలంబితహేమ • కాంచీవిలగ్నమై
  రాజితపీతాంబ • రంబు మెఱయ
శ్రీవత్స కౌస్తుభ • శ్రీసమాయుక్తమై
  తులసికాదామంబు • తొంగలింప

నతిరయంబున గరుడవా • హనసమేతుఁ
డగుచు విష్ణుండు శంఖచ • క్రాదిదివ్య
శాయుధంబుల ధరియించి • యమరవరులఁ
దక్షిణంబున నచటఁ బ్ర • త్యక్షమయ్యె. 140

వ. ఇట్లు పుండరీకలోచనుండు నిజభక్తసమేతుండై [illegible] నరుగుదెంచి తన్మహాకాంతునకు దివ్యజ్ఞానంబు గృపసేసిన నతండును రోమాంచకంచుకితుండై హర్షాయత్తచిత్తుండై వివిధభూషాలంకృతుండును సర్వాయుధోపేతుండును సర్వలక్షణపరిపూర్ణుండును బతగేంద్రవాహనుండును భక్తజనసమేతుండును నైన యప్పరమపురుషమూర్తిం గనుంగొని ప్రణామపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 141

చ. అనవరతంబు నీగుణము • లాత్మఁ దలంతురు నిత్యముక్తి
మునులు భవత్స్వరూపము న • మున్నతి నిల్పి [illegible]
వనజదళాక్ష భక్తజన • వత్సల • యేఁ గనుఁగొంటిఁ బ్రత్యా
చనముల యుష్మదీయమగు • సన్నుతదివ్యశరీర మిచ్చటన్. 142

చ. ఫలితము లయ్యె మాకు ప్రభ • పదములు జన్మసహస్రసంచితా
ఖిలకలుషౌఘసంహరము • [illegible] భవపాదపంకజంబు ని
శ్చలభవదంఘ్రిభక్తియును • సౌఖ్యసమగ్రవికాసకాంతి [illegible]
నలినవిలోలనేత్ర యెటు • నన్ను [illegible] భక్తవత్సలా. 143

సీ. పరిమళద్రవ్యంబు • [illegible] పట్టింపఁ
బని [illegible] బూని • [illegible]
నరిలేని రత్నభూ • షణములు పట్టించి
[illegible] • కోరినట్లు
నరసాన్నభక్ష్యభో • జ్యములు విస్తరించి
[illegible] • [illegible]
వస్త్రమీఁదిన పట్టు • పట్టుపుట్టము లిడనాడి
[illegible] • [illegible]
అఖిలజగదేకనాథుఁడ • వైన నిన్నుఁ
దలఁపఁ [illegible] • [illegible]

భక్తిసంపన్ను లగునట్టి ♦ పాపరతులు
పొందుదురు రౌరవంబుల ♦ భువనవంద్య. 144

క. కీటం బైనను మీకయి
పాటిల్లిన నిందుఁ దగును ♦ బాకాహితసూదనా
గీటంబగు మీదయకును
సూటిగ వర్తింపఁ జేని ♦ శుభగుణనిలయా. 145

క. ఏవివరంబును నెఱుఁగను
గావింపఁగలేను నిత్య ♦ కర్మాదివిధుల్
శ్రీవల్లభ దయసేయుము
కైవల్యము నస్మదీయ ♦ కాయముతోడన్. 146

వ. అని పుండరీకుండు విన్నవించిన సంతోషించి సుప్రసన్నుండగు పురుషుండు నిజకర
కమలంబునఁ దదీయశరీరస్పర్శనంబు సేయుచు నిట్లనియె. 147

మ. రమణీబంధుజనాప్తులన్ విడిచి త ♦ ద్రాజ్యంబు వర్జించి స
ర్వము కామాదులఁ జెందనీక హృదయ ♦ స్థైర్యంబునన్ మించి శ్రీ
వమితాత్మద్గుణకీర్తనావ్రతముచే ♦ నాహ్లాదముం జెందు నా
విమలంబైన గుణంబు గల్గ నిను నే ♦ వీక్షించితిం బుత్రకా. 148

క. చలితులుగాక దృఢంబుగఁ
దలఁపున మముఁ దలఁచునట్టి ♦ తత్త్వజ్ఞుల మ
న్నిలయమునఁ బాదుకొల్పుదుఁ
జలమునఁ దద్విహితహర్ష ♦ సంయుక్తుఁడనై. 149

క. భూరమణ నీవు జగముల
మీఱి మముం దలఁచుటకును ♦ మెచ్చితి మదిలో
నేరీతి నీవు గోరితి
వారీతిన చనఁగవలయు ♦ నస్మత్పురికిన్. 150

వ. అనియిట్లు పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన యనంతరంబ సుప్రసన్నుండరీకుండు దధి
వేళసంగంబున దుగ్ధంబులు దధిరూపంబులు దాల్చుగతిదానంబునఁ దత్కరస్ప
ర్శనంబున దివ్యశరీరసమేతుండై పరమభాగవతాగ్రగణ్యుండై దివిజులు స
న్నుతింపఁ దద్రమావిభుంగొలిచి పరమపదంబునకుం జనియె నిట్లుగావున లక్ష్మీ

వల్లభుండు భక్తియోగ [illegible] భక్తులను [illegible]
బుఁగృప సేయు [illegible]
న నిలయంబు [illegible]

సీ. తెలియుము మదిలోనఁ • [illegible]
[illegible] • [illegible]
నుడుగుము భక్తితో • [illegible]
[illegible] • [illegible]
దలఁపుము హృదయమున • [illegible]
నామసంకీర్తన • [illegible]
వినుము వీనులయందు • [illegible]
[illegible] • [illegible]

వందనము సేయుము [illegible] • [illegible]
పరమవైష్ణవ మార్గపద్ధతి • [illegible]
చేరఁబోవదు మోక్షము • [illegible]
మత విరోధమ్ము లేనిది • [illegible] 152

క. ఈ వైష్ణవధర్మంబులు
భావంబునఁ దలఁచి విష్ణు • భక్తుఁడు [illegible]
కావింపుము సత్ క్రియలను
లావణ్య [illegible] • [illegible] 153

సీ. ఆచార్యవైముఖ్య • మాత్మప్రశంసయు
విష్ణుభక్తులఁ జూచి • వెక్కసపడుట
తత్ప్రియాజనములు • [illegible]
పరుల [illegible] • [illegible]
గర్వంబు నొందుట • కపటంబు సలుపుట
మాయయు మోహంబు • మత్సరంబు
పాదతీర్థము నేలఁ • బడఁగ [illegible]
హరిమందిరము చేర • నరుగకుండ

సువ్రతంబగు నేకాద • శీవ్రతంబు
వీడనాడుట దుష్టవ్ర • వృత్తిఁ బోడఁ
గామినులనిందసేయుట • క్రమము సేయుట
విష్ణుధర్మమున కివె పో • విఘ్నహేతులు. 154

చ. నరసిజజాతుఁడిట్లఖిల • శాస్త్రమతంబులలోన సర్వసా
పరతులకైనముక్తి సుల • భంబని చెప్పె మహాత్ములెల్లరున్
సురమునికిం బ్రియం బెలువఁ • జోద్యమునందుచు నంతరంగసం
భరిత మనస్కుఁడై మఱియుఁ • బల్కెఁ బ్రజాపతి ప్రీతియుక్తి నిట్లనున్. 155

క. శ్రీకాంతునకుఁ బ్రియంబై
యేకాలము నరుల కెల్ల నిష్టార్థంబుల్
చేకొని యొసఁగుచు ఘనమగు
నేకాదశి మహిమమాకు • నెఱుఁగఁగ వలయున్. 156

వ. అనిపలికిన నారదునకు సురజ్యేష్ఠుండు సంతోషంబునఁ బులకితాంగుండై యిట్లనియె. 157

సీ. విను మునీంద్రయే • వివరించి చెప్పెద
వరుస నేకాదశీ • వ్రతమహాత్మ్య
మాదినంబునఁ బంక • జాక్షునిఁ బూజించు
వారికి సిద్ధించు • వాంఛితములు
ఉపవాసనిరతులై • యుండెడి సజ్జనుల్
హరిమందిరమ్మున • కరుగువారు
ద్వాదశీవ్రతమహో • త్సాహసంపన్నులు
నిష్పాపులై కీర్తి • నెగడువారు
విప్రభూమీశదేవతా • విత్తహరులు
భ్రూణహంతలు నంతత • క్రూరమతులు
నార్యనింద్యులు మద్యపా • నాభిరతులు
దద్వ్రతంబున ముక్తులై • తనరువారు. 158

వ. మఱియును. 159

సీ. దశమినాఁడేకభు • క్తము సేసి దేవగృ
హమున నధశ్శాయి • యగుచు వేడ్క-

దిర్చించి మఱునాఁడు • [illegible]
దినంబున నగా • [illegible]
కలఁచు మనిమ్ముగ్గగా • [illegible]
విమలుఁ [illegible] • [illegible]
లతో గోముఁ • [illegible]
[illegible] • [illegible]
యందు భావించి [illegible] • [illegible]
పుష్పచందనములఁ జేసి • [illegible]
భక్తి నైవేద్యమర్పించి • [illegible]
యతిముదంబునఁ దానము • [illegible] 160
విష్ణుకథలఁ జేత • [illegible]
గీతనుతులు సలుపఁగఁ • [illegible]
జాగరంబు సేసి • [illegible]
గడపవలయు నిట్లు • [illegible] 161

అంత. 162

ద్వారసిదినమున [illegible]
పారణ్ములు [illegible] • [illegible]
శ్రీధర [illegible]
పారణ సేయంగవలయు • [illegible] 163
ఇదవ్రతంబు గాఁగ • [illegible]
నడపనేర్చినట్టి • నరవరుండు
సురలు వినుతిసేయ • [illegible]
చనుచునుండు విష్ణు • సదనమునకు. 164
తలకొని నఖములఁ [illegible]
తులసీదళములను [illegible] • [illegible]
ఫలవాంఛఁబూజసేయు [illegible]
ఫలుఁ డగు నానరుఁడు [illegible] • [illegible]. 165

సీ. మునుకొనిపఠిణవాదు ◆ లును నమోంతసులునునై
తెలిపొందులక్ష్మీశు ◆ దివ్యనామ
ములు వేడ్కనాడువుచుఁ ◆ దులసీదళంబులు
పదిరయేనుబూజింపఁ ◆ బద్మనాభుఁ
డఖిలపాపంబుల ◆ నడఁచునేకాదశీ
వాసరంబునఁగమా ◆ బాసుఁడు
చెలుచునుగాంచన ◆ స్త్రీయాదిగోమయుల
దళములనూటఁద ◆ [illegible]
డంతమీఁదట ఫలమెల్ల ◆ నంబుజాక్షు
పురములోపలమణిగణ ◆ స్ఫురితకల్ప
భూజసుమవాసనాపరి ◆ పూర్ణనిత్య
నిరుపమానైకసౌభాగ్య ◆ నిలయమునను.

క. హరివాసరమున నన్నము
పరితృప్తిభుజించువెల్లఁ ◆ బానగ్రహమునఁ
సురతోడుత గోమాంసము
వెలవకభుజియించునట్టు ◆ వీక్షింపంగన్.

గీ. అనుపనీతులగుచు ◆ నజ్ఞులైతిరుగను
పంచవత్సరముల ◆ బాలకులకు
వృద్ధరోగులకును ◆ వీక్షింపఁజెలఁగదు
విష్ణువాసరాన్న ◆ వృజినమరయ.

సీ. భూదేవగురువిత్త ◆ ములుహరించినవైన
సంతతానాచార ◆ సహితులైన
బ్రహ్మహత్యాదిపా ◆ పములఁజెందినవైన
గురుభామినీబాల ◆ గోఘ్నులైన
జండాలకామినీ ◆ సంగతుండైనను
దలచుగమధుపాన ◆ నిరతులైన

దళ్లినిదండముగ • [illegible]
[illegible] • [illegible]
నఖిలదోషా[illegible]యుం[illegible] • [illegible]
సుస్థిరంబగుబుద్ధి[illegible] • [illegible]
రయుక్త[illegible] • [illegible]
గలుగునతని[illegible] • [illegible] 170

గీ. భక్తిసాధ్యం[illegible] • [illegible]
హృదయపద్మ[illegible] • [illegible]
[illegible]యున్న[illegible] • [illegible]
తెలుంగ[illegible] • [illegible] 171

వ. ఇంక [illegible]

సీ. మగధర[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
ధర్మంబువిడి[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
నడ[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
నంతదుర్వృత్తు[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
దప్పి[illegible] • [illegible]
నదుయునవ్వ[illegible] • [illegible]
దా[illegible] • [illegible]
భూసుర[illegible] • [illegible] 172

గీ. అన్నమునను[illegible] • [illegible]
[illegible]న్న[illegible] • [illegible]
రూపు[illegible] • [illegible]
యగుసుగంధి[illegible] • [illegible] 173

సీ. వర్షంబు లేమిని ♦ వసుధాతలంబున
సస్యముల్ పండక ♦ సమసిపోవ
దుర్భిక్షమే తెంచి ♦ తొలఁగ దేమిట నైన
వెళ్లెను మన చేతి ♦ విత్తమెల్ల
నమయుచున్నారు ♦ సకల దేశంబుల
ప్రజలన్నములు లేక ♦ భ్రాంతులగుచు
సత్యదానక్రియా ♦ చారవిహీనులై
ధర్మంబు వర్జించె ♦ ధనటివి భూమి
తలఁప నిచోటను మనకుండఁ ♦ దగవు కాదు
తొలఁగి యొకచోటఁ బ్రాణముల్ ♦ నిలుపవలయుఁ
బ్రాణమూలము పుణ్యంబు ♦ పరిబలుటకును
బుణ్యమునఁ గల్గుఁ బరలోక ♦ పూర్ణసుఖము.

క. ఇప్పటికి వింధ్య దేశము
చొప్పుగ ఫలకందమూల ♦ శోభితమగు దుః
జెప్పనగోచరమగు నది
తప్పక చనవలయు నటకుఁ ♦ దాశ్వగ్యమునన్.

వ. అంత.

క. శ్రీవత్సకౌస్తుభాంకిత
భావజశతకోటితులిత ♦ భాసుర దేహా
కావేరీపులినాంతర
పావనసురవినుతరంగ ♦ పట్టణశయనా.

మత్తకోకిల. మండలాగ్రవిఖండితాఖిల ♦ మత్తశాత్రవమండలా
పుండరీకవిశాలలోచన ♦ పూర్ణచంద్రవికాసకా
కుండలీశవిపక్షవాహన ♦ ఘోరపాపవినాశయా
ఖండలాదిసురేంద్రశేఖర ♦ కాంతిమత్పదపంకజా.

గద్యం.

ఇది శ్రీహనుమత్కటాక్షలబ్ధ వరప్రసాద సహజసారస్వతచంద్ర
నామాంక రామవిద్వన్మణికుమారాష్టఘంటావధాన పర
మేశ్వర హరిభట్టారక విరచితంబైన మత్స్యపురాణ
ఖండంబగు విష్ణుధర్మోత్తరంబునందుఁ
చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ.

